NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

טאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע – זעה 19 זייט

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 189 | Łódź Piątek, 14 Sierpnia 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, פרייטאג, פ' ראה כ"ו אב תרצ"ו | 14-טער יאהרגאנג

טראגישע שרפה אין לאדז

אפגעברענט די וויגאניע־שפינעריי פון וואלף פרענקעל, 11. ליסטאפאד 98.—ארבייטער שפרינגען דורך די פענסטער פון ברע־נענדיגען בנין.—7 שווער־פערוואונדעטע אפגעפיהרט אין שפיטאל.—9 לייכט־פערוואונדעטע.—3 פייערלעשער פערוואונדעט

דריי פון די פערוואונדעטע געשטארבען אין שפיטאל

נעכטען פארמיטאג איז לאדז ווי עלעקטריזירט געווארען פון א ידיעה, וועגען א ריזיגער און שרעקליכער פאבריקס־שרפה אויף 11 ליסטאפאד 98 פון דער וויגאניע־שפינעריי פון וואלף פרענקעל.

בעת דער שרפה האבען זיך אפגעשפילט בלוט־פערגיווערענדע סצענעס פון די ארבייטער, וועלכע האבען זיך, אין גרויס פאניק, געוואלט ראטעווען פון די בושעווענדיגע פלאמען, וועלכע האבען בליץ־שנעל ארומגעכאפט די פאבריקס־האלעס, ווען די ארבייט איז געווען אין פולען גאנג.

טראץ דער באלדיגער ענערגישער רעטונגס־אקציע פון כמעט אלע לאדזער פייערלעשער־אפטיי־לונגען, איז

די גאנצע פאבריקס - געביידע איז פערברענט געווארען

דאס העלישע פייער האט אויך פערורזאכט די שווערע פערוואונדונג פון 17 ארבייטער און פייערלעשער, דערביי איז איינער

געשטארבען אין שפיטאל אין גרויסע יסורים

אויף 11 ליסטאפאד 98 געפינט זיך די וויגא־ניע־שפינעריי פון וואלף פרענקעל. די פאבריקס־געביידע געהער צו מ. שיינראק.

א זייגער 11 מיט 16 מינוט פארמיטאג איז די פייערלעשער־צענטראלע אלארמירט געווארען צו דער שרפה. אין 4 מינוט שפעטער זענען אויפ'ן ארט פון דער שרפה שוין געווען די 1־טע און 2־טע פייערלעשער־אפטיילונגען, וועלכע האבען פעסטגע־שטעלט, אז די פייער־צונגען האבען שוין ארומ־געכאפט דעם פארטער. ערשטען און צווייטען שטאק פון פרענקעל'ס פאבריק, צוליב וואס זיי האבען ארויסגערופען אויף הילף אויך די 3־טע, 5־טע, 10־טע, 16־טע און באלוטער פייערלעשער - אפ־טיילונגען. בראש פון די 7 אפטיילונגען האט זיך געשטעלט דער קאמענדאנט אינזש. קאוואלטשיק.

אנטרעפענדיג אויף לייכט־ברענענדיגען מא־טעריאל, האט די שרפה אנגענומען אזעלכע פארמען,

ס'האט געדראהט, דאס די שכנות'דיגע פאבריקס - מאגאזינען

פון מיללע'ן (11 ליסטאפאד 96)), זאלען צוזאמען מיט פרענקעל'ס שפינעריי זיך פערוואנדלען אין א בארג אש, ווייל איידער די פייערלעשער האבען בעוויזען זיך אומצוקוקען, האט דער דאך פון מיללע'ס מאגאזינען שוין אנגעהויבען ברענען. די זעלבע סכנה האט אויך געדראהט די נאהענטע מיליטערישע מאגאזינען אויף אל. 1 מאי, וואס גרעניצען זיך מיט פרענקעל'ס פאבריקס־געביידע.

אין פרענקעל'ס פאבריק, זענען בעת'ן אויס־בראך פון דער שרפה געווען בעשעפטיגט 40 ארביי־טער, וועלכע האבען די געפאהר בעמערקט ערשט דאן, ווען פאר זיי איז דער

וועג צו רעטונג שוין געווען אפגעשניטען

ס'איז ענטשטאנען אן אומבעשרייבליכע מהומה צווישען די ארבייטער. האבענדיג פאר זיך די בו־שעווענדיגע פלאמען, וועלכע האבען געשפארט צו־זאמען מיט זיילען רויך, האבען די ארבייטער, אין בהלה און אין געדראנג, גענומען זיך ראטעווען. זיי זענען דאן געלאפען אויפ'ן ערשטען שטאק ארויף. דערנאך פון ערשטען אויפ'ן צווייטען, און אז דער צווייטער שטאק איז אינגיכען אויך גע־שטאנען אין פלאמען, זענען די טויט־דערשראקענע ארבייטער ארויף אויפ'ן דאך. אבער איידער וואס ווען, האבען די ארבייטער אויף אייגענער האנד ארגאניזירט דעם אופן פון ראטעווען זיך. זיי האבען נעמליך, אויף דער ערד פונאנדערגעווארפען עטליכע באלען מאטעריאל און אין אנגסטליכער שרעק גענומען שפרינגען פון די אויבערשטע שטאקען און

פון דאך אויפן ברוק ארויף

מ'דארף דערביי צוגעבען, אז די פאניק צווי־שען די ארבייטער, וועלכע זענען געווען פון אלע זייטען ארומגערינגעלט פון זיך אויסשפרייטענדיגע פייער־צונגען, איז פערפילפאכט געווארען צוליב דעם, וואס די פאבריקס־פענסטער זענען געווען פערקראטעוועט, און די ארבייטער האבען, אין זייער לעבענס־סכנה נישט געהאט קיין מעגליכקייט זיך ארויסצוראטעווען דורך די פענסטער.

אמת די פערקראטעוועטע פענסטער זענען גע־ווען פערזעהן מיט לופטשיקעס, אבער אין דער צייט, ווען עס האבען זיך אפגעשפילט

די שוידערליכע סצענעס

האבען די ארבייטער די לופטשיקעס ביי די פענסטער נישט בעמערקט.

די רעטונגס־אקציע איז איינגעשטעלט געווארען אזוי, אז צוויי פייערלעשער־אפטיילונגען אונטער דער אנפיהרונג פון גרעטקא און קאופמאן האבען פערהיטען די נאהענטע מיליטערישע מאגאזינען פון די פייער־סכנה, אנדערע צוויי האבען פערהיטען פון דער שרפה די וואוין־הייזער פון 11 ליסטאפאד 102 און 1 אפטיילונג האט פערזיכערט געגען די פלאמען מיללע'ס פאבריק, וואס האט שוין אנגעהויבען צו ברענען. אנדערע פייערלעשער האבען פער־היטען פון לויערענדען פייער די מאגאזינען, קע־סעל־אפטיילונג, מאשינען־אפטיילונג און האבען זיך אויך פערנומען מיט ראטעווען די בעדראהטע ארבייטער.

די פייערלעשער האבען, איינשטעלענדיג דאס אייגענע לעבען.

ארויסגעראטעוועט פון די פלאמען זיבען ארבייטער

דערווייל זענען שפרינגענדיג פון דאך אויפן ברוק פערוואונדעט און שווער־אפגעבריהט געווארען פון די פלאמען אנדערע 10 ארבייטער, וואס מאכט אויס אין סך־הכל 17 פערוואונדעטע.

אויפ'ן ארט פון דער שרפה זענען אנגעקומען די רעטונגס־קעטשלען פון „רויטען קרייץ" און פון דער שטאטישער גיכער הילף, וואס האבען געראטעוועט די ארבייטער וואס האבען געהאט

צובראכענע הענד, פיס, ריפען, אויסגע־ברענטע אויגן און אפגעבריטע פנימער

אין שפיטאל אריין זענען אפגעפיהרט געווארען די ארבייטער: יאן ברישאק, אלעקסאנדער טראיא־נאווסקי, יוזעף פיסארעק, אנטאני שטשעפאניאק, וויקטאר סאדלעווסקי, סטאניסלאוו מארניקאווסקי, טאמאש פאוועלטשיק. לייכטערע וואונדען האבען בעקומען: יאן פזשעלענצקי, יאדוויגא קריג, אירע־נא ביעגאנאווסקא, יאקוב לעמפא"ט, פראנטשישעק הערטע, יעזשי ביעגאנסקי, פראנטשישעק נאוואק און צוויי אנדערע.

אין דער צייט, ווען די פאגאטאוויע האט ערטיילט מעדיצינישע הילף די פערוואונדעטע און אפגעבריהטע איז מיט אימפעט אנגעגאנגען די אקציע צו לעשען די שרפה.

קודם־כל איז די אקציע געגאנגען אין דער ריכטונג פון בעהערשען די שרפה, וואס האט ארומ־געכאפט די מאגאזינען, וואס געפינען זיך געגענ־איבער דער ברענענדיגער פאבריק. איזוואישע הא־בען די פלאמען זיך אויסגעשפרייט אויך אויף די באלען סחורה, וואס זענען געווען צוגעווארפען אויפ'ן הויף. לעשענדיג דעם ברענענדיגען דאך פון די מאגאזינען, איז

דער פייערלעשער וועגצער, צוליב אן־איבערגעברענט ברעט, אריינגעפאלען אין מאגאזין

פון וואגנער עטליכע פייערלעשער אין מאסקעס האבען איהם ארויסגעראטעוועט. נאכדעם איז וועגצעל אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל אריין. אביסעל שפעטער זענען, בעת דער רעטונגס־אקציע, פערוואונדעט געווארען אנדערע צוויי פייערלעשער.

היות די שרפה האט זיך מורא'דיג אויסגע־שפרייט, זענען צו דער רעטונגס - אקציע צוגע־שטאנען מיליטער און ארבייטער, א דאנק וואס די שרפה איז אין משך פון א שעה בעהערשט גע־ווארען. ערשט דאן איז מען צוגעטרעטען לעשען דעם פאבריקס־בנין, וועלכער איז פערניכטעט גע־ווארען ביז'ן לעצטען שפענדעל. שפעטער איז איינגעווארפען געווארען דער

פאבריקס־קוימען וועלכער האט סיי־ווי געדראהט איינצופאלען

אלע שכנות'דיגע געביידעס איז געלונגען צו פער־היטען פון פערניכטענדיגען פייער. א חוץ דער אינגאנ־ברענטער פאבריקס־געביידע, איז נאר טיילווייז אפ־געברענט געווארען די פארטער־געביידע פון פרענ־קעל'ס מאגאזינען. אין א בארג אש זענען אויך פערוואנדעלט געווארען אלע מאשינען און א מע־נגע גארן און רויה־שטאפען.

דער שאדען ווערט בערעכענט אויף 180,000 זל. די מאשינען און די סחורות ווי אויך די פאב־ריקס־מעבעל זענען געווען אסעקורירט אין עטליכע פערזיכערונגס־געזעלשאפטען אויף 420 טויזענד זל.

ס'ווערט געפיהרט אן ענערגישע אויספארשונג וועגען די סיבות פון דער שרפה און פארוואס עס זענען געווען אזוי פיל מענשליכע קרבנות.

אויפ'ן ארט פון דער שרפה זענען אנוועזענד געווען דער לאדזער סטאראסטע ד"ר ווראנא, פא־ליצײ־קאמענדאנט אינספ. ניעדזשעלסקי, וואטשעל־ניק פון אויספארשונגס־אמט מאקאווסקי, האפטמאן קאוואלטשיק און אנדערע.

* * *

ביז נעכטען 12 א זייגער איז אווענד

זענען נאך געשטארבען 2 פון די פער־וואונדעטע בעת דער שרעקליכער שרפה אויף ליסטאפאדא 98

די שפעטער פערשטארבענע זענען יאן אועלסקי און זיגמונט קראוטשינסקי. צוזאמען אלזא זענען שוין 3 ארבייטער געשטארבען פון די וואונדען, וועלכע זיי האבען בעקומען בעת דער מורא'דיגער שרפה.

גלאוונע אין פלאמען

אלארמירענדע ידיעה נאך לאדז צו ראטעווען די שטאט פון דער פייער־סטיכיע.—12 הייזער פערברענט פארן אנקומען פון פייערלעשער שרפה דויערט. — גרויסע מהומה אין שטאט

גלאוונא, 13 (טעלעפאניש)

היינט 2.15 בייטאג זענען די לאדזער פייערלע־שער אלארמירט געווארען וועגען א שרעקליכער שרפה וואס איז אויסגעבראכען אין גלאוונא.

די מעלדונג האט געלויטעט: דאס גאנצע [illegible] שטעהט אין פלאמען.

ס'זענען גלייך אהין ארויסגעפאהרען עטליכע אפ־טיילונגען פייערלעשער מיט די נייעסטע מאדערנסטע מכשירים.

[illegible] צייט שפעטער איז לאדז נאך אמאל אלארמירט געווארען וועגען דרינגענדע הילף.

ס'זענען ווידער ארויסגעפאהרען עטליכע אפטיילונגען פייערלעשער אויך די באלוטער פייערלעשער.

ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז איידער די פייערלעשער זענען אנגעקומען אויפן ארט זענען שוין 12 הייזער אוועק מיט'ן פייער.

דאס פייער פערשפרייט זיך מיט א נשוואלדיגער שנעלקייט און די גאנצע שטאט איז בעדראהט.

אין דער שטאט הערשט א מורא'דיגע פאניק. די עלעקטרישע ליכט איז איבערגעריסען צוליב דער ריזיגער שרפה. די גאנצע שטאט איז אייגע־הילט אין פינסטערניש.

פיס שליסען דאס נומער דויערט נאך די שרפה.

גרויסע שרפה אין סטריקאוו — זעה זייט 4

ווישניאווע גורע ● לטובת „נותן־לחם" אין לאדז ● געזעגנטהייטס־פארי...

וועט זונטאג, דעם 16 אויגוסט, 12 א זייגער ביי טאג פארקומען איין איינציגער ארויסטריט פון צוריהמטען

פסח'קע בורשטיין

מיט'ן אנטייל פון בעליבטן קאמיקער **יעקב פישע...**

אין פראגראם: די שענסטע שלאגער־נומערן. אייגגאנג 99 גראשען. בילעטען אין קאסע פון פאר...

פארק העלענאוו ● הילפס־פעראיין פאר אומבעמיטעלטע קראנקע „מחזיקי־חולים" אין לאדז, דאוובארמשיקוב (יוליוש) 28 טעלעפאן 152-65

מיטוואך, דעם 19 שעפטעמבער 1936, 8 אוונט קומט פאר א גרויסער געזעגנונגס־קאנצערט פאר'ן אפפאהרען נאך אויסלאנד פון די בעריהמטע יודישע זינגערין

ראלא פאלמאן און לאדזשער ליבלינג וול. גאדיק

אין פראגראם: 25 שלאגער געווידמעט דעם אויסלענד. טורנע. טעקסטען: יצחק פערלאוו. מוזיק: ל. פאלמאן. ד. בייגעלמאן. ה. סאו.

5 א זייגער נאכמיטאג סימפאנישער קאנצערט דיריגענט סטווערין פיעטרושקא אין פראגראם: יודישע מוזיק. —::— אריינגאנג אין פארק פון 3 נאכמיטאג אן. בילעטען־פארפארקויף צום פרייז פון 54 גר. ביי די פעראייניגטע יודישע פלייש פיעטריקאווער 54 און זגערזשער 2, הילער, פיעטריקאווער 23, שטראסמאן, גלובנע 63, גראנעק, לימאנאווסקיעגא 4, נאמבערג, נארוטאוויטשא 11, „הומאניטע" נארוטאוויטשא 14, קולטור־ליגע זאכאדניא 68, „מחזיקי־חולים" דאוובארטשיקוב 28 און אין דער קאסע פון העלענאוו ביז 5 נאכמיטאג. פרייז פון די בילעטען פון 5 נאכמ. אן: אריינגאנג 80 גר., זיץ־פלעצער 1.09 זל., הנחה־בילעטען און קינדער 54 גר. —::— בעמערקונג: די בילעטען פון דעם 29 ליפיעץ זענען גילטיג.

די לעצטע מאדערנע **זומער־שיד** ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון **פלעטשאנקעס** בעקומט מען נאר ביי

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —

בעמ.: א ספעציעלער אויסוואהל פון מענער־פלעטשאנקעס!

דאס 1־טע יודישע בלומען־געשעפט

„קאסינא"

אין פאסאזש־קאסינא
לאדז, פיעטריקאווער 67
טעל. 150-34

עמפפעהלט טעגליך פרישע בלומען
פאכמענישע לייסונג
צו ביליגע פרייזן

Mgr. Praw
LUDWIK Goldkorn
Tłumacz Przysięgły
...la języków:
...niemieckiego
hebrajskiego
i żydowskiego
Al. I Maja 9, tel. 114-50
...przyjmuje od 11—2 pp. i od 4—7 w.

מיר פאדערן אויף די יוד. וועהלער...

צו נעהען אין די וואהל־קרייז נאכקאנטראלירן, צי זיי זיינען ...
פריינגעטראגען אין די וואהל־רשימות צום שטאט־ראט...

רעקלאמירט באלד אויפן ארט, אויב איהר געפינט זיך נישט אין דער רשימה. דער לאקאל, וואו אייער וואהל־קרייז געפינט זיך איז אויסגעקלעבט אין אייער טויער. דער לעצטער טערמין צו קאנטראלירן איז דער 18־טער אויגוסט. די וואהל־ביוראס זענען טעטיג פון 5 ביז 10 אוונט.

וואהל־קאמיטעט פון ציוניסטען־רעוויזיאניסטן

אייער פערזענליכער אינטערעס
נאר צו קויפען **די וויינען**
מיט דער מארקע

„בארווין"

נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58

וועלכע גאראנטירט אייך געננוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

בעקאנטמאכונג.
ביי דעם פענסיאנאט

„ואהבת לרעך כמוך"

אין ווישניאווא־גורא (ווילא גליקזאן)

וואס איז געשטעלט אויף זעלבסטקאסטען־פרייז פאר ... פעררינגסט, מיט בעשפייזונג 5 מאל טעגליך, מיט בעדינונג, ... נעעפענט א בעזונדערע אפטיילונג פאר פרוי... אויף די זעלבע בעדינגונגען ווי ביי מענער.
איינשרייבונגען ביי ה' ברוך געלבארט, ווישניאווע־גורא, ווילא גראס, וכל הקודם זוכה
ברוך געלבארט

הנהלות הגמנסיות

של החברה ליסוד בתי ספר עברים בלודז

(בזכויות ממשלתיות מלאות)

מודיעות בזה, כי הרשמת תלמידים ותלמידות למחלקות הגמנסיות ובתי הספר העממים מתקבלת בשעות העבודה:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים
רחוב מניסטרצקא 21, טלפון מספר 134-11

בלשכת הגמנסיה השניה לנערים
רחוב מניסטרצקא 22, טלפון מספר 134-12

בלשכת הגמנסיה לנערות
רחוב פירמוביץ 6, טלפון מספר 12795.

ההרשמות אל „גן הילדים" של החברה הנ"ל (שהעתק מרחוב סנקיביץ 26 לרחוב וולצנסקא בית 35) מתקבלות בלשכת הגמנסיה לנערות ברחוב פירמוביץ 6.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חשובן חבר און פריינד פינטשע וועלנער און פרוי צוליבן פריצייטיגן טויט פון זייער זוהנעלע

ב ת ז נ"ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
שאול דוד קופערמאן און פרוי
שרמה טעמפעלהאף און פרוי

טיף ערשיטערט צוליב'ן פלוצלינגען טויט פון מיין בעסטען חבר און שותף

חיים מאיר נייבערג נ"ע

דריק איך אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פרוי און פאמיליע.
בעריל ווילטשקאווסקי.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער געעהרטער שעפין פרוי **נייבערג** און **פאמיליע** צוליב'ן טויט פון אונזער נישט־פערגעסענעם שעף

חיים מאיר נ"ע

זאל איהם די ערד גרינג זיין!
די ארבייטער פון דער פירמע
„נייבערג און ווילטשקאווסקי"

די פערוואלטונג צו פלעגען קראנקע

„בקור חולים" און קאמיטעט „אזדראוויסקא"

מאכען בעקאנט, אז אין דער צייט פון 15 אויגוסט ביז'ן 1־טען אקטאבער 1936 וועלען פארקומען **הזכרות** אין דער סינאגאגע פון דער געזעלשאפט פר. וואלנאשטשי 10, צו וועלכע ס'ווערען איינגעלאדען קרובים, פריינד און בעקאנטע לויט פאלגענדען סדר:

ר. 15	אויגוסט	10	פריה	נאך	נ"ע	מאריא פרענדזשער
17	"	7	"	"	"	זלאטע פרידענזאן
19	"	7	"	"	"	ראזאליא ווארכיווקער
19	"	7	"	"	"	יערזשי סאכאטשעווסקי
19	"	12.30	בייטאג	"	"	אננא וויילאנד
20	"	12.30	"	"	"	מוטא בראניסלאווא אימאסס
21	"	12.30	"	"	"	אדאלף ס. לאנדוי
22	"	10	פריה	"	"	קאנסטאנציא גאלדבלום
23	"	7	"	"	"	קלמן בורשטיין
24	"	7	"	"	"	יעטטא סומידאי
25	"	7	"	"	"	בערנארד יודעלעוויטש
27	"	7	"	"	"	איזידאר קאן
27	"	7	"	"	"	ראזאליא קופטשיק
2	סעפטעמבער	7	"	"	"	הירש לעווין
7	"	12.30	בייטאג	"	"	אביגדור פישמאן
7	"	7	פריה	"	"	אלימלך קראנמאן פערוו.־מיטגליד
9	"	12.30	בייטאג	"	"	איגנאצי קאן
9	"	1	"	"	"	אבראם יאקוב וויזנער
13	"	12,30	"	"	"	בערטא אש
14	"	7	פריה	"	"	אסתר הערשענבערג
15	"	7	"	"	"	עווא רובלעוו
15	"	12.30	בייטאג	"	"	עזרה שיקער וויצע־פרעזעס
17	"	12.30	"	"	"	פלארא שמילאווסקא
20	"	7	פריה	"	"	א. ה. אוריכאן
20	"	12 30	בייטאג	"	"	מיעטשיסלאוו נאפטאלי
20	"	1	"	"	"	רוזשא פון האנזען זאקס
20	"	1.30	"	"	"	ראזאליא זינגער
21	"	7	פריה	"	"	מיעטשיסלאוו זילבערשטיין
24	"	7	"	"	"	מלכה קליגער
24	"	7	"	"	"	פאולינא זויבערמאן
24	"	7	"	"	"	לעאפאלד דרוטאווסקי
25	"	12.30	בייטאג	"	"	סאמועל טשאמאנסקי
25	"	7	פריה	"	"	יוליאן לאנדסבערג
25	"	11	"	"	"	מעלאניא באביאצקא
25	"	11.30	"	"	"	אפרים שמוקלער
28	"	7	"	"	"	מאריא פארבערט
30	"	7	"	"	"	מאוריצי לעוושטיין

ב"ה די לייטונג פון חדר

„פרדס"

לאדז, זאכאדניא 33

טיילט מיט דאס צום נייען שול־יאהר 1936/37 ווערט געעפענט א מחלקה ז' ווי אויך א 7־טער אדזשיאל דער „גן־ילדים" ווערט אויך רעארגאניזירט לויט די נייעסטע פאדערונגען פון דער היגיענע און ווערט אנגעפיהרט דורך די בעסטע רוטינירטע פעדאגאנישע ערציהונגס־קרעפטען.

תלמודים פון 5 יאהר אן. ווערען אנגענומען אין שיד־קאנצעלאריע טעגליך פון 9—2 פריה און פון 4—9 אוונד.

בית ספר לנערים בן שבע מחלקות

של א. פאסטערנאק שרודמיעסקא 19

די לייטונג פון דער 7־קלאסיגער בעוואוסטער שולע פון א. פאסטערנאק, שרודמיעסקא 19 מאכט בעקאנט, אז די איינשרייבונגען אין אלע 7 קלאסען פון די אלטע שילער, ווי אויך נייע שילער האבען זיך שוין אנגעהויבען. די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9—1 און פון 4—7 אוונד.
די לייטונג.

אכטונג, פארבען־הענדלער!

עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס בעוואוסטע פארבען־געשעפט א. פ.

„ל. ה. בערגער"

לאדז, דרעוונאווסקא 5, טעל. 133-39

איז ווירער געעפענט און עמפפעהלט זיך די געעהרטע לאדזער און פראווינצער קונדשאפט.

קריטישער טאג אין ארץ-ישראל

צענדליגער באמבעס. — צוזאמענשטויסען מיט אראבישע באנדעס

דערשאסען א יודישען געהילפס-פאליציאנט

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

דער היינטיגער טאג אין ארץ ישראל איז געווען א קריטישער. עס זענען געווארפען געוואָ־רען צענדליגער באמבעס. צוזאמענשטויסען צווי־שען מיליטער און אראבישע באנדעס.

אין טבריה איז די לאגע געווען זעהר א געשפאנ־טע. עס זענען צוברָאכען געווארען די טראנספארטא־ציע־רען און אין שטאט איז געווארען פינסטער.

דער געהילפס-פאליציאנט טוביה ראווינאוויטש פון דער מושבה צופיה, נעבען רעת הכובש, איז גע־בראכט געווארען אין הדסה שפיטאל אין תל־אביב א פערוואונדעטער און איז פון די וואונדען געשטאָר־בען.

שיסערייען ביים הר-כנען

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

אין משך פון היינטיגען טאג זענען ווידער פאָר־געקומען שיסערייען אין דער געגענד פון הר־כנען און אין דער אומגעגענד פון ירושלים. די אראבער זענען פערטריבען געווארען. קיין קרבנות זענען נישט געווען.

אויף די הייסע טעג
LODYNKI
צוסערלעך
שטארק דערפרישנדע
BRANKA

ווידער א באהן-קאטאסטראפע

צוליב'ן סאבאטאזש פון אראבישע טעראריסטען

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

אין דער געגענד פון חיפה נעבען עתלית איז היינט פאָרגעקומען א באהן-קאטאסטראפע פערוּר־זאכט דורך אראבישע טעראריסטען. דער לאקאמא־טיוו און מעהרערע וואגאנען זענען צושמעטערט געווארען. איין ענגלישער זעלנער איז פערוואונדעט געווארען. די היינטיגע באהן-קאטאסטראפע איז שוין די צווייטע אין משך פון די לעצטע פאר טעג. דער ריזס פון ביידע באהן־קאטאסטראפעס בעטרעפט 30 טויזענד פונט.

בעשאסען א קעמלען-קאראוואן

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

אין א שכונה ביי יפו איז היינט בעשאסען גע־וואָרען א קאראוואן קעמלען, וואס זענען געפיהרט געוואָרען פון אראבער. איין אראבער איז שווער פער־וואונדעט געוואָרען און איינער לייכט.

צוויי יודישע יונגעליים, וואס זענען צופעליג ארויסגעגאנגען פון א בעקעריי זענען ארעסטירט גע־וואָרען.

אויפגעריסען די נאפט-רעהרען און אונ־טערגעצונדען דעם נאפט

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

היינט האבען אראבישע טעראריסטען ווידער אויפגעריסען די רעהרען פון דער נאפט־פעטראלע־אום געזעלשאפט און אונטערגעצונדען דעם נאפט. עס זענען ארויסגערופען געוואָרען טרופען מיליטער און פאליציי - פאטרולען.

ארמסבי גאָר וועט אויפנעמען די אראבישע דעלעגאציע

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

דער פּאָרזיצער פון דער נישט אפיציעלער אראבישער דעלעגאציע אין לאָנדאָן על הוסייני האט טעלעגראפיש מיטגעטיילט זיינעם א פריינד אין ירושלים, אז די אראבישע דעלעגאציע וועט דעם 17-טען אויגוסט אויפגענומען ווערען דורך ארמסבי גאָר אין אלעקסאנדריען. די דעלעגאציע געפינט זיך איצט אין פאריז און פאהרט דירעקט קיין עגיפטען.

צוגרייטונגען פאר דער קעניגליכער קאָמיסיע זענען אין פולען גאנג

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

די צוגרייטונגען צו דער אויפנאהמע פון דער קעניגליכער קאמיסיע זענען שוין אין פולען גאנג. די צוגרייטונגען ווערען געמאכט דורך דער רעגירונג, יהען און אראבער. עס ווערען געזאמעלט מאטער־יאלען, מאפעס, סטאטיסטישע טאבעלען א. אז. וו.

ווי „יטא“ הערט זיך איז די ארץ ישראל רעגירונג גרייט מיטצוארבייטען מיט דער יודישער אגענץ אין געוויסע פראגען. די רעגירונג גרייט שוין צו די אפאראטמענטען פאר דער קעניגליכער קאמי־סיע און עס איז ביי א יודישער פירמע שוין גע־קויפט געוואָרען מעבעל פאר די מיטגלידער פון דער קאמיסיע.

צוויי רבנים ארויסגעפאהרען קיין אויס־לאנד

ירושלים, 13 (יט"א טעל.)

די צוויי רבנים הרב עמיאל און הרב עוזיאל פון תל־אביב זענען אויף א קורצער צייט ארויסגעפאה־רען קיין אויסלאנד.

יודישער וועלט-קאנגרעס

פראקלאמירט אלס שטענדיגע אינסטיטוציע

רעזאלוציע וועגען ארץ-ישראל. — אפעל צו די לענדער מעבר-לים אויפצונעהמען די יודישע עמיגראנטען פון מזרח-אייראפא

זשענעווע, 13 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט זענען אנגענומען געווארען אויף דעם יודישען וועלט-קאנגרעס א רייהע רעזאלוציעס דערונטער אויך וועגען ארץ-ישראל. עס איז בע־שלאסען געווארען אז דער קאנגרעס קאנסטיטואירט זיך אלס א שטענדיגע אינסטיטוציע מיט אנ'עק־זעקוטיוו-בודזשעט א. א. וו. אמעריקע דעקט א האלבען בודזשעט און גיט דערויף 5 פראצענט.

אין דער רעזאלוציע וועגען ארץ-ישראל ווערט געזאגט, אז דאס אפשטעלען די עליה וואלט געווען אן אונגערעכטיגקייט און א גרויזאמ־קייט. עס ווערט אפעלירט צו דער ענגלישער רע־גירונג און צום פעלקער-בונד צוציהעלפען אויפ־בויען די יודישע נאציאנאלע היים. עס ווערט אויך אפעלירט צו די לענדער, וואס קענען נאך אויפנעהמען עמיגראנטען, אז זיי זאלען אויפנעה־מען יודישע עמיגראנטען פון מזרח-אייראפא.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציינער און יאסלעס
Piotrkowska 164 tel 114-20.

Dr. med. H. LUBICZ
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
בעגעניאנא 7 (פריהער 43). טעלעפאן 141-32
עמפאנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָווענט

ברכת מזל טוב
ברכת מזל=טוב חמה ונלבבה לדודנו היקר
ליב חילים נ"י מילשטיליך לארושין את
העלמה מרת אסתר תחי' מארטענפעלד
זיכה לראות מהם רוב נחת וכל טוב
יעקב זילבערשטיין
שבע לאה זילבערשטיין

דאנקזאגונג.
דעם הארציגסטען דאנק דריקען מיר אויס דעם חשוב'ן רעסטאראן-אינהאבער
ה' זיגמונט וויינבערג
פיעטריקאווער 85, אל. קאשטשושקי 28
פאר דער מוסטערהאפטער אָרדנונג און בעדינונג די געסט אויף דער חתונה פון אונזערע קינדער.
מיט צופרידענהייט האבען די ח' געסט בעוואונדערט דעם גרויסען בעקוועמליכען זאל און בעדינונג.
מיר עמפעהלען איהם אלע אונזערע פריינד און בעקאנטע.
מיט אכטונג
פאמיליע זילבערשטיין, זשגאוסקא 33,
יהזקאל שווארצבערג, יודישע גאס 12.

צום 25-יאהריגען אמטס-יובילעאום
אלס אבערקאנטאר
אין קאשיצע (טשעכאסלאוואקיי), ווינשען מיר פיל גליק און ערפאלג דעם געשעצטען יובילאר אבערקאנטאר
אליהו האלפער
זאלען מיר נאך לאנגע = לאנגע יאהרען זעהען דעם מוזיקאלישען און פערדינססטפולען טעמפעל-דינער אין זיין בעשיידענע און דאך אזוי וויכטיגע סינאגאגאלע טעטיגקייט.
מ. דארגוזשאנסקי און פרוי.
לאדז, דעם 14 אויגוסט 1936.

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע ביליגער און
טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען ווי אויך
פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R.Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראנט II שטאק.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגע־מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA“
25 Zawadzka 25

ב"ה
ברכת מזל-טוב חמה אני מגיש
לחבירי וידידי מר
שמעון נ"י שיוועק מזלוב
לאירושיו. ומברך אותך יעלה מזלך
ויאיר כשמש בצהרים.
ידידך פישל ראזבאד

לרגלי הנשואין של חברנו הנכבד
מר ישראל קטשקה
עם הבתולה
מרת פיגה יוסקוביץ
אנו מאחלים את ברכתינו החמות.
תהי דרכם סוגה בשושנים על הרי
ציון. תפארת צעירים לודז.

מודעה.
דער וואלבארזשער רבי אדמו"ר יוסף ברוך שליט"א ריבאק, וואס וואוינט פראנציסקאנער 15 וועט דעם שבת טברכים בענשען ראש חודש אלול מיט די וואלבאזשער נגונים. מען בעט צו קומען.
א גרופע
וואלבארזשער חסידים.

הילף און רפואה פאר ברוך=קראנקע

רופטורען) אויף עליוינקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענבייז (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס.
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און גע־פעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע־ציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער־ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע־ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו־טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 ביי טאג און 3 ביז 7 אָוועגד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען
אריגינעלע
רויט-ווייגען ווי אויך אונגאר-ווייגען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם לאנג-בעקאנטען וויין-געשעפט פון
ע. שיקער
ישראל שיקער
איצט שרודמיעסקא 3
טעל. 107-84.

ערפילט אייערע פליכט! עס דאַרף קיינער נישט פעהלען!

פערשרייבט אייך אַלס מיטגלידער אין „בית מחסה לזקנים"

פערביסענע קאמפען אין שפאניען

געגענזייטיגע באמבארדירונג פון די שפאנישע שטעט

דייטשע און איטאליענישע לופט-פליהער און עראפלאנען ביי די אויפשטענדיגע

לאָנדאָן, 13 (ספ. טעל.)

רייטער מעלדעט פון גיבראַלטאַר: די פליטים, וואָס זענען היינט אָנגעקומען פון סעווילאַ פערזיכערן קאַטעגאָריש, אַז אין סעווילאַ געפינען זיך אַ סך דייטשע און איטאַליענישע עראָפּלאַנען. אַ חוץ דעם געפינען זיך אין דער שטאָט אַ סך אויסלענדישע לופט-פליהער, וואָס רעדען איטאַליעניש און דייטש. די איטאַליענישע פליהער טראָגען מונדירען פון פרעמדען-לעגיאָן. די דייטשען זענען געקליידט אין ווייסען.

באָמבעס איבער סאַן סעבאַסטיאַן און באַדאַיאָז

סאַן סעבאַסטיאַן, 13 (ספ. טעל.)

היינט אינדערפריה האָבען זיך איבער דער שטאָט בעוויזען עטליכע עראָפּלאַנען פון די אויפשטענדיגע, וואָס האָבען אַראָפּגעוואָרפען 5 באָמבעס. איינע פון זיי איז געפאַלען אויף אַ קירכע. קיין מענשליכע קרבנות זענען נישט געווען, עס זענען אָבער פערהאַן מאַטעריעלע היזקות. ביי די בוזגעמס און פאָנטאַנען בילדען זיך רייהען פון פרויען, וואָס פערזאָרגען זיך מיט וואַסער, ווייל די וואַסער-רעהרען זענען נישט טעטיג.

ליסאַבאָן, 13 (ספ. טעל.)

אַנ'עראָפּלאַן פון די אויפשטענדיגע האָט אַראָפּגעוואָרפען 19 באָמבעס פון גרויסען קאַליבער אויף באַדאַיאָז.

הענדאַיע, 13 (ספ. טעל.)

מען מעלדעט, אַז די באָמבאַרדירונג פון סאַן סעבאַסטיאַן ווערט אַלץ גוואַלדיגער. אויף דער שטאָט איז געוואָרפען געוואָרען איבער 60 באָמבעס. עס זענען פערהאַן אַ סך קרבנות. עס האָט זיך פערשפרייט אַ קלאַנג, אַז די שיף פון די אויפשטענדיגע „אַלמיראַנטע סערוועראַ" האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר סאַן סעבאַסטיאַן און איהר קאָמענדאַנט זאָל האָבען אַרויסגעשיקט אַן אולטימאַטום אין דער שטאָט דראָהענדיג צו באָמבאַרדירען, אויב די שטאָט וועט זיך ביז מיטאָג נאָכט נישט אונטערגעבען.

קאָמוניקאַט פון דער מאַדרידער רעגירונג

מאַדריד, 13 (ספ. טעל.)

דאָס קריגס-מיניסטעריום מעלדעט. די קאָלומנעס פון די אויפשטענדיגע, וואָס געהען צו הילף קיין אוויעדאָ פון גאַליציען, זענען צושלאָגען געוואָרען דורך דער רעגירונגס-מיליץ.

צוליב דעם, וואָס די קאָמוניקאַציע פון די קאַנאַרישע אינזלען מיט קאַדיקס איז אַ גאַנצע צייט געווען אונטער דער קאָנטראָל פון רעגירונגס-פלאָט, האָט זיך גענעראַל פראַנקאָ געווענדעט צו אַ געוויסער מלוכה. אַז זי זאָל איהם מעגליך מאַכען זיך צו בענוצען מיט דעם דאָזיגען ים-וועג. אויף דער בקשה פון די אויפשטענדיגע אויף מאַראָקאָ וועגען הילף, האָט גענעראַל פראַנקאָ געענטפערט, אַז ער האָט נישט קיין קריגס-מכשירים און קיין עראָפּלאַנען.

דער קאָמוניקאַט ענדיגט זיך מיט דער פערזיכערונג, אַז די אויפשטענדיגע פון לעאָן און בורגאָס גרייטען זיך צו אַ ריקצוג אין דער ריכטונג פון פאָרטוגאַליען.

וואָס מעלדעט גענעראַל מאָלאַ

פאַריז, 13 (ספ. טעל.)

די ראַדיאָ-סטאַציע פון די אויפשטענדיגע אין סעווילאַ האָט פערעפענטליכט אַ קאָמוניקאַט, אַז גענעראַל מאָלאַ מעלדעט, דאָס זיין מיליטער רוקט זיך פאָראויס און אַז אינגיכען וועט ער פערעפענטליכען אַ נצחון.

בורגאָס, 13 (ספ. טעל.)

פון דער הויפט-קוואַרטיר פון גענעראַל מאָלאַ מעלדעט מען, אַז צווישען דער צפון'דיגער גרופּע פון די אויפשטענדיגע אונטער דער אָנפיהרונג פון גענעראַל מאָלאַ און דער דרום-גרופּע פון גענעראַל פראַנקאָ איז אָנגעקניפּט געוואָרען אַ פערבינדונג. דאָס מיליטער פון גענעראַל מאָלאַ האָט פערנומען קוואַדאַלאַיאַראַ. (50 קילאָמעטער אויף מזרח פון מאַדריד).

היינט אינדערפריה האָט די אַרטילעריע פון די אויפשטענדיגע צום ערשטען מאָל בעשאָסען סאַן סעבאַסטיאַן. אַרויסרופענדיג אַ פּאַניק צווישען דער בעפעלקערונג.

בונטען ביי די אויפשטענדיגע

טאַנזשער, 13 (ספ. טעל.)

אין לאַראַש איז געמאַכט געוואָרען אַ פרווו

פון אַ רעוואָלט צווישען מיליטער פון די אויפשטענדיגע בעת די שטאָט איז באָמבאַרדירט געוואָרען דורכ'ן פלאָט פון דער מאַדרידער רעגירונג דעם 9 ד.ח. דאָס שנעל-געריכט האָט פערמשפט צום טויט צוויי אָפיצירען, 4 אונטער-אָפיצירען, און 6 זעלנער דער פסק-דין איז תיכף אויסגעפיהרט געוואָרען. צו ערנסטערע געשעהענישען איז נישט געקומען. דער אויפשטאַנד איז באַלד אין אָנהויב דערשטיקט געוואָרען.

וואָס ערקלערט דער גענ. דע ליאַנאַ

פאַריז, 13 (ספ. טעל.)

גענעראַל קוועיפאַ דע ליאַנאַ האָט פאַרן מיקראָפאָן פון דער סעווילער ראַדיאָ-סטאַציע געהאַלטען אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט זיך אויסערגעוועהנליך שאַרף אויסגעדריקט געגען די מעלדונגען פון דער מאַדרידער רעגירונג וועגען רעצידיווערענדע ערפאָלגען, דער גענעראַל איז אַרויסגעטרעטען בעזונדערס געגען דער פערזיכערונג פון קריגס-מיניסטער, וואָס איז פערעפענטליכט געוואָרען דורכ'ן ראַדיאָ. דער מיניסטער האָט ערקלערט, אַז איצט הענגט שוין אין בעראַל די שפאַנישע נאַציאָנאַלע פאָהן. גענעראַל קוועיפאַ דע ליאַנאַ איז אַרויסגעטרעטען געגען דער דאָזיגער ערקלערונג און בעטאָנט, אַז אין אַלע קרייזען, וואָס געפינען זיך אונטער דער הערשאַפט פון דער מאַדרידער רעגירונג הענגען נישט נאַציאָנאַלע שפאַנישע פעהנער, נאָר דער רויטער פאָהן פון דער אַנאַרכיע.

לויט דער ערקלערונג פון גענעראַל דע ליאַנאַ, געפינט זיך צוויי דריטעל פון שפאַניען אין די הענד פון די אויפשטענדיגע.

דייטשלאַנד מסכים אויף דער פראַנצויזישער נייטראַליטעטס-דעקלאַראַציע

פאַריז, 13 (ספ. טעל.)

האוואַס מעלדעט פון בערלין, אַז לויט דער מיינונג פון די פּאָליטישע קרייזען זאָל די דייטשע רעגירונג האָבען נעכטען אין אָווענד אויסגעדריקט דעם הסכם אויף דעם פראַנצויזישען פאָרשלאָג וועגען שפאַניען, מיט דער איינציגער בעוואָרעניש, אַז מען זאָל צוריקשטעלען די פערהאַלטענע עראָפּלאַנען וואָס די שפאַנישע רעגירונג האָט רעקווירירט.

ענגלאַנד שטעלט צו עראָפּלאַנען פאַר ביידע קעמפענדע צדדים אין שפאַניען

לאָנדאָן, 13 (ספ. טעל.)

„איוונינג סטאַנדאַרד" מעלדעט, אַז 6 פּאַסאַזשיר-עראָפּלאַנען זענען היינט אָפּגעפלויגען קיין שפאַניען. צוויי אויטאָפּלאַנען זענען בעשטימט פאַר דער שפאַנישער רעגירונג און 4 פאַר די אויפשטענדיגע אין פּאָרטוגאַל. די אַלע עראָפּלאַנען ווערען געפיהרט פון ענגלענדער. וואָס דאַרפען זיי צושטעלען קיין שפאַניען. לויט דער צייטונג זענען די עראָפּלאַנען געקויפט געוואָרען דורך אַ רוס ביי פּריוואַטע פירמען. לויט אַ אַנדערע ווערסיע זענען אַלע עראָפּלאַנען בעשטימט פאַר די אויפשטענדיגע.

לאָנדאָן, 13 (ספ. טעל.)

רייטער מעלדעט, אַז די קלאַנגען, אַז ביידע קעמפענדע צדדים ווערען צוגעשטעלט ענגלישע עראָפּלאַנען, ווערט נישט בעשטעטיגט, דאָך פאַר פליכטעט נישט די ענגלישע גרונדבעזעצונג ציווילע עראָפּלאַנען זיך צו מעלדען צו דער מאַכט פאַר'ן אָפּפליהען.

בעראַטונג פון סאָציאַליסטישען און קאָמוניסטישען קאָאָרדיניר קאָמיטעט וועגען דער שפאַנישער פראַגע

פאַריז, 13 (ספ. טעל.)

די פערוואַלטונג פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי האָט בעקומען אַ בריף פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי מיט אַ איינלאַדונג אויף אַ בעראַטונג פון אַ קאָאָרדינאַציע - קאָמיטעט פון דער סאָציאַליסטישער און קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין ענין שפאַניען. דער קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי [...] אויפמערקזאַם, אַז עס איז נישט צו דערלאָזען [...] ציקוסען מיט פערלענגטע הענד ווי איטאַליען [...] דייטשלאַנד פערזיהען די אויפשטענדיגע מיט געווער [...] בעת די לעגאַלע מלוכות זוענדען אָן אַ געוויסען [...] סאַנקציעס לגבי דער שפאַנישער רעגירונג.. די [...] ציאַליסטישע פּאַרטיי האָט נינסטיג געענטפערט [...] דער איינלאַדונג צוזאַמענדיג, אַז עס איז נויטיג [...] איינצולאַדענען פאַרשטעהער פון אַנדערע [...] רונגען.

שפאַנישע עמיסאַרען ווערבירען פ[...] ווילליגע צווישען די איינגעבוירענע [...] פראַנצויזישען מאַראָקאָ

פאַריז, 13 (ספ. טעל.)

היינט איז פאַרגעקומען: די לעצטע זיצונג [...] מיניסטעריאַט פאַרן אָפּפאָהרען פון פּרעזי[...] לעבראָן אויף אורלויב. מיניסטער דעלבאָ האָט [...] בעריכט די אינטערנאַציאָנאַלע לאַגע בעזונדערס [...] שעהענישען אין שפאַניען. דער מיניסטער האָט [...] טעט זיינעקאָלעגען פון מאַבינעט מיט דער [...] פענער לאַגע צוליב'ן פאַקט. וואָס די איינגעבוי[...] אין פראַנצויזישען מאַראָקאָ ווערען איצט ווער[...] דורך שפאַנישע עמיסאַרען אין דעם שפאַנ[...] פרעמדען-לעגיאָן.

דאַן האָט דעלבאָ בעקענט דעם מיניסטער[...] מיט'ן אינהאַלט פון איטאַליענישען ענטפער [...] דער פראַנצויזישער נאָטע פון נישט-אינטערווענ[...] אין שפאַניען.

בעדויערן פאַר דער ענגלישער רעגי[...]

לאָנדאָן, 13 (ספ. טעל.

די מאַדרידער רעגירונג האָט אויסגעדריקט [...] דויערען דער ענגלישער רעגירונג צוליבען [...] צידענט בעת דעם באָמבאַרדירען באַרצעלאָנ[...]

גרויסע שרפה אין סטריקאָוו

איבער 100 יודען אהן א דאך איבער'ן קאפּ

נעכטען נאָך 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג האָבען זיך אין לאָדז פערשפרייט קלאַנגען, אַז אין סטריקאָוו האָט אויסגעבראָכען אַ גרויסע שרפה און אַ האַלב שטעטעל שטעהט אין פלאַמען.

אונזער מיטאַרבייטער איז גלייך אָפּגעפאָהרען קיין סטריקאָוו און צום גליק האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די קלאַנגען זענען געווען איבערגעטריבען, הגם די שרפה איז געווען גענוג גרויס, ס'זענען פולשטענדיג פערברענט געוואָרען 3 הייזער, וואו ס'האָבען געוואוינט לויטער יודישע לאָקאַטאָרען.

3 אַ זייגער נאָכמיטאָג האָבען זיך פּלוצלינג בעוויזען פייער-פלאַמען פון הויז אויף קאָטשעלני 27. גאָך איידער מ'האָט בעוויזען עפּעס צו טון האָבען זיך די פלאַמען איבערגעטראָגען אויפן הויז נומער 27 און 25.

צווישען די לאָקאַטאָרען פון די 3 הילצערנע הייזער איז ענטשטאַנען אַ שרעקליכע פּאַניק, ווייל מ'האָט זיך קוים געקענט אַרויסראַטעווען מיטן לעבען, דאַגעגען איז שוין נישט געווען קיין רייד וועגען אַראַטעווען עפּעס פון די שטובען-חפצים. גרויס מיה האָט געקאָסט דאָס אַרויסראַטעווען פון 2 זקנים, וועלכע האָבען זיך געפונען אין הויז 25, צום גליק האָט געלונגען זיי אָפּצוראַטעווען.

צוליב דעם, וואָס איז געווען אַ מורא, אַז דאָס פייער זאָל זיך גאָך מעהר פערשפּרייטען, האָט מען אַ חיץ די סטריקאָווער פייערלעשער, אויך אַרויסגערופען די פייערלעשער פון זגערזש און אויך 2 אָפּטיילונגען פון לאָדז, פון וואַנען ס'זענען אָנגעקומען 2 אָפּטיילונגען בראש מיט'ן קאָמענדאַנט קאָוואַלטשיק.

די אַקציע פון די פייערלעשער איז געווען אַ זעהר ענערגישע און נאָר אַ דאַנק דעם האָט זיך איינגעגעבען די שרפה צו לאָקאַליזירען אויף די 3 דערמאָהנטע הייזער, וועלכע זענען פולשטענדיג פערברענט געוואָרען. בעת דער אַקציע זענען איניגע פּערזאָן שווערער און לייכטער פערוואונדעט געוואָרען, ביי איין פייערלעשער איז אויסגעבראָכען געוואָרען אַ ריפּ.

די פערברענטע הייזער האָבען געהערט צום מילנער קרידער, סוחר קאַץ און צו די שותפים גרינבערג און גאָלדבערג, אין די 3 הייזער האָבען געוואוינט 16 יודישע משפחות, פון איבער 100 פּערזאָן, וועלכע זענען געבליבען אָהן דאָך איבער'ן קאָפּ, זיי ליגען אַלע אויפ'ן מאַרק דער סטאַראָסטאַ האָט אונטערגענומען אַקציע צו העלפען די נשרפים.

פארברייטונגען צום 15. אויגוסט

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

פאַר דעם 15 אויגוסט זענען די פּעראָרדנונג פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט ביז איצט נאָך נישט פעראייגנטליכט. די פּאָמאָרזשער און לובלינער וואָיעוואָדעס האָבען נישט ערלויבט איינצוּאָרדנען ענדעקישע צוזאַמענפאָהרען. די וואָיעוואָ[...]דעס גיבען אָן זיכערקייטס-מאָטיווען. די [...] ראַטסווא און זאַמאָשטש האָט נישט ערלויבט [...] צואָרדנען אַ געמיינזאַמע מאַניפעסטאַציע פון [...] כע פּאַוויאַטען פון דער פאָלקס-פּאַרטיי און [...] ווייטער אין אַ רייהע געגענדען זענען די [...] פעסטאַציעס נישט ערלויבט געוואָרען.

אויפרוף פון ווארשאווער ראבינא[ט]

אין שייכות מיט דעם יום-טוב פון „נס ביים ווייסעל"

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

אין שייכות מיט דער פייערונג פון דעם „נס ביי דער ווייסעל" און דער יום-טוב פון פּוילישען זעלנער האָט דער ראַבינאַט אַרויסגעגעבען אַ אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג, אין וועלכען זי ווערט אויפגעפאָדערט צו בעטייליגען זיך אין יום-טוב, ווי אויך אין דער אַלגעמיינער מאַניפעסטאַציע.

די יודישע האַנדווערקער וועלען זיך [...] 10 אַ זייגער אינדער-פריה פערזאַמלען אין [...] פעראיינס-לאָקאַל, פון וואו זיי וועלען אָפּמאַרש[ירען] צו דער אַלגעמיינער מאַניפעסטאַציע.

בעזוך פון פראנצויזישען גענעראליסימוס אי[ן] פוילען

וואַרשאַ, 13. (טעל.)

נעכטען האָט גענעראַל גאַמעלען בעזוכט דעם קריגס-מיניסטער.

היינט האָט דער קריגס-מיניסטער גענעראַל קאַספּשיצקי רעוויזיטירט דעם גענעראַל גאַמעלען אין האָטעל „אייראָפּעיסקי".

וואַרשאַ, 13 (טעלעפּ.) פּרעמיער סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי, קריגס-מיניסטער קאַספּשיצקי, אויסערן-מיניסטער בעק און שעף פון הויפּט-שטאַב גענעראַל סטאַכעוויטש האָבען היינט רעוויזיטירט דעם גענעראַל גאַמעלען.

אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן האָט דער [...] מיניסטער קאַספּשיצקי אויפגענומען אויף אַ [...] שפּיק דעם גענ. גאַמעלען. אין פריהשטיק [...] זיך אויך בעטייליגט מיניסטער בעק און [...] סאַראָ נאָעל.

בערלין, 13 (טעלעפּ.) די דייטשע פּ[רעסע] קאָמענטירט ווייטער דעם וויזיט פון גענ. גאַמ[עלען] אין פּוילען. די דייטשע פּרעסע שטרייכט אונ[טער] אַז דער וויזיט בעדיים נישט קיין ענדערונג [...] דער פּוילישער פּאָליטיק.

ארום די רעזאלוציעס פאר'ן יודישען וועלט-קאנגרעס

זשענעווע, 13 (יט"א טעלעגראַפיש).

אין משך פון היינטיקען טאָג זענען ווייטער פאָרגעקומען דיסקוסיעס אין די קאָמיסיעס אַרום די רעזאָלוציעס, וואָס דאַרפען צוגעשטעלט ווערען פאַר'ן פּלענום פון וועלט-קאָנגרעס.

דער אַמעריקאַנער דעלעגאַט גאָלדבערג האָט געהאַלטען אַ לענגערע רעדע אין וועלכער ער האָט אָנגעוויזען, אַז דער קאָנגרעס רעפּרעזענטירט נישט דאָס גאַנצע יודענטום. עס בעטייליגען זיך נישט אין איהם גרויסע יודישע אָרגאַניזאַציעס. גאָלדבערג לעגט פאָר, אַז עס זאָל אויסגע[...] ווערען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס זאָל פיה[רען] אונטערהאַנדלונגען מיט די אויבענדערמאָ[נטע] אָרגאַניזאַציעס, אַז אין צווייטען קאָנגרעס זאָל[ען] זיי שוין זיין בעטייליגט.

אינזשעניער רייס האָט פאָרגעלייענט אַ [...] לאַראַציע אין נאָמען פון פּועלי-ציון, אין וועל[כער] עס ווערט געזאָגט, אַז דער קאָנגרעס דאַרף הייס[ען] נישט יודישער קאָנגרעס נאָר קאָנפערענץ פון [...]שע אָרגאַניזאַציעס, ווייל דער קאָנגרעס איז [...] געוועהלט געוואָרען לויט דעמאָקראַטישע יסודות.

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע, וועגערישע און הויט-קראַנקהייטען

טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98

נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוועגד

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט-,געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוועכע

האָט זיך איבערגעצויגען און נעמט אָן

פּיעטריקאָווער 161 טעל. 245-21

פון 11 פריה ביז 3 בייטאָג און פון 7 ביז 9 אָוונד

זונטאָג פון 8—1 בייטאָג.

פאַר פרויען אַ בעזונדער וואַרטע-זאַל

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

גלייכע רעכט פון יודען און אראבער אין א"י
אלס לעזונג פון פאלעסטינא-פראבלעם
פאר־ערט דער געוו. קאלאניעז-מיניסטער אמערי

לאנדאן (יט"א). דער געוו. קאלאניען - מיניסטער ל. ס. אמערי האט פערעפענטליכט אין „טיימס“ אנ'ארטיקעל, אין וועלכען ער ערקלערט, דאס אלס לעזונג פון א"י-פראבלעם איז נויטיג צו אנערקענען די פולע גלייכבערעכטיגונג פון די יודען און אראבער אין א"י אויף דעם בירגערליך - רעכטליכען, ווירטשאפטליכען און פאליטישען געביט, אהן אונטערשייד פון דער צאהלמעסיגקייט און כוחות - פערהעלטענישען פון ביידע טיילען פון דער בעפעלקערונג.

עס איז קלאר, שרייבט אמערי, דאס ענגלאנד קען זיך נישט אפזאגען צו רעספעקטירען די אויספיהרונגען פון די מאנדאט - פערפליכטונגען. דער עקספערימענט פון דער יודישער קאלאניזאציע האט זיך יעדענפאלס ארויסגעוויזען אזוי ערפאלגרייך, דאס ענגלאנד קען נישט געפינען קיין ענטשולדיגונג פאר דער וועלט אפצושטעלען דעם דאזיגען עקספערימענט. די יודען געפינען זיך אויך אין א"י אין אזא צאהל און שפילען שוין אזא וויכטיגע ווירטשאפטליכע ראלע אין לאנד, דאס מען קען זיי שוין מעהר נישט בעטראכטען אלס פרעמדע, וואס רייסען זיך אריין אין אנ'אראבישע לאנד.

א"י איז איצט א לאנד, וואס איז בעוואוינט דורך צוויי געמיינשאפטען, וועלכע האבען גלייכע רעכט צו בעריקזיכטיגען זייערע טענות. דערמיט מוזען זיך רעכענען די אראבער, נישט ווייניגער ווי די יודען, געוויס פערפליכטעט די באלפור - דעקלאראציע ענגלאנד צו נעהמען אין שוץ „די בירגערליכע און רעליגיעזע רעכט פון די נישט - יודישע געמיינשאפטען“, מען קען אבער די דאזיגע פערפליכטונג אויך אויספירען בלויז בוכשטעבליך, אז קיין איינציגען אראבער זאל נישט געשעהען קיין בירגערליכע אדער רעליגיעזע עוולה, בעת דורך פרייען שפיל פון די ווירטשאפטליכע כוחות זאל די אראבישע געמיינשאפט אלס אזעלכע ווערען דערפירט צו א באדענלאזען פראלעטאריאט און צו א פאליטישע מינדערהייט.

דער געוו. קאלאניען - מיניסטער בעטאנט, דאס מען טאר נישט מאכען קיין הנחות די שטערער פון געזעץ, ווייל די אראבער קענען פון אזא שריט דרינגען, אז אויב זיי וועלען ווייטער אנהאלטען דעם איצטיגען צושטאנד וועלען זיי דערפירען צו א פולשטענדיגען צוזאמענבראך פון דער מאנדאט - פאליטיק. די יודען ווידער האלטען דערפון געקענט קומען צו דער איבערצייגונג, אז נאר די, וואס נעהמען זיך אליין רעכט, געפינען אנ'אויער ביי אנדערע. די א"י-פאליטיק מוז ווייטער געפירט ווערען בלויז אויפן יסוד פון די רעכט, וואס זענען געקומען צום אויסדרוק אין ווייסען בוך פון יאהר 1922. דאס מינדעסטע, וואס ענגלאנד קען טון פאר די יודען, אויב זי וויל בלייבען טריי די מאנדאט - פערפליכטונגען, איז אנערקענען, דאס די יודען זענען פונקט אזוי בערעכטיגט צו זיין אין א"י ווי די אראבער, און נישט מאכען קיין שטערונגען פאר זייער יחידישער איינוואנדערונג, אויף וויפיל די דאזיגע איינוואנדערונג שטערט נישט די ווירטשאפטליכע ענטוויקלונג פון לאנד און נישט שטערען גלייכצייטיג די איינוואנדערונג פון די אראבער. דאס איינציגע, וואס קען געטון ווערען פאר די אראבער איז, נעהמענדיג אין אכט זייער איצטיגע קולטורעלע און עקאנאמישע הינטערשטעליגקייט, צו פערזיכערן זיי א גלייכע שטעלונג אין נאציאנאלען לעבען פון א"י.

אלס א ווירקזאם מיטעל צו פערזיכערען א דויערענד שוץ פאר א הינטערשטעליג - געבליבענע געמיינשאפט עמפפעהלט אמערי, נישט אוועקצוגעבען נישט-אראבער איין אדער מעהרערע געביטען, וועלכע זאלען זיין גענוג גרויס פאר אלע איצטיגע פאדערונגען און ביי א בעסערער ווירטשאפט, אויך זיין גענוג פאר א כסדר'דיגען צו-וואוקס פון דער בעפעלקערונג. אויב דאס וועט ווערען געזיכערט, וועט דאס זיין אפהענגיג בלויז פון די אראבער מיט דער הילף פון מיטלען, וואס די א"י-רעגירונג קען זיי געבען הויפטזעכליך א דאנק די הכנסות פון דער יודישער איינוואנדערונג צו פערזיכערן זייער ווירטשאפטליכע און סאציאלע צוקונפט.

די זעלבע יסודות פון גלייכע רעכט עמפפעהלט אמערי אויך אויף דעם פאליטישען געביט. צו געבען די אראבער א מעהרהייט אין דער פערוואלטונג פון לאנד, וואלט פשוט געהייסען זיי אויפפאדערן צו פערניכטען די פאליטיק, צו וועלכע ענגלאנד האט זיך פערפליכטעט. פון דער אנדערער זייט איז אויך אבער אומעגליך אפצושלעפען אזוי לאנג דאס שאפען פון א פאלקס - פערטרעטונג ביז די יודען וועלען אויפהערען צו זיין א מינדערהייט.

פונקט אזוי קומט אויך נישט אין בעטראכט די מעגליכקייט, דאס ווען די יודען וועלען ווערען א מעהרהייט אין לאנד, זאלען די אראבער זיין אויסגעשטעלט אויף זייער חסד. גלייכהייט, נישט נומערישע שטארקייט מוז זיין די גרונדלאגע פון אינטערנאציאנאלע בעציהונגען. אויך פאר די בעציהונגען צווישען געמיינשאפטען אין איין לאנד ווי א"י איז אזא גלייכהייט דער איינציג-מעגליכער יסוד, אזא גלייכהייט מוז איינמאל פאר אלעמאל געזיכערט ווערען ביידע טיילען פון דער בעפעלקערונג אהן אונטערשייד פון דער איצטיגער אדער צוקונפטיגער נומערישער צאהל. גלייכהייט פון רעכט, פיהרט אויס אמערי, וועט געבען א מעגליכקייט דער בריטישער קרוין פארטצוזעצען איהר פאליטיק, צו וועלכער די עקסטרעמיסטען פון ביידע צדדים וועלען אפשר נישט זיין צופרידען, אבער וועלכע וועט דערפירען צו א דויערהאפטען שלום אין לאנד.

פארוואס דייטשלאנד האט זיך אפגעזאגט
פון איהר דעמאנסטראציע אויף די שפאנישע וואסערן?

די דיפלאמאטישע מיטארבייטערין פון „עוור“, זשענעוויעוו טאבואי ברענגט אינטערעסאנטע פרטים וועגען דעם דעמענטי פון ענגלישען אויסערן-מיניסטעריום, אז פאן ריבענטראפ זאל האבען מיטגעטיילט דאס דייטשלאנד גרייט צו א פלאט - דעמאנסטראציע אין שפאניען. טאבואי שילדערט די געשעהענישען אויף פאלגענדען אופן:

„אין משך פון דער לאנגער אונטערהאלטונג צווישען דעם פראנצויזישען באטשאפטער פראנסוא - פאנסע און דעם דייטשען אויסערן - מיניסטער נויראט, האט זיך דער לעצטער ארויסגעוויזען בעזונדערס צוגענגליך. ער האט אפילו געגעבען בערוהיגענדע ערקלערונגען איבערן גאנג פון די געשעהענישען אין שפאניען. דער פראנצויזישער באטשאפטער, וועלכער איז געווען בעאונרוהיגט צוליב דער ענטוויקלונג פון דער דייטשער פאליטיק אין שפאנישען קאנפליקט, האט בעזוכט דעם דייטשען אויסערן - מיניסטער, בכדי זיך צו דערוויסען ביי איהם וועגען די רעפרעסיעס, וועלכע האבען לויט די אינפארמאציעס פון געוויסע דייטשע קרייזען, געזאלט אונטערגענומען ווערען אין בארצעלאנא אלס ענטפער אויף די ערמארדונג פון 4 דייטשע נאציאנאל-סאציאליסטען. הער פאן נויראט האט פערזיכערט דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר, אז די דאזיגע קלאנגען ענטשפרעכען לגמרי נישט דער ווירקליכקייט און אז די מיטלען, וואס דייטשלאנד האט ברעה אנצונעהמען אין איצטיגען מאמענט איז נאך נישט ארויס פון די גרענעצען פון די דיפלאמאטישע קאנצעלאריעס. אין דעמזעלבען מאמענט אבער האט פאן ריבענטראפ טעלעפאנירט קיין לאנדאן, בכדי מודיע צו זיין דעם ענגלישען אויסערן - מיניסטעריום, אז עס איז צו ערווארטען א דייטשע דעמאנסטראציע פאר בארצעלאנא. העריבער האבען די פעראינטערעסירטע פראנצויזישע קרייזען, וועלכע האבען געקענט די פערעפענטליכונג פון די אלע ידיעות, געווארט מיט גרויס שפאנונג, פון וועלכער זייט עס וועט קומען א דעמענטי, צי מצד דער פרעסע אדער מצד דער רייכס - קאנצעלאריע. אין דער ווירקליכקייט האט זיך אין דייטשען אויסערן - מיניסטעריום, אין דער האלבער צייט, ווען אין בערלין וויקעלט זיך אפ די פאמפאזישע אלימפיאדע, אפגעשפילט א שווערער קריזיס, וועלכער איז געווען ענליך צו יענעם, וואס האט זיך אפגעשפילט פאר דער רעמיליטאריזאציע פון אויבער-רהיין. יא אדער ניין, צי זאל דייטשלאנד איצט ריזיקירען אין דעם שפאנישען ענין אפען אנצונעהמען א געפעהרליכע שטעלונג, פערלאזענדיג זיך אויף דער מערכה, אז פראנקרייך און ענגלאנד וועלען פונקט אזוי ווי דעם 7. מערץ נישט רעאגירען? „יא, מען מוז אויסנוצען די געלעגענהייט“. האבען ליידענשאפטליך פערלאנגט די פארטיי-קרייזען און אפילו איניגע פערזענליכקייטען פון דעם „פיהרערס“ סביבה. „ניין“, האט דערויף געענטפערט דאס דייטשע אויסערן - מיניסטעריום. און היטלער האט זיך ענטשלאסען צו ווארפען זיין ווארט אויף דער וואגשאל לטובת דעם אויסערן-מיניסטעריום, נאכדעם ווי ער האט אפגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ מיט זיינע אדמיראלען. אויף דער דאזיגער קאנפערענץ איז בעשלאסען געווארען, אז עס איז צו פריה דייטשלאנד זאל זיך ווארפען אין א געפעהרליכע אוואנטורע, אפילו דאן נישט ווען היטלער זאל זיין געקומען צו דער מיינונג, אז סוף-כל-סוף וועט דאך דער פאלקספראנט זיגען אין שפאניען. דער דאזיגער בעשלוס איז אנגענומען געווארען נאכדעם ווי עס איז קלאר פעסטגעשטעלט געווארען, אז דייטשלאנדס ציל איז, אז דער שפאנישער אויפשטאנד זאל געלונגען, מען טארף אבער דערווייל נישט ארויסרופען א קאנפליקט, אזוי לאנג ווי דאס איז נישט אבסאלוט נויטיג. נאך דעם ווי פראנקס אפטיילונגען זענען אריבערגעקומען קיין שפאניען און דאס געוועהר, וואס איז פון אלע זייטען געשיקט געווארען איז אנגעקומען אויף דעם בעשטימטען ארט, צו די מורדים, איז היטלער געווען זעהר צופרידען איבער די ענטוויקלונג פון די שפאנישע געשעהענישען. העריבער האט זיך די דייטשע רעגירונג בעת דעם בעזוך פון דייטשען פארשטעהער אין לאנדאן אין אויסערן - מיניסטעריום, וואו ער האט בעקומען די פערזיכערונג, אז די ענגלישע רעגירונג שטעהט ענטשלאסען אויף דער פראנצויזישער זייט, צו האנדלען מיט געדולד און פארזיכטיג, ווייל זי איז געווען איבערצייגט, אז בנוגע דעם שפאנישען ענין ארבייט די צייט פאר'ן ערפאלג פון די דייטשע מעכטען.

ריבענטראפס טעלעפאן קיין לאנדאן ווערט אין געוויסע קרייזען ארויסגעטייטשט, האט געהאט דעם צוועק צו ווירקען אויף דער פראנצויזישער רעגירונג אהן דער פערמיטלונג פון לאנדאן, ארויסצורופענדיג א שריט אין פראנקרייך פאר א מעגליכער דייטשער אינטערווענץ. פון דער אנדערער זייט ווידער, ווי מיר וויסען גאנץ זיכער פון בערלין, האט מען אין דייטשלאנד, אין צוזאמענהאנג מיט דעם אנגענומענעם בעשלוס און אין דער זיכערקייט פון ערפאלג פון געוועהר, וואס מען האט געשיקט די מורדים, זיך געוואונשען א שטרענגע נייטראליטעט מצד פראנקרייך.

דאס ענגלישע אויסערן - מיניסטעריום האט אפיציעל מיטגעטיילט, אז זי שליסט זיך אן דער פראנצויזישער נייטראליטעטס דעקלאראציע. דאס איז א זעהר וויכטיג געשעהעניש און א גאראנטיע פאר דעם ענדגילטיגען זיג פון די אונטערהאנדלונגען אין דער פראגע, ווייל עס איז קלאר, אז די ענגלישע ערקלערונג האט אין בערלין געמאכט א שטארקען איינדרוק און האט דערמיט ארויסגערופען דעם אויבערדערמאהנטען בעשלוס פון דער דייטשער רעגירונג. פון דער אנדערער זייט ציהען זיך די אונטערהאנדלונגען מיט פארטוגאל זעהר לאנגזאם. הגם נאך א צווייטען דעמארש האבען די ענגלענדער בעקומען פון דער ליסאבאנער רעגירונג א גינסטיגע ידיעה, אבער דאך האט זיך פארטוגאל איינגעשטעלט און פאדערט פארן פרייז פון מיטארבייט א גאראנטיע פון די מלוכות, לטובת איהר אונאפהענגיגקייט און זיכערקייט. דער לאנדאנער קאבינעט דריקט אבער ווייטער אויף ליסאבאן.

פאלקאווניק קיש שטעמפעלט די שקרים
פון „גרעיט בריטען“

פאלקאווניק קיש, דער געוו. לייטער פון דעם פאליטישען דעפארטאמענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע האט זיך געווענדעט צו דער רעדאקציע פון דער „גרעיט בריטען ענד דהע איסט“ מיט פאלגענדען בריף:

זייט דעם אויסברוך פון די אונרוהען אין פאלעסטינא האב איך אויפמערקזאם געלייענט אלע ידיעות, וואס זענען דורך אייך פובליקירט געווארען וועגען פאלעסטינא און די קאמענטארען צו זיי אין די לייט - ארטיקלען. צום בעדויערען מוז איך זאגען, אז איך האב פעסטגעשטעלט, אז אלע ידיעות און ארטיקלען טראגען אנ'אויסגעשפראכען אנטי-יודישען כאראקטער. איך צווייפעל צי עס האט זיך געפינען איין נומער פון אייער צייטונג, אין וועלכען איהר האט זיך נישט בעמיהט אונטערצושטיצען די אנטי-יודישע איינשטעלונגען — דורך ברענגען פאלשע ידיעות, אדער דורך פערשווייגען אמת'ע ידיעות, אדער דורך ביידע אופנים מיט אמאל.

איך וועל ברענגען נאר איין ביישפיל פון לעצטען נומער פון אייער צייטונג: איהר האט געשריבען:

„עס ווייזט זיך דייטליך ארויס, אז די שארפע מיטלען, וואס זענען דורך דער פאלעסטינער רעגירונג אנגעווענדעט געווארען אין דער פארם פון טויט-אורטיילען, האבען די אראבער נישט איבערגעשראקען“.

אמת איז, אז קיין איין אראבער איז בעת די לעצטע אונרוהען נישט פער'משפט געווארען צום טויט. די דאזיגע פאלשע ידיעה איז וואהרשיינליך געבראכט געווארען מיט'ן ציל, אז זי זאל דינען אלס בעווייז צו דער אנשוויאונג, וועלכע איהר ברענגט ווייטער:

„עס זעהט אויס, אז די לאגע וועט אזוי לאנג נישט פערבעסערט ווערען, ווי לאנג עס וועט נישט אנגענומען ווערען קיין בעשלוס אפצושטעלען די אימיגראציע (וועלכע איז שוין פאקטיש אפגעשטעלט“).

דאס איז ווידער א פעלשונג פון פאקטען, בעזונדערס בנוגע דער בעמערקונג אין קלאמערען, אז די אימיגראציע איז שוין אפגעשטעלט געווארען. די פאקטען און די סטאטיסטישע ציפערען פון דער רעגירונג לייקענען ענטשידען אפ אייערע ווערטער.

נעהמענדיג אין אכט דעם דאזיגען סיסטעם, וועלכער איהר ווענדט אן, בכדי צו פערשטארקען אייער שטעלונג אין דער פראגע פון דער פאלעסטינער אונרוהען — און איך האלט, אז דער דאזיגער סיסטעם איז נישט נאר נישט קיין ערליכער לגבי די יודען, נאר איז אויך שעדליך פאר דער בריטישער מאכט, וועלכע איז ברוטאל אטאקירט געווארען — פאדער איך, אז איהר זאלט מיר אויפהערען ארויסצושיקען אייער צייטונג, וועלכע רופט ביי מיר ארויס אן אלץ וואקסענדען עקעל.

איך וועל זיין צופרידען, אויב איהר וועט איבערשיקען אין דער קאסע פאר ארימע מיין יעהרליכען אבאנאמענט אפצאהל, וועלכען איך האב אויך געשיקט אין פאראויס“.

גאליציאנער יודען אין אמעריקא בעשליסען שאפען א פאנד
פאר א „יודען הילפס-קאמיטעט פאר גאליציען“
פערזאמלונג פון דער מינסק-מאזאוויעצקער לאנדסמאנשאפט אין ניו-יארק

ניו-יארק (יט"א) די לאנדס מאנשאפטען פון מינסק-מאזאוויעצק, קאלושין, יאדעווע און א רייהע אנדערע שכונת'דיגע שטעדטלעך אין פוילען האבען אבגעהאלטען א געמיינזאמע בעראטונג וועגען שאפען הילף פאר די קרובים אין דער אלטער היים. די אנוועזענדע האבען בעשלאסען צו רופען א מאסען-פערזאמלונג אויף ארומצורעדען דעם אופן פון דער הילפס-אקציע.

דא איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון א צאהל אנגעזעהענע יודישע טוער פון גאליציען און גאליציאנישע לאנדסמאנשאפטען מיט'ן צוועק אנצוהויבען א הילפס-אקציע פאר די יודען אין גאליציען. די רעדנער האבען אנגעוויזען, אז די הילף, וואס דארף געגעבען ווערען די יודען אין גאליציען מוז זיין א קאנסטרוקטיווע, ווייל נאר אזוי-ארום קען מען ראטעווען די יודען פון עקאנאמישען חורבן.

די קאנפערענץ האט בעשלאסען גרינדען א יודישען הילפס-קאמיטעט פאר גאליציען. צו דעם צוועק איז אויסגעוועהלט געווארען א פראוויזארישער קאמיטעט, עס איז אויך בעשלאסען געווארען ארויסצולאזען אנ'אויפרוף צו אלע לאנדסמאנשאפטען פון אמעריקא.

אלס מיטגלידער פון פראוויזארישען קאמיטעט זענען אויסגעוועהלט געווארען סאל לאו אלס פרעזעס, א. מיכער קאסיר און לואי אלסטער — סעקרעטאר.

די פּרעזידענטען־וואַהלען

איז די פעראייניגטע שטאַטען

אַמעריקאַנער וואַהלען און וואַהל־זיטען, די „קאַנווענשאַנס", די פּאַרטייען און די פּרעזידענטשאַפטס־קאַנדידאַטען

פון ישעיה אוגער

4. די קאָנווענשאַנס און — די „פּרעזי־ דענטען - מאַכערס"

דער אמת׳ער „בום" אויף די קאַנווענשאַנס הויבט זיך אָן ערשט. ווען די דעלעגאַציעס פון די איינצעלנע שטאַטען נעהמען זיך רעקאָמענדירען זייערע קאַנדידאַטען. ווען די רעדנער פון די פער־שידענע דעלעגאַציעס נעהמען זיך מיט „שטאַרקע ווערטער" און „הויכע מליצות", אין אַנ׳עכט אַמערי־קאַנישער „בי־דער־שפּראַך" פול אַבסורדען און גוזמאות, דערצעהלען די שבחים און שילדערען די מדות און מעלות טובות פון דעם אדער יענעם קאַנדידאַט און זיינע פערדינסטען פאַר דער פאַרטיי און פאַר׳ן פאָטערלאַנד, וואָס עס טוט זיך אָפּ אין קאַנוועגשאַן־זאַל בעת אַזאַ נאָמינאַציע־רעדע, איז גאָר שווער צו בעשרייבען.

דער גאַנצער זאַל ברויזט ווי א שטורעמדיגער ים, די 10—12 טויזענד מענשען וועלכע געפינען זיך אין איהם, פערוואַנדלען זיך אין אַ ווילדע שרייענדיגע סירענע, עפּעס אזא מין מאָנסטרום, וואָס האַלט אין איין גוואַלדיען, טומלען און ליאַר־מען. מ׳וואונדערט זיך אָפּטמאָל: פון וואַנען נעהמען זיך די כחות צו די דאָזיגע מענשען גאַנצע טעג אָהן אַנ׳אויפהער זיך צו רייסען אויף די העלזער ביי יעדער געלעגענהייט, ביי יעדער רעדע וועגן די קאַנדידאַטען, וואָס ווערען „רעקאָמענדירט" פון יעדען צד בעזונדער, און נישט מיד ווערען און נישט אַוועקפאַלען אַ פּאָר מאָל אין טאָג אין חלשות? — ווי קענען עס מענשען איבערהויפּט אויסהאַלטען שעה׳ן לאַנג אין אַ צעהיצטער, אויפגערעגטער, עלעקטריזירטער אַטמאָספערע און דערצו אין די סאַמע הייס עיו־טעג? — אָבער דאָס איז קיין קשיא נישט: די אַמעריקאַנער האַלטען אַלצדינג אויס, דערהויפּט נאָך ווען עס האַנדעלט זיך וועגן אַזא ענין ווי נאָמינירען א קאַנדידאַט אויפ׳ן פּרע־זידענטען־אַמט.

די דאָזיגע טומלערס און שרייערס בענוגענען זיך נישט בלויז מיט זייערע „נאַטור־שטימען". זיי בענוצען זיך אַ חוץ דעם מיט כל המינים אויסטער־לישע בלאָז־אינסטרומענטען, בכדי צו פערשטאַר־קען דעם ליאַרם, מ׳קען זיך פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ „מוזיק" דאָס איז און וואָס פאַר אַ ווירקונג זי האָט אויף אַ איראָפּעער מיט געזונטע נערוועןǃ

דער דאָזיגער הו־האַ און טומעל פערוואַנדלען זיך אָבער אין אַנ׳אמת׳ן גיהנום־ליאַרם — עפּיס ווי מ׳וואָלט אַלע שדים און טייוולאנים פון גהינום אָפּגעלאָזט פון דער קייט — ווען עס הויבט זיך אָן דאָס קאָנקורענץ־געיעג צווישען די „פּראָמינענטע", ווען מ׳נעהמט „רעקאָמענדירען" די גדולים, פון דער פּאַרטיי און „מאַכען שטימונג" פאַר זיי. דעמאָלט איז דער קאָנווענשאַן־זאַל — איין ברויזענדיגער, שטורעמדיגער ים.

עס הויבט זיך אָן מיט די אויגעריפענע „טשירס" — מיט די אָוואַציעס און הורראַ־דעמאָנ־סטראַציעס לכבוד די „פאָרגעלעגטע" קאַנדידאַטען.

נאָך יעדער „נאָמינאַציע"־רעדע קומען די „טשירס". די דאָזיגע רעדעס זענען אויך זעהר כאַ־ראַקטעריסטיש פאַר די קאָנווענשאַנס ווי בכלל פאַר די פּרעזידענטען־וואַהלען, די רעדנערס, וועלכע זענען דאָס רוב גרויסע ספּעציאַליסטען אין זייער פאַך, רעדען אָפּ געוועהנליך אַ האַלבע שעה און נאָך לענגער, דערצעהלען כל המינים שבחים וועגען „זייער" קאַנדידאַט, דערמאָהנען אָבער נישט דעם נאָמען זיינעם ביז גאָר צום סוף. זיי טאָרען נישט אָנרופען דעם נאָמען ביז׳ן לעצטען אויגענבליק — דאָס איז שוין אַזוי אָנגענומען און געהייליגט דורך דער טראַדיציע. אַזאַ רעדנער פערענדיגט זיין לויב־געזאַנג געוועהנליך אַזוי (מ׳ציטירען דאָ דעם לעצטען זאַץ פון סענאַטאָר רידס נאָמינאַציע־רעדע אויף דער דעמאָקראַטישער קאָנוועגשאַן פון 1912): און אַזוי נאָמינירן איך דעם מאַן, וועלכער האָט מוטיג געקעמפט אין טויזענד שלאַכטען פאַר דער דעמאָ־קראַטיע, וועלכער האָט הויך געהאַלטען אונזער פאָן, האָט קיינמאָל נישט פאַרראַטען די פּאַרטיי און זיינע פריינד, האָט געדינט ווי אַ געטרייער סאָלדאַט, וועל־כער האָט ביי קיינעם קיין פּאַרדאָן נישט געבעטען און קיינמאָל קיין אויפלויב נישט גענומען, וועלכער איז קיינמאָל נישט אַנטלאָפען פאַר׳ן שונא, נאָר פּערקעהרט, זיין ברוסט איז בעדעקט מיט וואונדען, וואָס ער האָט בעקומען אין די קאַמפען מיט די פיינד, — איך נאָמינירן אונזער פיהרער, דעם „לייב פון דער דעמאָקראַטיע" — און דאָ קומט דער נאָ־מען: דער און דער פון דעם און דעם שטאַט.

ביי די לעצטע ווערטער ברעכען אויס די „טשירס". אַ אמת׳ער טאָרנאַדאָ פון אָוואַציעס און הורראַ־געשרייען טראָגט זיך אַדורך דורכ׳ן זאַל, אַ טאָרנאַדאָ, וואָס געדויערט נישט זעלטען אַ פּאָר שעה צייט כסדר און רייסט מיט זיך מיט יונג און אַלט, קליין און גרויס, אַלץ און אַלעמען. די „טשירס" האָבען אַ גרויסע בעדייטונג פאַר די „רעקאָמענדירטע" קאַנדידאַטען. וואָס לענגער זיי געדויערען אַלץ מעהר כבוד איז עס פאַר׳ן קאַנ־דידאַט און אַלץ גרעסער זענען די אויסזיכטען זיינע נאָמינירט צו ווערען. די אָנהענגער און געגנער פון קאַנדידאַט ציילען מיט די זייגערס אין די הענד און קאָנטראָלירען גענוי ביז אויף דער מינוט און דער רגע, ווי לאַנג די „טשירס" געדויערן. אויף דער דעמאָקראַטישער קאָנוועגשאַן פון 1912 אין באַלטימאָרע האָבען די „טשירס" לכבוד טשעמפּ קלערק געדויערט 65 מינוט, ווילסאָנס אָנהענגער האָבען געשריען אַ שעה מיט 10 מינוט און ברייענס חסידים — זאָגאַר אַ שעה מיט 23 מינוט.

אינאיינעם מיט די „טשירס" הויבט זיך דאַן אָן דער דער אמת׳ער ספּעקטאַקל. טויזענדער זינ־גען און שרייען, מאַכען אַ מורא׳דיגען ליאַרם אויף טרומייטלעך און אַנדערע אַזעלכע אינסטרומענטען זיי ווערען אונטערגעשטיצט פון אַ 5—6 מוזיק־קאַפעליעס, וועלכע שפּילען אַלע אין איין צייט אַ בעליבטען פאָלקס־מאָטיוו. מחנות פון דורנדער־ער מענשען מאַרשירען מיט פּאַראַד דורכ׳ן קאָנווענשאַ זאַל, פאָכענדיג מיט קליינע פעהנדלעך, זינגענדיג און שרייענדיג און איבערחזר׳נדיג אַ פּאָר טויזענד מאָל כסדר עפּיס אַ „קאָמפּלימענט" אויפ׳ן אַדרעס פון דעם קאַנדידאַט, וואָס איז נאָר וואָס נאָמינירט געוואָרען. אין די דאָזיגע ספּעקטאַקלס בעטייליגען זיך אויך טויזענדער פון דער גאַס, דערביי מאַכט אויך דער צווייטער צד געגען־דעמאָנסטראַציעס — און עס חזרט זיך ווידער איבער דאָס זעלביגע, און דאָס געדויערט שעה׳ן און שעה׳ן.

אָט אַזוי זעהט אויס דער גרויסער וואַהל־יאַריד אין אַמעריקא; אַזוי לעבען זיך אויס די אַמערי־קאַנער בעת זיי קלויבען אויס אַ אויבערהאַר איבער זיך — דעם ערשטען בירגער פון לאַנד, דעם פּרע־זידענט.

נאָך דער קאַנווענשאַן פאָהרט אַפּ תיכף אַ ספּעציעלע דעלעגאַציע צו דעם קאַנדידאַט, וואָס איז נאָמינירט געוואָרען; זי טיילט איהם מיט אָפיציעל וועגען דער נאָמינאַציע. דאָס טוט נאַ־טירליך יעדע פּאַרטיי בעזונדער נאָך איהר קאָנ־ווענשאַן — און דאַן ערשט הויבט זיך אָן די אייגענט־ליכע וואַהל־קאַמפּאַניע וועלכע ענדיגט זיך אין דעם וואַהל־טאָג, וואָס פאַלט אויס שטענדיג אין אַ דינסטאָג נאָכ׳ן ערשטען מאָנטאָג פון חודש נאָ־וועמבער. אַזוי איז דאָס בעשטימט לויט דער קאָנ־סטיטוציע.

ווי מיר האָבען שוין [illegible] פערשידענע דעלעגאַציעס צו די קאָנווענשאַנס מיט „אייגענע" קאַנדידאַטען. דאָס הייסט: פאַקטיש האַנ־דעלט זיך דאָ וועגען אַ 6—8 פון די פּראָמינענטסטע און סאַמע פערדינסטפולע פּאַרטיי־פיהרער, אַרום וועלכע עס פיהרט זיך דער גאַנצער „משא־ומתן" אויף דער קאָנווענשאַן: דער אמתער קאַמף אָבער אַרום די קאַנדידאַטען שפּילט זיך אָפּ הינטער די קוליסען צווישען די פאַקטישע „פּרעזידענטען־מאַ־כערס" — די מאַסגעבענדע פּאַרטיי־טוער און די פּראָפעסיאָנעלע פּאָליטיקער. דאָרט ערשט ווערט ענדגילטיג דעציזירט. ווער פון די „פאָרגעלעגטע" גדולים עס זאָל נאָמינירט ווערען אַלס קאַנדידאַט פון דער פּאַרטיי פאַר׳ן פּרעזידענטען־אַמט. מ׳שאַ־כערט אַזוי לאַנג ביז מ׳ווערט אייניג צווישען זיך.

עס טרעפט אָבער, אַז די דאָזיגע „פּרעזידענטען־מאַכערס" קענען זיך נישט אייניגען צווישען זיך אפילו איבער די פּראָמינענטסטע פון דער פּאַרטיי — דאַן „שפּרינגט אַרויס" אומגעריכטערהייד אַ פאַלקאָם אומבעקאַנטער נאָמען פון אַ פּאַרטיי־טוער, וועלכער ווערט עפּיס ווי לויט אַ הסכם פון אַלע נאָמינירט אַלס קאַנדידאַט און אויך אויס־געוועהלט אַלס פּרעזידענט. אַזעלכע פאַלען האָבען שוין פּאַסירט נישט איין מאָל אין דער געשיכטע פון די פעראייניגטע שטאַטען. אויפ׳ן קאָנווענשאַן לשון רופט מען אַזאַ קאַנדידאַט אַ „דאַרגהאָרס" (טונקעל פערד). דאָס וואָרט שטאַמט פון דער ספּאָרט שפּראַך: ביי פערד־געיעגען טרעפט אַמאָל, אַז א פערד, אויף וועלכען קיינער האָט זיך נישט גערעכנט, אַז עס זאָל אימשטאַנד זיין צו קאָנקורירען מיט די בעסטע „לויפערס" „יאָגט גראָדע אַריבער" אַלע גוטע פערד, קומט אָן פריהער פון אַלעמען צום ציל און — זיגט.

דאָס סאַמע כאַראַקטעריסטישע איז אָבער אוון פון שטאַנדפּונקט פון דער מאַסען־פּסיכאָלאָ־גיע זעהר אינטערעסאַנט — ווי אַזוי די מאַסען אנט־נעהמער פון אַ קאָנווענשאַן פערלאָזען פלוצלונג זייערע „ליבלינגע" אָהן אַ פאַרוואָס און אַ פאַרוואָס נישט, לויפען אַריבער אויפ׳ן צד פון דעם אומבעקאַנטען דעם „טונקעלען פערד", און העלפען איהם מיט צום נצחון. די דאָזיגע ערשיינונג ווידער הייסט אויף דער קאָנווענשאַן־שפּראַך „סטעמפּידי". דאָס וואָרט געברויכט מען אין די סטעפּעס, אין די פּרעריעס, ווען מ׳וויל זאָגען, אַז אַ גרויסע סטאַדע פערד האָט זיך פלוצלונג דערשראָקען אין איז פון אַ פּאַניק בעהערשט, אַנטלאָפען אויף אַן [illegible] דער אָרט.

דער מערקווירדיגסטע און אינטערעסאַנטסטע פאַל מיט אַ „טונקעל פערד" איז פאָרגעקומען אין יאָהר 1880 בעת דער רעפּובליקאַנישער קאָנווענ־שאַן. בעת דער אָפּשטימונג זענען פאַר איינעם פון די צוויי גדולים, פאַר גענעראַל גראַנט, אָפּגעגעבען געוואָרען 304 שטימען, פאַר׳ן צווייטען, דזשעמס בלעין — 284 שטימען. אַ קלענערע צאָל שטימען זענען אָפּגעגעבען געוואָרען פאַר די אַנדערע אומבעדייטענדע קאַנדידאַטען. אין משך פון 30 אָפּשטימונגען זענען די שאַנסען פון גענעראַל גראַנט און פון בלעין געווען אומגעפער די זעלבע. ביי דער 31 אָפּשטימונג האָט דזשעמס גאַרפילד, דער פאָרזיצער פון איינער פון די קאָנווענשאַן־מיסיעס אומגעריכטערהייד בעקומען איין שטימע. ביי דער 34 אָפּשטימונג האָט ער שוין געהאַט 17 שטימען, ביי דער 35־טער — 50, און ביי דער 36־טער אָפּשטימונג האָט זיך אָנגעהויבען אַ „סטעמפּידי" — אַלע זענען אַריבערגעלאָפען אויף דער זייט פון גאַרפילדען. דער סוף איז געווען, אַז גאַרפילד האָט בעקומען 399 שטימען, איז נאָמינירט געוואָרען אַלס קאַנדידאַט און נאָכדעם אויך אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פּרע־זידענט.

(ווייטער — זונטאָג)

איבראַהים און מרים

[אַראַבישע טיפּען]

פון פישל קאַרנאַווסקי

איך פאָהר אַרויס צו מיר אין פּרדס. אַכט יאָהר בין איך נישט געווען אין א״י און אַכט יאָהר נישט געווען אין פּרדס. דאָס איינציגע מאָל, און דאָס ערשטע, בין איך געפאָהרען מיט דעם פריי־הערדיגען אייגענטימער, דאָס הייסט ער האָט מיך געפיהרט אַהין, און געבליבען בין איך דאָרט אַ גאַנץ קורצע צייט.

אונטערוועגס האָב איך נישט געוואוסט אויף וואָס פריהער צו קוקען, דער אויטאָ איז געפלויגען און איך האָב קיין זאַך נישט געזעהען. גענוי וואו דער פּרדס געפינט זיך געדענק איך נישט, נאָר דאָס ווייס איך, אַז פון הויפּט כביש (שאָסע) געהט מען אַריין לינקס, מען געהט פאַרביי די שפּירט־פאַבריק קומט מען צום עקאַליפּטוס־וואַלד און פון דאָרטען ליגט דער פּרדס נאָהענט. אָבער גענוי אין וועלכע פון די פיער פעלד־געסלעך מען דאַרף אַריינגעהן געדענק איך דאָך נישט. איך הויב אָן צו שרייען אויפ׳ן הויכען קול:

— יצחק!

דאָס איז דער מנהל פון פּרדס. די לופט איז ריין. די מאַמאַרען פון די אַרומיגע פּרדסים קלאַפּען נישט, עס איז אָנהויב מערץ, מען בעגיסט נאָך נישט, און די פעלדער לעבען נאָך מיט דער פייכטקייט פון „יורה" די שטאַרקע ווינטער רעגענס.

די שטילקייט ווערט נאָר איבערגעריסען דורך דאָס צוויטשערן פון די פויגעלעך. איך האָב מזל, דער מנהל איז גראַד געווען אין דעם ווינקעל פון פּרדס וואָס איז געווען נאָהענט צו מיר און ער האָט זיך אָפּגערופען. ווען נישט דער אומשטאַנד וואָלט איך געבלאָנדזשעט. די אַרומיגע אַראַבער קענען דעם פּרדס נאָר אויפ׳ן נאָמען פון מנהל, און ביי זיי הייסט ער נישט יצחק נאָר אבוסלעמאַן, דאָס איז אָבגעקירצט פון אבו־סעלימאַן. די אַראַ־בער רופען זיך אָן נאָכ׳ן נאָמען פון בכור, און אַזוי ווי מיין מנהלס בכור הייסט שלמה, האָבען זיי אַ נאָמען געגעבען יצחק׳ן דער טאַטע פון שלמה אבו־סעלימאַן.

מיר געהען אַריין אין בית־אריזה, אַ פּאַק־שטוב פאַר אָראַנזשען. נאָכ׳ן שניידען די פרוכט פון די ביימער ברענגט מען זיי אַריין אין פּאַק־שטוב. דאָרט ליגען זיי איניגע מעת־לעת, ווערען זיי אַביסעל ווייכער און עקספּאָרט־פעהיג, דאַן סאָרטירט מען די מאַראַנצן נאָך דעם קאָרט־גאַטונעק און די גרויס און מען פּאַקט אין קעסטלעך. דאָס איז אַ פאַבריקאַציע, וואָס בעשעפטיגט ביי מיר איבערן סעזאָן אַ דרייסיג יודישע אַרבייטער די בראַנזשע איז אַ ריין־יודישע און בעשעפטיגט אין סעזאָן איבער צעהן טויזענד יודען אין די יו־דישע פּרדסים.

עס איז אָנהויב מערץ די גאַנצע פרוכט איז געווען פערקויפט „דאַמאַן" דאָס הייסט אויפ׳ן בוים. אייצט איז שוין די פרוכט איינגאַנצען אַרונטערגע־נומען, פערפּאַקט און אַוועקגעשיקט. און די גרוי־סע פּאַק־שטוב דינט אין זומערצייט ווי אַ גרויסע קאַנצעלאַריע.

עס בעגריסט מיך איבראַהים (אברהם) אַ אַראַ־בישער שומר, אַ יונג מיט ביינער, הויך און קלאַ־כיש „שעהן מיט אַ פּאָר שוואַרצע, פייערדיגע אוי־גען, מיט אַ שעהנעם, אַביסעלע לענגליכעס פּנים, מיט ווייסע געזונדע ציין. אַ ריכטיגער אַפּאָללאָן, דער אידעאַלער טיפּ פון אַ מאַנסביל אַ פרויען־פער־פיהרער.

איך זעץ מיך אַוועק אָפּרוהען און אָפּנעהמען אַ ראַפּאָרט וועגען צושטאַנד פון פּרדס, קומט אַריין אַ יונגע אַראַבקע. איך קען זיך נישט אָריענטירען צי זי איז אַ מיידעל, אָדער אַ ווייבעל, ווייל די אַראַבישע דאָרף־ווייבלעך געהען מיט אָפענע פּנימ־ער די אַראַבקע שטעלט זיך אַנטקעגען מיר ביים טיש, און הויבט אָן צו רעדען. איך בעטראַכט איהרע שעהנע שוואַרצע אויגען ווי פּעך, איך קוק זיך צו נעהנטער, איך זעה, זיי זענען געפאַרבט, און די מאָדע הויבען זיי אָן שוין ביי גאַנץ קליינע מיידעלעך דריי חדשים אַלט. דאָס קליינע געזיכ־טעל פון מיין אַראַבקע און איהר נעזעל זענען ווי געטאָקטע, און אַ מויל ציינער האָט זי ווי די טייערסטע פּערל.

די דאָרפס־אַראַבער האָבען זעהר שעהנע און געזונטע ציין, זיי עסען נישט געקאָכטע, נישט הייס און נישט קאַלט, זיי עסען אַלע גרינצייג אין רויהען צושטאַנד און אין נאַטירליכע טעמפּעראַטור. פלייש עסען זיי איינמאָל אַ יאָהר צום ראַמאַדאַן, „דאָס איז, חג הקרבן" און דאַן קוילעט די אָרימסטע משפּחה פאַר זיך אַליין אַ שעפּסעל.

מיין אַראַבקע רעדט צו מיר און לאַכט און איך קען פון איהר די אויגען נישט אָפּרייסען און בעזונדער פון איהרע ציין ווי די שענסטע פּע״ל. איך קוק אויף איהר מיט פערגעניגען, זאָל זי נאָר נישט אויפהערען צו רעדען.

די שענסטע פרוי, וועלכע מאַכט דעם גרעסטען איינדרוק אויף אַ מאַנסביל, שטויסט איהם נאָכדעם אָפּ פון זיך דורך איהר רעדען און פּרעטענציעס, וועלכע צוטרייסלען דעם מאַנס נערווען. אָבער איך פערשטעה נישט איין וואָרט וואָס מיין אַראַבקע רעדט און שעהן איז זי, אַ איינדרוק האָט זי געמאַכט אַ אנגענעהמען טאָ זאָל זי רעדען.

נאָכ׳ן ענדיגען פרעג איך דעם מנהל ווער איז זי און וואָס וויל זי. ענטפערט ער מיר, דאָס איז מרים די פרוי פון איבראַהים, זי איז געקומען בע־גריסען איהר הער.

איך בין מיד און דורשטיג און בעט ביים מנהל אַביסעל וואַסער צום טרינקען. ער געהט אַרויס אויף איניגע מינוטען און קעהרט צוריק אַ צעהן מינוטען שפּעטער, קומט אַריין מרים, שיט אויס אויפ׳ן טיש פון איהר גאַנץ ברייטע קלייד, וואָס איז צוויי מאָל אַזוי ברייט ווי די קליידער פון ציגיינערקעס, אַ דרייסיג, פערציג מאַראַנצען, רעדט ווידער און לאַכט, און ווייזט יוי נאַאומישנע איהרע פערלדיגע ציין און איך קען פון איהר די אויגען נישט אָפּרייסען. איך שפּיר, אַז איך אַליין ווער פרישער און קריג נייע כוחות.

איך האָב בעמערקט, אַז די אַראַבקעס, ווען זיי ווילען מאַכען אַ איינדרוק לאַכען זיי און רע־דען, דען ביים לאַכען איז זייער פּנים אנגענעהם און מאַכט אַ טיפערען איינדרוק, ווי ווען זייער פּנים וואָלט געווען אַ פערקרימעניש.

— וואָס וויל זי איצט, — פרעג איך דעם מנהל, און ער ענטפערט — זי בעט אַ הוספה פאַר׳ן מאַן פופציג גראָשען אַ טאָג, ווייל ער אַרבייט זעהר גוט און אַזוי פיל שעה׳ן וויפיל מען הייסט איהם נאָר.

— און פון וואַנען זענען די מאַראַנצען?

— דאָס האָט זי ערגיץ גע׳גנב׳ט. זאָל איך עסען גע׳גנב׳טע מאַראַנצען.

— דאָס מאַכט נישט, דעם צווייטען מאָל וועט יענע אַראַבקע גנב׳ענען ביי אונז, אַז זי וועט דאַר־פען, אַזוי פיהרען זיי זיך, און איבערהויפּט, פאַר הכנסת אורחים מעג מען [illegible] און עס איז אַ מצוה צו גנב׳ענען.

איך האָב מיך אָפּגערוהט אַ ביסעל און [illegible] צוריק אין שטאָט, פאַר׳ן ערשטען מאָל איז [illegible] איך בין דאָך שוין איצט אַ היגער, און דעם [illegible] איך געדענקען.

אין דריי טעג אַרום פאָהר איך ווידער [illegible] פּרדס. די שעהנע מרים איז פאַר מיר אַ אַטראַק[illegible] אַ צוציהונג־קראַפט. איך וויל זעהען איהר [illegible] געלעכטערל און איהרע פערלדיגע ציין.

דאָסמאָל האָב איך שוין דעם וועג געפ[illegible] לייכט. איך בין געבליבען אין פּרדס פיער שעה[illegible] נישט געזעהען נישט איבראַהים און אויך נ[illegible] מרים׳ען.

— וואו איז איבראַהים, — פרעג איך דעם [illegible] איך פרעג אויף די מאַמען און מיין די טאָכטער.

— איבראַהימען האָב איך אַרויסגעוואָר[illegible]

— און וואו איז מרים?

— זי איז אַוועק מיט׳ן מאַן.

— פאַרוואָס האָסטו אַרויסגעוואָרפען [illegible] רהימען?

— ווייל ער האָט מערדערליך געש[illegible] מרים׳ן. ער זאָגט, זי האָט נישט געוואָלט פאָ[illegible] האָב איך אָנגעזאָגט ער זאָל נישט שלאָגען [illegible] האָט ער געענטפערט, אַז מרים, איז זיין אייגענ[illegible] ער מעג מאַכען מיט איהר, וואָס נאָר ער וויל. [illegible] האָט פאַר איהר בעצאָהלט הונדערט מיט אַ [illegible] פונט און איהרע קרובים געגעבען מתנות [illegible] מוז איהם פאָלגען.

צומאָרגענס האָט ער זי נאָך מעהר געש[illegible] פשוט צוממית׳ט, נישט פאַר הונדערט מיט [illegible] פונט נאָר פאַר דריי מאָל הונדערט מיט [illegible] האָב איך איהם געהייסען געהען, האָט ער צו[illegible] גענומען די בעבעכעס, אַ טייל אַרויפגעלייגט [illegible] אייזעל, זיך אַליין אויך אַרויפגעזעצט אויפ׳ן [illegible] און אַוועקגעריטען. מרים האָט געמאַכט [illegible] זאַכען אַ פּאַק אַרויפגעלייגט אויפ׳ן קאָפּ און [illegible] נאָכגעגאַנגען נאָכ׳ן אייזעל. איך האָב שוין [illegible] נומען אַ נייעם שומר.

מרים׳ן האָב איך פון דאַן אָן [illegible] זעהען.

רעוואָלוציע אָדער פּאָגראָם?

די אומרוהען אין פּאַלעסטינע

פון ד״ר ח. זשיטלאָווסקי

איינס איז קלאָר, אַז אין די איצטיגע אַראַבישע „אומרוהען“ אויף וויפיל זיי וועטהען זיך דירעקט אַנטקעגען אונז, האָבען מיר צו טון מיט פּאָגראָ־מען. פאַרשטעה איך נישט, פאַרוואָס מען זאָל משנה שם זיין, און דווקא וועלען איינשמועסען דעם עולם, אַז אַ פּאָגראָם איז נישט קיין פּאָגראָם, נאָר אַ „רעוואָלוציע“, אָדער אַן „יודיש - אַראַבישע“ מלחמה“.

דער, וואָס איז באַקאַנט מיט דער געשיכטע פון די טויזענד־יעהריגע רדיפות, שחיטות און הריגות אויף יודען, ווייסט, אַז זיי, יענע ברוטאַלע אָנפאַלען אויף אונז אין איינציגע ושחטער, האָבען בדרך כלל נישט געהאַט קיין גרויסע ווירקונג אויף די יודישע וואַנדערונגען, אָחער אויף דעם באַשלוס צו בלייבען אין זייערע וואוין־לענדער, צי זיך באַלד צוריק אומ־צוקעהרען אַהין, וואו זיי האָבען נאָר וואָס געמוזט ברענגען אַזוי פיל קרבנות, נאָר וואָס געמוזט איבערלעבען די שרעקליכסטע גייסטיגע יסורים.

און דער וואָס איז באַקאַנט מיט דער איבער פופ־ציג־יעהריגער געשיכטע פון דער עליה קיין ארץ ישראל, האָט אויך קיין ברעקעל נישט מיאוש צו זיין זיך אין איהר צוקונפט. אויב עס זאָלען נישט גע־שעהן וועלכע עס איז דורכאויס אומדערוואַרטעטע קאַטאַסטראָפען, וועלען די איצטיגע אַראַבישע פּאָג־ראָמען אין ארץ ישראל, נישט האָבען קיין זעהר וויכ־טיגע קאָנסעקווענצען אויף אונזער אַריינדרינג אין ארץ ישראל.

די אַראַבישע אומרוהען, אויף וויפיל זיי האָבען געפיהרט, — אָדער פיהרען נאָך — צו הריגות און צעשטערונגען פון יודישען האָב און גוטס, זענען נישט קיין מלחמה צווישען צוויי פעלקער, אפילו נישט קיין ראַסען־קריג, ווי צווישען די אַרמעניער און די טאַטערן אין דעם צאַריסטישען רוסלאַנד, וואו יעדער פּאַרטיזאַנישער אָנפאַל פון איין צד פלעגט באַלד פאַרענטפערט ווערען מיט פונקט אַזאַ אומברחמנות'דיגען גענען־אָנפאַל פון דעם אַנדערען צד, וואו ביידע צדדים האָבען געלעבט אויף דעם קריגס־פוס, וואו זיי ביידע פלעגען אויסנוצען די ערשטע בעסטע געלעגענהייט אַנצוהויבען אַ בלוט־באַד.

מיט אונז, יודען, איז קיינמאָל נישט פאָרגעקו־מען אַזאַ פאַל, מיר זענען קיינמאָל נישט געווען די אָנגרייפער, מיר האָבען זיך קיינמאָל נישט אַריינגע־נעריסען אין דעם אַנדערנס ישוב, כדי צו רויבען און מאָרדען. נאָר אין דער לעצטער צייט האָבען מיר זיך אויסגעלערנט צו פערטיידיגען זיך מיט גע־וועהר אין דער האַנט. יודישער זעלבסטשוץ איז דע־ריבער נישט אונזער „סטראַטעגיע“ אין אַ קריג, נאָר אונזער פערטיידיגונג אין אַ פּאָגראָם. און אַזעלכע זעלבסט־פערטיידיגונגס מיטלען זענען אומעטום בע־רעכטיגט, אויך אַנטקעגען די אַראַבער, ווי זיי זאָ־לען נישט אָגרופען זייערע רויבערישע אָנפאַלען: „אויפשטאַנד“ אָדער „רעוואָלוציע“.

און זיי זענען טאַקע נישט קיין „רעוואָלוציע“, אפילו נישט עפּעס אַזוינס, וואָס זאָל האָבען חנם בלאָזען שמעק פון אַ רעוואָלוציאָנערען אויפ־שטאַנד, אָדער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. איך מיין: אויף וויפיל זיי האָבען צו טון מיט דעם דיר־רעקטען אָנפאַל אויף אונז. עס איז אין זיי נישטאָ קיין ברעקעל סימן: נישט פון סאָציאַלען, נישט פון אַ פּאָליטישען נישט פון אַ נאַציאָנאַלען - באַפריי־אונגס־קאַמף. געוויס קאָן נישט געלייקענט ווערען, אַז יעדער פּאָגראָם האָט ווי אַ פאָרבעדינג סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע אַנטאַגאָניזמען און אפילו קאָנפליק־טען. אָבער אַנטאַגאָניזמען, קאָנפליקטען און קאַמ־פען, וואָס קומען פון זיי ארויס, איז איין זאַך, און באַפרייאונגס - קאַמפען זענען אַ גאַנץ אַנדער זאַך.

אַ סאָציאַלער באַפרייאונגס - קאַמף קומט פאָר אַלע מאָל נאָר דעמאָלט, ווען אַן אונטערדריקטער און עקספּלואַטירטער קלאַס פיהרט איהם אַנטקעגען אַ באַהערשענדיגען, אַן עקספּלואַטירענדען, כדי צו באַפרייען זיך פון דער באַהערשונג, אַ־דער כדי אָפּצושלאָגען איהר דרוק, אָדער אפילו כדי נקמה צו נעמען פאַר דער באַהערשונג אָדער פאַר דער עקספּלואַטאַציע. אַזוי האָבען פיל סאָציאַליסטען אין רוסלאַנד בעת די פּאָגראָמען פון 1881 געגלויבט, אַז דאָס איז דער אָנהויב פון אַ סאָ־ציאַלען באַפרייאונגס - קאַמף, אַ נקמה־אַקט פון די פּויערים אַנטקעגען דער „יודישער עקספּלואַטאַציע“ אָבער אין ארץ ישראל איז אין קיינער פון די אַראַ־בישע פּאָגראָמען אפילו מיט אַ וואָרט נישט דער־מאָנט געוואָרען די יודישע עקספּלואַטאַציע פון נישט יודישער אַרבייט. עס איז אַ פאַקט, אַז אַנטקעגען איהר קעמפט נישט די אַראַבישע אַרבייטערשאַפט. די עקספּלואַטאַציע פון אַראַבישער אַרבייט מצד דעם יודישען קאַפּיטאַליזם. איז אין ארץ ישראל גאָרנישט אין אַן ערך קלענער, איידער די עקספּלואַטאַציע מצד די אַראַבישע קאַפּיטאַליסטען. די אומרוהען האָבען נישט געקאָנט זיין קיין נקמה־אַקט מצד די אַראַבי־שע אַרבייטער און פּויערים אַנטקעגען דעם יודישען קאַפּיטאַל.

די פּאָגראָמען אין ארץ־ישראל טראָגען אויך נישט דעם כאַראַקטער פון אַ נאַציאָנאַלען באַפריי־אונג־קאַמף. זענען די אַראַבער נאַציאָנאַל באַהערשט. פון די יודען? קיין „שונאי־ציון“ האָט נאָך נישט געקאָנט אַרויספּרעטענדען — לאָז זיין נאָר איין ערנסטע דערשיינונג, אין וועלכער עס זאָל זיך האָבען אויס־געדריקט די נאַציאָנאַלע אויבערהערשאַפט פון יו־דען איבער אַראַבער אין דעם לאַנד.

מיר ווילען דערביי בשום אופן נישט לייקענען, אַז די אַראַבישע גייסטליכקייט, אַ טייל פון סוחרי־שען קלאַס און די יונגע אינטעליגענציע פיהרען איצט מער אַ נאַציאָנאַל - באַפרייענדיגען קאַמף אַנטקעגען דער ענגלישער אויבערהערשאַפט. אָבער צוויי וויכ־טיגע מאָמענטען טאָר מען דערביי נישט אַרויסלאָזען פון אויג. ראשית האָבען דיזעלביגע אַראַבער גע־פיהרט —און אפשר פיהרען זיי נאָך — דעמזעלבי־גען גען נאַציאָנאַל־באַפרייערישען קאַמף אויך אין דעם פראַנצויזישען מאַנדאַט סיריען, וואו עס זענען בכלל נישטאָ קיין יודען, נישט קיין „יודען־פראַגע“. הייסט עס, אַז אין אָט דעם פּרט איז קיין נפקא מינה נישט צי עס זענען דאָ יודען אין לאַנד, צי נישט, והשנית — און דאָס איז נאָך וויכטיגער — מוז יעדער נאַ־ציאָנאַל־באַפרייאישער קאַמף אָפּגעשאַצט ווערען נישט נאָר פון אַ ריין־נאַציאָנאַלען שטאַנדפּונקט, נאָר אויך פון אַ סאָציאַלען און מענשליך־פּראָגרעסיווען בכלל. דער פּוילישער אויפשטאַנד פון 1863 איז זי־כער געווען אַ פּוילישער באַפרייאונגס־קאַמף אַנטקעגען דעם רוסישען „אימפּעריאַליזם“. אָבער לויט זיין אינווייניגסטען סאָציאַלען מהות איז דאָס גע־ווען אַ קאַמף פאַר נאַציאָנאַלער באַפרייאונג פון די פּוילישע פּאַנעס אַנטקעגען דער דעמאָלט ליבעראַ־לער רוסישער רעגירונג, וואָס האָט באַפרייט זייערע פּויערים פון קנעכטשאַפט. אויך אין ארץ ישראל האָ־בען די אַראַבישע אַרבייטערישע מאַסען זיכער יעדען אינטערעס נישט צו דערלאָזען אַז די אויבערהערשאַפט אין דעם לאַנד זאָל פון ענגלישע הענט אַרי־בער אין די הענד פון די אַראַבישע מופטים, און נאָך מעהר אינטערעס האָבען דערביי די יודישע אַרבייטער־מאַסען וואָס וואָלטען דעמאָלט געשטאַנען אין געפאַהר פשוט אויסגעקוילעט צו ווערען אין איינעם מיט אַלע יודען, ווען דער מופטי זאָל ווערען הער באַלעבאָס. אין דעם אַראַביש־ענגלישען קאַמף שטעהען די יודען אָן אַ זייט, נישאַ קיין ברעקעל גרונד אַנצוגרייפען גראָד זיי.

און קאָן אָט דער ענגליש - אַראַבישער קאַמף כאַראַקטעריזירט ווערען ווי אַ „רעוואָלוציע“, אַן־אינווייניגסט - פּאָליטישער באַפרייאונגס - קאַמף? ווערט ער געפיהרט אין דעם נאָמען פון פּאָליטישער פרייהייט און פולער דעמאָקראַטיע פאַר אַלע טיילען פון דער ארץ ישראל'דיגער באַפעלקערונג?

ניין! דיר לאָזונג פון דעם קאַמף האָט גאָרנישט צו טון מיט פּאָליטישער פרייהייט פאַר די מאַסען. דער לאָזונג איז אַ ריין אַנטיסעמיטישער: נישט אַריינצולאָזען יודען אין לאַנד און צו פערווערען יו־דען קויפען ערד... איך האָב נאָך ערגעץ נישט בע־מערקט, אַז די אַראַבער זאָלען אַרויסשטעלען די פאָדערונג צו פערווערען אימיגראַציע בכלל און צו פערווערען דעם קויף און פערקויף פון לענדעריען פאַר אַלעמען, נישט נאָר פאַר יודען.

על כל פנים דאַרף אפילו אויך אַזאַ פּאָליטישער קאַמף, ווי רעאַקציאָנער ער זאָל נישט זיין, לויט זיין מהות, געפיהרט ווערען אַנטקעגען דער ענגלישער רע־גירונג, פון וועלכער עס הענגט אָפּ די נאַציאָנאַלע און די פּאָליטישע פערוואַלטונג פון דעם לאַנד, אָבער נישט אַנטקעגען די יודען, וואָס האָבען נישט קיין ברעקעל געזעצגעבענדיגע מאַכט.

היוצא לנו מדברינו: וואָס עס זאָל נישט זיין די יודיש־אַראַבישע אַנטאַגאָניזמען און קאָנפליקטען און ווי נויטיג עס זאָל נישט זיין אַ פרידליכער אויס־גלייך צווישען זיי, — טראָגען די אַראַבישע אָנפאַלען אויף יודען נישט קיין אַנדער כאַראַקטער, ווי נאָר אַ פּאָגראָמיש - אַנטיסעמיטישען.

אונזער קאַמף אַנטקעגען אָט דער ארץ ישראל־דיגער „ענהעציע“ קאָן דעריבער אויך נישט זיין אַנדערער ווי אונזער קאַמף אַנטקעגען דעם אַנטי־סעמיטיזם אומעטום: פּאָהרען פון דער הערשענדער גער מאַכט שוין פאַר אונזערע לעבענס, פאַר אונזער האָב און גוטס, פולע גלייכבערעכטיגונג אין אַלע עקאָנאָמישע ענינים, — אויסגעשלאָסען קויף און פער־קויף פון לאַנד, פאָדערען אַבסאָלוטע פרייע אימי־גראַציע פאַר אַלעמען. ועל פולם: — דאָס פולע רעכט פון יוד. זעלבסטשוץ מיט געוועהר אין האַנד, אַלע פאַלען פון אָנפאַלען פון אַן אָנפאַל אויף יודען מצד דער אַראַבישער מאָזאָרי־טעט, אַן אויפגעצעטער פון איהרע הערשענדיגע קלאַסען צו אַ... פּאָגראָם.

אונזער הפקר־וועלט

פון ש. ראָזענפעלד

אין אַ הפקר - וועלט לעבען מיר, מיט פעל־שונג אָטעמען מיר, און מיט „קלאָרע ליגענס“ ווערען מיר גענעהרט.

וואו מ'קעהרט זיך און וואו מ'ווענדט זיך — אומעטום דיזעלביגע אַטמאָספערע פון ווילדער הפקרות, נאַרעריי און ליגנערישקייט.

קיין חילוק נישט אין וועלכען קרייז איהר בעוועגט זיך און וואָסער ווינקעל פון לעבען איהר שענקט אייער אויפמערקזאַמקייט, עס מעג זיין די אויבערוועלט און עס מעג זיין די אונטערוועלט — אומעטום טרעפט איהר די זעלביגע מאָס הפקרות און פעלשונג און ליגען, און האַנדלונגען און פיהרונגען. אומעטום זענען אַלע מענשליכע פערבינדליכקייטען אויפגעבונדען. אַ וואָרט איז קיין וואָרט נשט, אַן אָפּמאַך איז קיין אָפּמאַך נישט.

מעג עס זיך האַנדלען אום בעציהונגען צווי־שען פאָלק און פאָלק. אָדער צווישען מענש און מענש.

מ'לאַכט חוצפהדיג פון די, וואָס מאָהנען עהרליכקייט. מ'פערשפּייט יענע וואָס געדענקען נעכטיגע, מאָראַלישע ווערטען. און מ'קעהרט זיך אָפּ פון אַזוינע, וואָס בעשטעהען אויף אָנשטענ־דיגקייט.

און נישט בלויז פּרט און פּרט. לאַנד און לאַנד כלל און כלל, פאַר זיך גענומען פיהרט אַ הפקר־לעבען, צי הפקר - פּאָליטיק, נאָר אַלע לענדער און אַלע פעלקער צוזאַמענגענומען, ווי איין גאַנ־צער קערפּער — אָט ווי דער „פעלקער - בונד“ שטעלט עס פאָר, — איז איין גרויסער מופקר, איין ווילדער הפקר־יונג, וואָס ווערט נתפעל פון דער שווערער פויסט, און זינגט „הללויה“ דעם רויב און דעם מאָרד וואָס פערפלייצט די וועלט.

די גאַנצע וועלט ליידט פון דעם צושטאַנד. צענדליגער און מעהר מיליאָנען מענשען ווערען צעשטויבט און צעריבען פון דער אומבעגרע־ניצטער הפקרות, אָבער הפקרדיגער, שעדליכער און אומברחמנותדיגער ריהרט ער אָן אונז, יו־דען. און אומעטום:

אין אייראָפּע ווי אין אזיען, אין אַפריקע ווי אין אַמעריקע.

אומעטום שטעהען די מופקרים מחנות־וויז מיליאָנען־ווייז און מאָהנען אונטערגאַנג פאַר אונז. פאַרוואָס? דערויף ענטפערען זיי מיט כל' ערליי, נישט בלויז פאַלשע, נאָר געפעלשטע, מיט אַ כיוון געפעלשטע טייננגען, און זיי ווערען דאָך אויסגעהערט... מיט כל'ערליי ציטאַטען און פּאַסקווילען, וואָס נישט בלויז די לעזער, נאָר, נאָכמעהר, די שרייבער זענען איבערצייגט, אַז אַלץ וואָס געשריבען, איז הונדערט פּראָצענט און מעהר דורך־און־דורך ליגען און מ'נעהמט זיי דאָך אויף מיט אַ געפעלשטען ערנסט.

דאָס אַלץ ווייסען נישט בלויז די לעזער, נישט בלויז די שרייבער, פון דער גאַנצער, אומבעגרע־נעצטער פּאַסקווילען ליטעראַטור, נאָר אויך יענע אין לאַנד און לאַנד, וואָס זייער פליכט און אויפ־גאַבע איז עס, צו שיצען די אומשולדיגע בירגער, פאַר העצע, אינטריגע, פערלוימדונג און בעליי־דיגונג.

נו, און וואָס געשעהט מיט די טויזענדער און טויזענדער ליגנערישע פּאַסקווילען שרייבער און מיט די צענדליגער טויזענדער חוצפהדיגע פּאַס־קווילען פערשפּרייטער אומעטום, ווי די וועלט איז גרויס? צי האָבען די, וואָס זענען אומשטאַנד צו שטערען, געשטערט דערין? צי האָבען די מעכטיגע און שטאַרקע פון דער־ וועלט אָנגע־ווענדט זייער מאַכט און אויסגענוצט זייער שטאַרקייט, נישט צו דערלאָזען אַז דער ליגען און די הפקרות, וואָס איז אמתע סכנות נפשות, זאָל נישט פראַנק און פריי זיך פערשפּרייטען איבער דער וועלט?

זיי האָבען גאָרנישט געטון. נישט יעדעם פאָלק בעזונדער, אין זיינע גרעניצען און נישט דער „פעלקער־בונד“, אין די וועלט ־גרעניצען, וואָס זענען איהם בעשטימט.

איז וואָס האָט דער פעלקער־בונד געזאָגט, זעהענדיג דעם מוראַדיגען וואוקס פון דער הפ־קרות און דער פערווילדערונג פון דער וועלט און איהרע מענשען? וואָס האָט דער פעלקער בונד אונטערגענומען געגען דער הימעל - שריי־ענדיגער פערפעסטונג פון דער וועלט און איהר פערזינקען אין תהום פון ליגען, און בלבול און אינטריגע און העצע פון הפקרות? האָט זי כאָטש איין איינציג וואָרט אַרויסגעבראַכט גע־גען די מיליאָנען האַלץ - טרעגער און קויהלען־שאַרער צו יענעם גהינום־פייער, וואו מיר ווע־רען אַזוי אומברחמנותדיג געברענט און גע־בראָטען

און וואָס טוט דען ענגלאַנד פאַר איהר טייל הפקרות און וואָס טוט דען פראַנקרייך, פאַר איהר שוואַרץ־בלוטיגען טייל? און וואָס טוען די פערייניגטע שטאַטען געגען די ווילדע שפּראַ־צען פון הפקרות און ליגען, וואָס קומען אויף אַזוי געדיכט אויף די אַמעריקאַנער פעלקער?

און וואָס טוען די אַנדערע קלענערע מלוכות פון דער וועלט, — וואו זיי העלפען נישט די־רעקט דעם וואוקס און פערשפּרייטונג פון דער פעסט — געגען דער הפקרות און ליגנערהאַפ־טיגקייט וואָס בעהערשען זיי?

די קלענערע ווי די גרעסערע — זיי טוען גאָרנישט. מיטען געדולד פון די אוראַלטע סטאָ־איקער זיצען זיי און קוקען־צו רוהיג און אומגע־שטערט, ווי די הפקרות פערשפּרייט זיך, ווי דער ליגען פיהרט דאָס גרויסע וואָרט און פערפּעסטעט די וועלט.

און אין פאַלען פון געפאַהר, איז דאָס נישט־טון געגען איהר אַ שטאַרקונג פאַר איהר. מיט נישט־לעשען אַ שרפה, גיט מען איהר צו מאַכט, פערגרעסערט מען די גרעניצען פון איהר מעג־ליכער פערוויסטונג.

און דאָס שטעלען די געפאַהר, דורך נישט שטע־לען זיך איהר אַנטקעגען, דאָס שטאַרקען דעם איינפלוס פון ליגען און פעלשונג אין פעלקער־לעבען, דורך מאַכען זיך נישט־זעהענדיג, וואָס עס געהט פאָר אין נאָהענטען אַרום — דאָס איז די גרויסע זינד פון די ווייניגע, בעסערע רעגירונ־גען, וואָס מיר קאָנען אויפצייהלען אויף דער וועלט.

ליידט די וועלט פון אָט דעם ליגנערישען צושטאַנד, ליידען די יודען מיט. אָבער מיר, יו־דען, ווי מען ווייסט, מוזען פיהרען אַ דאָפּעלטע בוכהאַלטעריע, איינע — פאַר אונזערע בלוטיגע ביזנעס בשותפות מיט דער וועלט, און אַ צווייטע — פאַר אונזערע ספּעציעלע ליידען, פאַר די ספּע־ציעלע ליגענס, און העצעס פון דער וועלט בנוגע אונז.

בעגרעניצען מיר דאָס מאָל אונזער ספּעציע־לען געביט. מיר לאָזען די וועלט און די יודען פון דער וועלט, מיט די העצעס און ליגענס פון דער וועלט געגען אונז — אָן אַ זייט. מיר ווילען זיך אָפּשטעלען בלויז אויף אונזער היימלאַנד.

און אויך דאָ, וועלען מיר נישט דאָס גאַנצע העין - מאַטעריאַל אויפנעהמען. אויך דאָ לאָזען מיר אָן אַ זייט די העצעס און די ליגענס און די אינטריגעס, וואָס אונזערע שונאים טרייבען אַ־רום אונז. און מיר שטעלען זיך אָפּ בלויז אויף די ליגענס, און אויף די פעלשונגען, וואָס אונזערע, אַזוי בעטיטעלטע: פ ר י י נ ט — דאָס ענגלישע בעאַמטענטום — אין לאַנד, טרייבט געגען אונז. דאָס אַליין איז אויך גענוג, כדי אַריינצונעהמען די רעגירונג פון אונזער היימלאַנד, אין די גרע־ניצען פון דער אַלגעמיינער „הפקר־וועלט“.

וואָרים פון זינט־אָן ס'איז אין לאַנד געוואָ־רען אומרוהיג, פון זינט־אָן אַראַבער האָבען אָנ־געהויבען שעכטען און מאָרדען — ווי זייער שטייגער איז, האָבען די פערטרעטער פון דער רעגירונג אין ארץ ישראל, אָנגעהויבען פאַברי־צירען פאַלשע ידיעות וועגען גאַנג פון די בלו־טיגע געשעהענישען. וועלט און מענשען האָבען געוואוסט, אַז נישט יודען, האָבען דעם מאָרד אָנגעהויבען. אָבער געשטיצט אויף אָפיציעלע ידיעות פון ירושלים האָט דער קאָלאָניאַל - מי־ניסטער אין לאָנדאָן, אָפיציעל געמאָלדען וועגען אַ „צוזאַמענשטוס“ צווישען יודען און אַראַבער. גלייך ווי יודען האָבען זיך אויך בעטייליגט אין די מאָרדען, וואָס איז אַן'אָפענער ליגען, שפּע־טער איז געקומען דער נייער קאָלאָניען־מיניס־טער און האָט צוגעגעבען אַ נייע פאַר ליגענס. אויך געשטיצט אויף די געפעלשטע ידיעות פון ירושלים, האָט ער איבערגעגעבען אין פּאַרלאַ־מענט די צאָהל אַרעסטירטע יודען און אַראַבער פון זינט־אָן די מערדערייען האָבען זיך אָנגע־הויבען, דערביי האָט מען אָבער פערגעסען אָנ־צוגעבען, אַז די יודען זענען אַרעסטירט דערפאַר וואָס זיי זענען געווען אַרום פון זייערע הייזער נאָך דער פערבאָטענער צייט, און די אַראַבער זענען אַרעסטירט פאַר מאָרד.

און נאָך איינס, וועלט און מענשען קענען די פעראַנטוואָרטליכע אָנפיהרער פון דעם מער־דערליכען, אַראַבישען שטרייק. אָבער די לאָנ־דאָנער רעגירונג געשטיצט אויף די ליגנערישע ידיעות פון ירושלימער רעגירונג, האָט בעהויפּ־טעט, אַז די אַראַבישע פּאָגראָם - פיהרערשאַפט איז דאָ אומשלדיג — ווייל זי האָט פערלוירען איהר השפעה אויף דער פּאָגראָם־באַנדע.

און נאָך און נאָך און נאָך...

אָט אַזוי וואַקסט די פעלשונג און עס וואַקסט דער ליגען. עס פערשפּרייט זיך די העצע און עס פערשפּרייט זיך די אינטריגע און די הפ־קרות אין אונזער היימלאַנד ווי אין די אומהיים ליכע לענדער.

און נישטאָ די מאַכט אין דער וועלט, נישט קיין איינצלנע און נישט קיין פעראייניגטע, וואָס זאָל זיך אַנטקעגען שטעלען דער געפעהר ליכער פעסט פון ליגען און הפקרות, אין וועלכע די וועלט זינקט.

שטעהען מיר טאַקע שוין ביים סוף פון דער וועלט? . . .

געשיכטע פון יודען אין לאדז

ספעציפיש־יודישע אייגענשאפטן אין לאדזער האנדעל

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

דער יודישער קאפיטאל האט כמעט אליינהערשעריש בעהערשט די קליין־טעקסטיל אינדוסטריע, קודם־כל אבער — אויב מ'מעג דאס דריגגען פון די אקטען — די וועבערס און די פארבערס. דאגעגען אבער איז די גרויס־אינדוסטריע אין לאדז, ווי די פאבריקען פון ווענדיש'ן, פון קאפיש'ן, גייער'ן, פעטערסען, מאסענס, גראהאמאנ'ס, שייבלערס און אנדערע, נישט געבליבען אפהענגיג פון יודישען קאפיטאל. בכל האופן שטויסען מ'ר זיך אפילו קיין איין מאל נישט אן אויף א שפור פון אזא מין אפהענגיגקייט, און די אקטען פון דעם גאנצען צייט־אפשניט. פון 1823, ביז 1863. איינציג נאר איז קאפישעס פאבריק, וועלכע איז גאנץ יאהר 1831 שטארק דערנידער געקומען, אין די 30־גער און 40־גער יאהרען, אפהענגיג געווען פון יודישע סוחרים, אבער צו יענער צייט, האט די דערמאנטע פאבריק שוין נישט געהערט צו די גרויסע אינדוסטריעלע אנשטאלטען, און על צד היותר טוב, האט מען איהר געקענט פארעכענען צו דער מיטעל־אינדוסטריע.

די טעקסטיל־האנדעלס טעטיגקייט (דער איינקויף און פערקויף פון רויה־שטאפען, דער אפזאץ פון פערטיגע סחורות), האט דערלייכטערט די יודישע סוחרים, אין א בעדייטענדיגער מאס, די דערמאנטע האנדעלס־בעציהונגען, וואס האט זיי געהאלפען מיט די יודען אין די אימפארט און עקספארט־לענדער. דרך אגב איז טאקי כדאי צו בעמערקען, אז דער האנדעל פון ביינוועל־גארן און ביינוועל־אויסארבייטונגען, האט, אין א גרויסער מאס, זיך געפונען אין די הענד פון די יודישע סוחרים. זייט'ן תחילת פון דער ענטשטעהונג פון דעם פראדוקציע־צווייג אין אייראפע. אויך אין אמעריקא ,האט זיך געפונען — און געפינט זיך נאך ביז'ן היינטיגען טאג, — דער באוול־האנדעל אין יודישע הענד.

אנגעבענדיג די דערמאהנטע פרטים נאך זאמבארניש, דערמאהנען מיר אויך גלייכצייטיג זיין בעקאנטע היפאטעזע, אז דאס איינפיהרען אויפ'ן מארק פרישע סחורות, דאס לאנסירען זיי און פאפולאריזירען — בפרט ווען עס האנדעלט זיך וועגען סחורות פון א מאסען־אומזאץ — איז בכלל די ספעציאליטעט פון יודישע סוחרים. די יודישע סוחרים אין לאדז האבען קיין רויה־שטאפען און גארן נישט אריינגעבראכט דירעקט פון אמעריקא, נאר פון ענגלישע שפינערייען, ווי אויך פון האמבורגער און ברעסלער האנדלעס־הייזער. די דאזיגע הייזער זענען, העכסטוואהרשיינליך, על פי רוב, געווען יודישע

דעם עקספארט אויף מזרח ,האט די לאדזער אינדוסטריע, אין א גרויסער מאס געהאט צו פערדאנקען די האנדעלס־בעציהונגען, וואס האבען פערבינדען די יודישע סוחרים מיט זייערע גלויבענסברידער אויף די ראנדען און אין דער רוסישער אימפעריע.

די יודישע סוחרים זענען בכן, מעהר ווי עמיצער אנדערש, געווען געאייגענט אויף אנצוקניפען האנדעלס־בעציהונגען מיט'ן מזרח און מיט'ן מערב. איבריגענס, אזוי צי אזוי — די ווירטשאפטליכע סטרוקטור פון דער לאדזער בעפעלקערונג אין דער פאר־אינדוסטריע עפאכע, האט די יודען צוגעטיילט די דאזיגע ראל און האט זיי געמאכט כמעט פאר די אליינהענדלער פון לאדזער האנדעל מיט טעקסטיל־פראדוקטען אויף לאנגע יאהרען. וואס אנ'אמת, הייבט אין די 20—40־גער יאהרען אן אויסצוואקסען א קליינע דייטשע קאנקורענץ (ווענדיש, קאפיש, גייער. גרעבער, געהליג, טרעגער), אבער זי נעמט דעמאלט נאר אריין אנ'אומבעדייטענדיגען ברוכטייל פון דעם רויה־שטאף־צושטעל און פון דעם ארטיגען אפזאץ פון טעקסטיל־סחורות.

עס איז כדאי זיך אפצושטעלען דערויף, צי דער האנדעל, וואס איז מאנאפאליזירט געווען אויסשליסליך אין יודישע הענד, האט פערמאגט ספעציפיש יודישע אייגענשאפטען. לויט אונזער מיינונג, דארף מען, אונטער ספעציפיש־יודישע אייגענשאפטען, פארשטעהן דעם לייכטען און בעקוועמען קרעדיט, מיט וועלכען עס צייכענען זיך אויס די לאדזער האנדעלס־בעציהונגען אין דעם צייט־אפשניט. דער קרעדיט איז פערהעלטנישמעסיג נישט שטארק פראצענטירט, עס געניסט פון איהם א זעהר גרויסע צאהל, אפשר אפילו דער גרעסטער טייל וועבערס, ער ווערט, אין א סך פאלען, צערטיילט דורך די לאגעריסטען, בכדי צו ערלייכטערן זיך די קליענטעלע, צי גאר בכדי די דאזיגע אנצוהאלטען און דעמאלט טראגט שוין דער קרעדיט נישט קיין פראפיט־כאראקטער, ער ווערט צעטיילט מיט גרויס לייכטיגקייט, אפילו אהן גאראנטיע און אומבעוועגליכקייטען, ער צייכענט זיך אויס מיט דער בעקוועמליכקייט און מיט דער פערשטענדניש פאר יענע בעלי־חובות, וואס זענען נישט בכוח אין בעשטימטען טערמין אפצוגעבען די חובות. דער יודישער קרעדיט פינאנסירט די לאנדעס־פאבריקען און שפילט א גרויסע ראל אין זייער ענטוויקלונג. לויט דער מיינונג פון אנ'אינדוסטריעלער, א פאליאק, יודישע סוחרים, אויסגעאיבטע זייט דורות אין געלד - געשעפטען, האבענדיג היגטער זיך ערפאהרונג און טראדיציעס פון א סך דורות, האבען זיי פון דעם קרעדיט געמאכט א געוואלטיגען הייבער פון זייער האנדעל און איינעם פון די הויפט יסודות פון דער ענטוויקלונג פון דער לאדזער אינדוסטריע, זיי האבען פון דעם קרעדיט געמאכט א עלאסטיש און בעקוועם ווערקצייג, אז אפילו באנק־פאלסקי קאנפערענצען פון די ווירטשאפליכע רעגירונגס־ספערען זענען נישט געווען אויסצוגעפינען בעקוועמערע און ביליגערע קרעדיט־מקורים.

אבער, לויט דער מיינונג פון די וועבער, האט דער קרעדיט געהאט אויך זיינע נעגאטיווע זייטען: אין די אקטען און אין די אויסזאגען פון די וועבערס, געפינען מ ר. וואס אנ איז. קיין בעקלאגונגען אויף ליכווע, דע פאר אבער זענען די בעקלאגונגען אויפ'ן לוין־סיסטעם, וואס אמאל צאהלדייכער און דער לוין־סיסטעם איז ענטשטאנען קודם־כל אויפ'ן גרונד פון דעם בערס קרעדיט־אפהענגיגקייט פון דעם סוחר. דעמדאזיגען סיסטעם, וועלכער פערלאנגט א טערע ארומרעדונג. וועלען מיר זיך נאך צוריקקערען.

די צווייטע יודישע אייגענשאפט אין לאדזער האנדעל, איז דאס שטרעבען, די סחורה־פרייזען מיט אלע מיטלען צו פערקלענערן, בכדי צו פערגרעסערן אזוי־ארום דעם אפזאץ. דער שטרעבען שטעלט זיך אקעגען די טענדענץ פון די וועבער צו סטאביליזירען די פרייזען און פעסטצושטעלען איינמאל פאר אלעמאל די פראדוקציע־מעטאדען און איר צו נארמאליזירען, ווי א־ער צו א סטאבילע אן זיכערען פערדינסט. וועלכער זאל רייכען אנ'ארענטליכען אויסהאלט".

מיר זענען אויך משער, און דאס אויפ'ן פון געוויסע נאטיצען אין דער ווארשעווער פרעסע יאהר 1862, אז שוין דעמאלט האבען יודען אין לאדזער טעקסטיל־האנדעל אויך געפירט פערקויף אויף ראטעס און אויף וועקסלען, וואס איז שפעטער אזוי שטארק פאפולער געווארען.

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

טרעפט, וואו בין איך!...

א בריוועלע צום רעדאקטאר

פון י. אבערזשאנעק

ליבער רעדאקטאר.

ווי איהר וויסט, בין איך איצט אויף אורלויב. וואו איך בין, ווילט איהר וויסען? דאס וועל איך אייך באין אופן נישט זאגען, פאר וואס? ס'איז א טעם דערביי, איך וויל נישט, מ'זאל וויסען וואו, אין וועלכער מדינה איך געפין מיך, איינס קאן איך אייך פערזיכערען, אז איך בין נישט אויף די ריוויערא און נישט אויף דער מאדערא, וואו דען בין איך? קיין נאמען פון מיין „קור־ארט״ וועל איך אייך נישט אנרופען, איך וועל אייך נאר דערצעהלען וואס דא קומט פאר, ווי אזוי ס'לעבט זיך מיר און ווי אזוי מ'קומט דא איבער א טאג — וועט איהר זיך אפשר אליין אנשטויסען.

ווען מ'זאל מיך פרעגען, ווי דאס דאזיגע „ער־הולונגס־ארט״ זאל הייסען, וואלט איך געזאגט, אז דאס דארף הייסען —

„נאווא קאכאנובקא״

פאר וואס עפעס „נאווא קאכאנובקא״? ווייל משום מ'קומען אהער פון לאדז און לייגען געלד אין דער בלאטע אריין. און בלאטע צו בלאטע קומט גלייך, די בלאטעס דא האבען זיך נישט צו שעמען קעגען די פינסקער בלאטעס, דא, אז ס'רעגענט תמוז, טאפיעט מען אלול אין בלאטע, אום אומער וויל מען אדורכגעהען א שטשעשקע, דארף מען זיך אויף פארקענס, און היות ווי די פארקענס זענען פון שטעך־דראט, קומט מען אזא שפאציר'ל צוריק, אדער מיט א־אפגעריסענע נאגיוויצעס, אדער מיט צעדראפעטע הענד, אין בעסטען פאל לאזט איהר שטעקען די שיך אין דער בלאטע, און איהר קומט צוריק אין די שקארפעטקעס.

„די ווילעס״

די „ווילעס״ דא ווערען געבויט מאדערן לויט דער נייעסטער „טעכניק״, מיט אלע „וויגאדעס״. עס זענען דא אזעלכע „וויגאדעס״ וואס מ'געפינט נישט אין די מאדערנסטע פאלאצען. שטעלט אייך פאר אזא „וויגאדע״: איהר קענט זיך זיצען אין שטוב און געניסען פון אלע תענוגים, ווילט איהר, [...]ע, האט איהר פליאזשע, ווילט איהר א [...]ן, האט איהר א פרישניץ, ווילט איהר וויסען [...] וועטער ס'איז אין דרויסען, זעהט איהר [...] שטוב, ווילט איהר זעהען, וואס ס'טוט [...] גאס, זעהט איהר. ווילט איהר וויסען, [...] געהט צו אייך צו גאסט, זעהט איהר. ווילט [...] אין שטוב מחדש זיין די לבנה, קאנט איהר [...] אייך.

— ווי אזוי?

— גאר פשוט:

דער „פאלאץ״ איז געבויט מיט אזעלכע „לופטען״ אין די ווענד, אז איהר קאנט דאס אלץ טון, וואס איך האב דא אייך אויסגערעכענט, שיינט אין די זון, האט איהר אין שטוב א פערטיגע [...]: די זון ברענט אריין דורך די שפאלטען, [...]ט זיך פון די ווענד — האט איהר א [...] — ווער מיר גוטס גינט!..

[...] געהט אין דרויסען א רעגען, שטעלט איהר [...] אין מיטען שטוב, און איהר האט א מחיה״ [...] טוש... ווילט איהר וויסען, צי ס'קומען נישט צו אייך געסט, דארפט איהר נישט צו געהען צום פענסטער, אדער א'ן דער ווערענדע, איהר זעהט דאס אלץ דורך דער וואנד... ווילט איהר מחדש זיין די לבנה, שטעלט איהר זיך אוועק אין מיטען שטוב, קוקט אויפ'ן סופיט — זעהט איהר די לבנה.

נאר דאס איז נאך נישט אלץ. אזא „ווילע״ האט נאך א סך מעלות; איהר מוזט אייך פיהרען אין שטוב קארעקט. וואריום טאמער רוימט איהר איין אייער ווייב א סוד אויפ'ן אויער, הערט מען איהם אין דער זעקסטער שטוב... טאמער רעדט איהר פון שלאף, וועקט איהר איבער אלע שכנים פון הויז, און טאמער האט איהר חלילה א טבע פון שנארכען, וועקען זיך איבער אלע קינדער אין הויז און איהר האט צו זינגען און צו זאגען.

איצט די ווייבער? זיי האבען גאר א מחיה: יעדע ווייסט וואס די אנדערע האט געקאכט אויף מיטאג. מ'דארף נישט ערשט געהען קוקען אין די טעפלעך — מ'שפירט דורך די ווענד!.. אזעלכע „מאדערנע״ ווילעס ווערען דא געבויט, אזעלכע „וויגאדעס״ זעהט מען נישט אין די מאדערנסטע פאלאצען...

[...]ער דעפטאק

דער דעפטאק דא, שטייגט איבער דעם לאדזער דעפטאק, בריטשקעס פליהען ווי די רוחות, „אד־פאטשאנגו״ און „דא פאטשאנגו״, און אזוי ווי יעדע שעה איז א „פאטשאנג״, פליהען די בריטשקעס, אז עס שווינדעלט אייך פאר די אויגען, די שמאלע טראטוארלעך זענען אין די אוונד־שעהן געפראפט מיט די „ערהאלונגס־געסט״, יונגלעך מיט מעדלעך, מענער און פרויען, דינסטען און שקצים, יעדער כאפט אריין א פארציע שטויב, און געהט אהיים שלאפען.

איצט בעקומט איהר דא, אויפ'ן דעפטאק, אלץ וואס אייער הארץ גלוסט. אויף שריט און טריט הערט איהר:

— ווישני... גרושקי... פאמידאר', יאפקא.

א צווייטע יודענע שרייט: לעבעדיגע ווייבער... ריבי... רייבי... שטשופאקי, קארפי, א גוט קאראשל, א צאפלדיג שלייענדעל — לעבעדיגע ווייבער נאר פון וואסער ארויס!..

א טריט ווייטער:

— ג־ר־י־ב־צ־ע־ג. מארכעוקעס, בוראטשקעס, פיעטרושקי, קאפוסטא...

אין מיטען דעריבען, לויפט אדורך א יודענע מיט א פאן אויפ'ן קאפ:

— „יאגאדניקי, באבעטשקי, וויעטשוראווקי שוויעזשע!״..

מישען זיך אויס די קולות פון די פערקויפערס מיט די געזאלדען פון די פורמאנעס „דא פאטשאנגו״ און די קולות פון דעם יונגוואַרג צוזאמען מיט דעם געגרימפלעריי פון די ראדיא'ס און פאטעפאנען, אין קומט איהר צו'רי'ך פון אזא „שפאצירל״, לעגט איהר זיך קאלטע קאמפרעסען צום קאפ, דערנאך כאפט איהר אראפ א צווייי, דריי, „קאגושיקעס״ און שוין..

עס שמעקט

דער „געשמאק״ דא איז נישט צו בעשרייבען דאס מוז מען אליין פיהלען, דא פיהלט מען „עפעס אזעלכעס״ וואס מ'פיהלט נישט אין קיין שום קור־ארט אין דער וועלט. דאס האבען די היגע יוירטסלייט געוואָרגט פאר די „וויגאדעס״ און פאר די „וויגודקעס״, און זאלען זיך די יאלדען „אנ־שמעקען״ פאר זייער געלד. איהר פיהלט דא אזעלכע געשמאקען, אז עס פערדרעהט זיך אייך דער קאפ ביז צום חלש'ן. די היינטיגע וואך, איז א פרי נאך אזא שפאציר'ל איועקגעפאלען אין חלשות, דער דאקטאר האט געזאגט, אז זי מוז האבען פרישע לופט, האט מען זי טאקע באלד אוועקגעפיהרט קיין לאדז...

דער וואלד

וואס מ'קען זאגען וועגען די „ווילעס״, וועגען דעם דעפטאק און וועגען דעם „געשמאק״, קאן מען נישט זאגען וועגען דעם וואלד, דער וואלד דא האט א שם, ער דערמאהנט אינגאנצען דעם יודישען טעאטער, ביי די אריינגענג שטעהען ג'יי־עשע בילעטערן און נעמען אפ די בילעטען, און אינעווייניג זענען דא — דרעגגער.

נאך מעהר איז ער ענליך צום יודישען טעאטער דערמיט, וואס אזוי לאנג ווי ס'שטעהען די בילעטערן, איז אינעווייניג — פוסט...

דערפאר האט דער וואלד „פאוואדזעניע״ אין די אוונדען. אין די אווענדען ווערט דער וואלד שטארק בעזוכט פון „פארקעס״ און ריכטען אפ חצות „נא לאניע באטורי״. ס'קומען אויך יונגע מענזשאטקעס, וואס „טענסקניען״ נאך די מענער, און ביינו לבינו כאפען זיי אריין א באטשנע פלירטעל. אוי, ווען דער וואלד וואלט געקענט רעדען!..

די אכילה־אינדוסטריע

אזוי ווי אין לאדז איז ענטוויקעלט די טעקסטיל־אינדוסטריע, אזוי איז דא ענטוויקעלט די אכילה־אינדוסטריע. אויף שריט און טריט האט איהר פענסיאנאטען, יאדלאדאיניעס און סתם אכילה־שטיבלעך. אין יעדען הויז, האט איהר עטליכע פענס'אנאטען און יאדלאדאיניעס. מעהרסטענטייל זענען די געסט — ווייבער, וואס קומען אהער... אפקומען. בעקומען די „ליניע״. ס'זענען אויך דא „האטעלען״. אויף שבת און זונטאג, אויפ'ן „הויפט־סעזאן״, הייסט עס, גרייט דער „האטעלניק״ אן א טיץ שעניקעס, און מ'פערדינגט „מיעסצעס״ אויפ'ן שעניעק, עס געהט „פער קאפ״, ווער ס'קומט פריהער, דער בעקומט א „וויגאדנע״ פלאץ, ווער ס'קומט שפעטער, ליגט מיט'ן קאפ אויפ'ן שעניק און די פיס אויף דער פאדלאגע.

כלאדניעס און צוקערניעס

דאס זעלבע איז מיט כלאדניעס. ס'זענען מעהר כלאדניעס און צוקערניעס, ווי געסט. [...] א לאך, שטעהט א באלאן זאדע־וואסער מיט פלאש מאק, א קעסטעל לאדיס מיט א שילד: „כלאדניא טורעצקא״, כלאדניא עגיפסקא״, [...] מאנטע גרימפעלט א פאטעפאן, און די בעלי־הב[...] זיצען און געניצען.

טעאטער, קונסט און פערוויילונ[ג]

אפשר מיינט איהר, אז דער עולם דא [...] בעמט זיך בלויז מיט גשמיות, האט איהר א טע[...] א הויך טענץ, קארטען, פליר[...] און אנדערע „[...] האלונגען״ פערנעמט מען זיך מיט רוחניות, [...] האט דא „גאסטראלען״ פון יודישע „אקטיאר[...]" וואס טרעטען אויף מיט „וואָרט־קאנצערטען״. [...] גען אריעס פון „פינטעלע יוד״, „א מענש [...] מען זיין״, „כינקע און פינקע״ און פון אנדערע „אפערעס״... ס'קומען אויך „אבערקאנטארס״ א[...] כאפען א „רעליגיעז קאנצערטעל״. א חוץ ה[...] געהט א סדרה „זאבאוועס״, יעדען שבת ווע[...] אויסגעקלעבט אפישען פון אנ'אנדערע אינסטיטוציע. אמאל פון „סומך נופלים״. פון „פה לשתות [...] ס'איז ליהודים.

מאדערנע קופקעס

צום סוף וויל איך אייך, ליבער רעדאקט[אר] דערצעהלען א נייעס, דא האב איך צום ער[שטען] מאל געזעהן „מאדערנע קופקעס״.

אמאל האבען אונזערע באבעס געטראגען [...] קעס איבער די אויערן, מיט סטענגעס און [...] מעלעך, איצט האבען די יונגע חסידישע ווי[יבע]לעך אנגעטון מאדערנע קופקעס, דאס [...] אזעלכע ממזרישע היטעלעך אויף די שפיץ [...] אנגעטון „נא באקער״, וואויל ווייבעלדיג. [...] עס.

וועט איהר דאך פרעגען, צי וואס דא[...] זיי דאס? טא הערט זשע:

אין די בלויזע האָהר טאר מען דאך [...] געהען, און קיין שייטלען פאסט דאך אי[...] ווי וועט דאס אויסזעהען, א פרוי וואס האקט [...] פאלסקיעמו״ ווי א בריסווע, זאל טראגען א [...] טעל, האבען זיי זיך געגעבען אנ'עצה, ס'זאל [...] סען א שייטעל און ס'זאל נישט זיין קיין [...] אין דער היים, פאר'ן מאן, איז עס א שייט[על] און אויפ'ן דאנסינג, איז עס א „טשאפעטשק[א]" נו, זעהט מען טאקע דא די דאזיגע חסיד[יש]ע יונגע ווייבעלעך, יעדע מיט אנ'אנדערע „טש[א]פעטשקע״, בלויע, גרינע, געלע, ווייסע, שווא[רצע] טראגען זיי „נא באקער״, אויפ'ן שפיץ־קאפ, אונטער דער טשאפעטשקע קוקט ארויס א [...] בירט לאק'ל. און אזוי ארום זענען זיי יוצא [...] הדעות: אי פאר'ן שטיבעל, אי פאר'ן דאנסינג.

ליבער רעדאקטאר, איין בקשה האב איך [צו] אייך טאמער שטויסט איהר זיך אן וואו איך [בין] בעט איך אייך, האלט עס בסוד.

—*X*—

עולם־הזה און עולם־הבא

(עפּיזאָדען פון תלמוד) פון מיכל זיסקינד

צוויי וואוינונגען...

די חכמי־התלמוד האָבען ביי קבלה דאָס די יצירה גאָט׳ס שאַפונג בעשטעהט פון צוויי מדורים, צוויי וואוינונגען. איינע איז אַנ׳אויסערע און די צווייטע איז אַנ׳אינערליכע...

דער אויסערער „מדור" איז מעהר אָדער ווייניגער רעאַליסטיש... דאָס נאַקעטע אויג קען עס זעהען, די חושים, די מענשליכע געפיהלען קענען עס פיהלען און בעגרייפען...

דעם „מדור" אָדער וואוינונג רופען די חכמי התלמוד בדרך כלל אין אַ אַלגעמיינע פראַזעאָלאָגיע: עולם הזה... די מאַטעריעלע ווירקליכקייט: ס׳איז דער מקום, ס׳אָרט פאַרן גוף, און פאַר אַלעם וואָס איז רעאַליש, און שטערבליך...

דער אינערליכער „מדור" איז „דאָס נפש" די נשמה פונם אויסערן „מדור"... ס׳איז געוועבט פון אצילות, ערהאַבענקייט, ס׳איז גייסטליך, און געטליך...

דאָס אויג קען דעם „מדור" נישט זעהען. מענשליכע געפיהלען קענען איהם נישט בעגרייפען... דער מדור, די „אינערליכע וואוינונג" איז בלויז רוחניות... הימליש אין דעם העכסטען זין פון וואָרט, ס׳איז דער „מעון" די געטליכע אָפּטיילונג, די אייביגע דירה פון די אונשטערבליכע נשמה ווען די לעצטע בעפרייט זיך פון איהר גוף...

דעם אינערליכען „מדור" אָדער דירה רופען די חכמי התלמוד עולם־הבא: די צוקונפטיגע אידעאַליסטישע גייסטליכע נשמה וועלט...

דער „כלבי" ווערט אַ לייב...

דער מענש קען זיך ענטוויקלען, וואַקסען, שטייגען פון מדרגה צו מדרגה, פון קלענסטען שטאַפּעל ביז צום שפּיץ לייטער פון לעבען, נאָר אויף דער פּראַקטישער וועלט...

די חכמי - התלמוד זאָגען: „בעולם הזה מי שהוא „כלבי" יכול עשות ארי ארי יכול לעשות כלב, אבל לעתיד לבוא מי שהוא כלב יכול לעשות ארי ומי שהוא ארי אינו יכול לעשות כלבי" אין די רעאַלישע פיהלענדע וועלט — זאָגען די חכמים — ווער עס איז געוואָרען דורך אומשטענדען אַ כלב, אַ הונט... האָט אַלץ נאָך די מעגליכקייטען זיך צו פערבעסערען, צו שטייגען און ווערען אַ לייב... ס׳מאַכט זיך אין לעבען דאָס אַ „לייב" דורך שוואַכע אומשטענדען הייבט אָן זינקען, פאַלט אַרונטער פון זיין אידעאַלישע לייבען־גבורה צ דער מדרגה פון אַ נידעריגען ווילדען הונט. אין לעבען איז אַלץ מעגליך... אָבער אויף יענער וועלט ווען איינער קומט אַהין מיט אַ „הינטישע צורה" פערבלייבט ער שוין אויף אייביג אַ הונט.... און ווער ס׳האָט זיך דערשלאָגען אין די פּראַקטישע וועלט צו ווערען אַ ארי שבגבורה, אַ געזעלשאַפטליכער לייב, און קומט אויף יענער וועלט מיט „לייבען - אַטעמטאַט" בלייבט ער שוין אויף אייביג אַ לייב... (זעה ילקוט שמעוני, קהלת).

האָט נאָך דעם רצון.

עולם הזה איז בעוועגליך, דאָס לעבען בויגט זיך ווי אַ יונג צווייגעל, ווען מ׳האָט נאָך דעם רצון פיהרט מען אַלץ דורך...

די חכמי - התלמוד זאָגען: אויף די וועלט ווער עס האָט אַ פעהלער קען ער איהם אויסבעסערען, און ווען מען עס פעהלט עפּעס, און האָט דעם דעת ריכטיג צו זוכען, קען ער מיט אַביסעל ערנסטע מיה נאָך בעקומען... אָבער אויף יענער וועלט איז שוין צו שפּעט זיך אויסצוכסערן און אויסצופיינערן... קומט איינער מיט אַ פעהלער בלייבט ער שוין אַ בעל־מום, אַ קאַליקע אויף אייביג... (זעה קהלת רבה).

צוויי חברים.

עס טרעפען זיך — דערצעהלען אונזערע חכמים — דאָס צוויי מענשען לעבענס. לאַנג הברים לעבעןביידע אַ גוטען טאָג... טרינקען פון איין בעכער האָבען אַ בשותפותדיגען כוס. פלוצים בערעכענט זיך איינער, ער נעהמט געהען צוריק.. ער איז זיך מישב... מ׳לעבט דאָך נישט אייביג! ער פערלאָזט זיינע דרכים, און הויבט זיך אָן פיהרען ווי צו גאָט און לייטען לאחר מאה שנים, איבער הונדערט יאָהר, און די צוויי חברים קלייבען זיך אריבער אויף יענער וועלט...

איינעם טראָגט מען אַקעגען אַ גאָלדענע שטוהל, מ׳איז איהם מקבל פּנים מיט שמחה, און צדיקים פיהרען איהם אריין אין גן־עדן...

דעם צווייטען בעפאַלען די „מחבלים" רייסען שלעפען איהם, בעשמירען איהם מיט סמאַלע, און וואַרפען איהם אריין אין פייערדיגען גהינום — וואָס איז דאָס עפּעס אַ מין שפּיל?! — שרייט דער וואָס די מחבלים ווערגען איהם - מיר האָבען דאָך ביידע צוזאַמען געלעבט אַ טאָג... צוזאַמען האָבען מיר גערויבט, גע׳גזל׳ט, און פון זעלבען כוס געטרינקען. טאָ פאַרוואָס פיהרט מען מיין חבר אין גן־עדן און מיך אין גהינום?!

— הער נאַר, ברודער — שרייט ער צום חבר — האָסטו דאָ וועמען משחד געווען? נעמט מען דאָ, אויף יענער וועלט כאַבאַר, ווי ביי אונז אונטען? אויב נישט מיט וואָס ביזטו חבר, קאָמע ראַד מיינער, מיט וועלכען איך האָב פערבראַכט אין עפענטליכע פּלעצער, אָפּגעטון „כל מעשים רעים שבעולם" בעסער פאַר מיר?

פאַר וואָס קומט איהם גן־עדן, און מיר גהינום?!

— שוטה שבעולם דו נאַר איינער, — ענטפערען די מלאכים — דיין חבר האָט זיך בערעכענט אין צייט, ער האָט נאָכגעלאָזט די גנבישע שטיק, אַוועקגעוואָרפען אַלע הולטייסטוועס.. ער האָט אויסגעטון זיין הינטישע צורה, ער איז געוואָרען אַ בר־נש, אַ מענש...

— לאָזט מיך איצט אָפּ, מחבלים, שוין מעהר נישט שווינדלען, גנבענען, כ׳וויל אויך ווערען אַ מענש.. כ׳וועל מעהר נישט רויבען, און גזל׳ען, איך וועל מעהר די נאַכט־פּלעצער נישט בעזוכען, כ׳וועל זיין דאָס וואָס פאַסט פאַרן גן עדן!

— דו שוטה איינער, רופען זיך אָן די מלאכים, — איצט איז שוין צו שפּעט... ווייסטו דען נישט דאָס די גייסטליכע וועלט אין וועלכע דו געפינסט זיך איצט, איז גלייך צו „שבת" און די וועלט פון וועלכע דו ביזט געקומען איז גלייך צו ערב שבת, און אויב איינער גרייט זיך נישט אָן ערב שבת, האָט ער נישט צו עסען שבת!

יענע וועלט איז גלייך צום ים, און עולם הזה איז גלייך צו אַ מדבר, און די וועלט פון וואַנען דו ביזט געקומען איז גלייך צו אַ „ישוב" אַ בליהענדער אַזיס... אויב מ׳נעהמט נישט פון „ישוב" הונגערט מען אין דער מדבר.

די וועלט איז גלייך „צו רעגען טעג" און די וועלט פון וואַנען דו ביזט געקומען איז גלייך צו אַ ליכטיגע זונען־טעג און אויב איינער זייט נישט אַקערט נישט, און שניידט נישט אין זומער, וואָס וועט ער עסען אין ווינטער?

באַלד הויבט זיך אָן דער „דין" — עס טוישען זיך זיינע פּאַרבען... ס׳פּנים ווערט שוואַרץ, ער קריצט מיט די ציין, און עסט זיין אייגען פלייש... — (זעה ילקוט שמעוני, קהלת).

דער שליסעל...

גרויס געוויכט לייגען די חכמי התלמוד אויף פּראַקטישען לעבען, און ווי ווייט מעגליך ווילען זיי האָבען דאָס מ׳זאָל דאָס לעבען פערשענערען און פערבעסערען, דורך „מעשים טובים" און ערהאַבענע מידות.

דער שליסעל צו ערהאַבענקייט, אין אצילות — זאָגען די חכמים — איז: „תנה לו, כמי שנתנה לך בטהרה, אף אתה בטהרה" גיב צוריק דיין גייסט, דיין נשמה אַזוי ווי מ׳האָט זי דיר געגעבען, מ׳האָט דיר געגעבען אַ ריינעם קלאָרען גייסט, האַלט איהם ריין און קלאָר. (זעה שבת קנ״ב).

*

דיאַספּאָראַ און גלות

(סעריע, ווי אזוי יודען האבען זיך איינגעאָרדענט אהן א לאַנד)

פון מ. קליינמאַן

מיר וועלען איצט איבערבליקען פאַר אַ ווייל די יודישע קיבוצים אויסערהאַלב ארץ־ישראל, איידער מיר וועלען זיך לענגער פערהאַלטען אויף איינעם פון זיי, וועלכער האָט געשפּילט אַ בעזונדערע ראָל אין דער ענטוויקלונג און פאָרמירונג פון דער יודישער נאַציע אין איהר היסטאָרישער געשטאַלט.

די דיאַספּאָראַ, וועלכעס מיינט: די יודישע צווייטקייט און צושפּרייטקייט איבער דער וועלט, איז אַ סך עלטער פון׳ם גלות, און עלטער אפילו פון דעם חורבן פון דער יודישער מלוכה. נאָך פון גאָר אַלטע צייטען האָבען יודען זיך צווייט איבער דער וועלט און עס זענען ענטשטאַנען יודישע ישובים גרויסע און קליינע, אין אַלע ווינקלען פון דער דעמאָלסדיגער ציוויליזאַציע, הויפּטזעכליך, פער שטעהט זיך, אין אַזיען און אַפריקאַ און אין מיטעל־אייראָפּאַ, אָבער אויך ביז צום גיבראַלטאַר און צו די בריטישע אינזלען פון איין זייט, ביז צו דער דאָנוי און דניעפּר פון אַ צווייטער זייט, און ביז צום קאַספּישען ים און דער וואָלגאַ פון אַ דריטער זייט, האָט די יודישע צווייטקייט דערלאַנגט. אַ וויכטיגען עדות אויף דעם האָבען מיר אין מגילת אסתר, וועלכע איז פערפאַסט געוואָרען על כל פּנים נישט שפּעטער ווי אין דער השמונאים־צייט. דאָרט זאָגט המן צו אחשורוש׳ן: ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים ודתיהם שונות מכל עם. הייסט עס: אַז שוין דאַן זענען יודען בעוואוסט געווען אַלס אַ צושפּרייט פאָלק, וועלכעס האָט זיך געהאַלטען אפילו אין דער צושפּרייטקייט אָפּגעזונדערט פאַר די אנדערע פעלקער און האָט געלעבט פאַר זיך מיט זיינע אייגענע מנהגים און געזעצען. דאָס איז אַ זעהר וויכטיגער היסטאָרישער דאָקומענט. צו איהם מעגען צוגעלעגט ווערען די פיל מסורות און לעגענדען, וועלכע זענען מיחס נאַנטע יודישע ישובים, אַז ביז צו דער צייט פון שלמה המלך (אין שפּאַניען, אין אינדיען, אין כינע וכדומה).

מיר ווייסען נישט גענוי, וואָס עס זענען געווען די סיבות פון אַזאַ צענטראָפוגאַלער בעוועגונג, צי איז דאָס געווען אַ נאַטירליכע עמיגראַציע פון אַן איבעריפליסיגער בעפעלקערונג, צי דער טרייבענדער גייסט איבערגענומען פון די אַלטע פעניציער, אויפצוזוכען נייע לענדער און גרינדען דאָרט סטאַציעס פאַר׳ן וועלט־האַנדעל, אָדער די פּאָליטישע אויפטרייסלונגען אין ארץ ישראל, מלחמות און געפאַנגענשאַפט, האָבען עס פערוואָרפען אַלע מאָל נייע כוואַליעס פון יודען אין אַלע ריכטונגען פון דער וועלט, און אפשר האָבען געווירקט אַלע אורזאַכען צוזאַמען. דער פאַקט אָבער פון דער דיאַספּאַרא שוין אין די אַלטעסטע צייטען, שטעהט פעסט. דער חורבן פון דער יודישער מדינה אין ארץ־ישראל און די אויפטרייסלונגען פון די מרידות אין אַ משך פון אַריבער הונדערט יאָהר נאָך דעם, האָבען געוויס מיט זיך געבראַכט אַ פערשטאַרקטע עמיגראַציע פון ארץ־ישראל און פערגרעסערט די ישובים פון דער דיאַספּאָראַ. די חכמים האָבען מיט אַלע מיטלען געזוכט צו פערהאַלטען דעם צושטערענדען פּראָצעס. מען האָט איינגעפלאַנצט ליבע צו ארץ־ישראל דורך שעהנע דרשות און פרומע דערמאָהנונגען וועגען דער גרויסער מצוה צו וואוינען אין ארץ־ישראל („ווער עס וואוינט אין חוץ לארץ איז גלייך, ווי איינער וואָס האָט קיין גאָט נישט" וכדומה), מען האָט אָנגענומען אַ׳ין רעפּרעסיווע מיטלען און מען האָט גוזר געווען טומאה אויף ארץ העמים. אָבער דער נויט־דראַנג איז געווען צו שטאַרק, אַז מען זאָל קאָנען דעם פּראָצעס איינגאַנצען אָפּשטעלען. (צום טייל האָט עס נאַטירליך געווירקט).

די דאָזיגע דיאַספּאָרא איז אָבער נאָך אַלץ נישט געווען קיין גלות. די יודישע קיבוצים אויף פרעמדער ערד — פיל פון זיי אין די גרעניצען פון דער רוימישער אימפּעריע, פיל אָבער אויך אויסערהאַלב פון די גרעניצען — האָבען געלעבט אַ נאַציאָנאַלען אויטאָנאָמען לעבען, און האָבען זיך געהאַלטען פערבונדען מיט׳ן מוטער־לאַנד ארץ ישראל. דאָס זענען געווען קאָלאָניעס און נישט גלות׳ן, אפילו נאָכדעם ווי די יודישע מלוכה האָט שוין נישט עקזיסטירט, אַזוי לאַנג ווי אין ארץ־ישראל איז אָבער כאָטש געווען נאָך דער נאַציאָנאַלער צענטער מיט׳ן נשיא און מיט די סנהדרין. מאַנכע פון די ישובים האָבען אפילו בעוויזען זיך איינצואָרדנען אין די פרעמדע ערטער אַלס זעלבסטשטענדיגע, אומאָפּהענגיגע קאָמונעס אָדער קליינע שטאַאַטען, און פון דאַנען איז אַרויסגעוואַקסען די לעגענדע וועגען די עשרת השבטים און די בני משה, וועלכע האָבען זיך פערשאַנצט פון יענער זייט סמבטיון און האָבען דאָרט אַנ׳אייגענע פרייע מלוכה. ריין געשיכטליך ווייסען מיר פון פרייע יודישע שבטים אין טיף־אַראַביען, וועלכע האָבען נאָך עקזיסטירט ביז מחמד׳ס צייטען און ער האָט זיי ערשט פערניכטעט. עס זענען דאָ שפּורען פון פרייע יודישע ישובים אויך אין אַנדערע מקומות.

דער אמת׳ער גלות האָט זיך אָנגעהויבען אין אַ 600 יאָהר אַרום נאָכ׳ן חורבן פון דער יודישער מלוכה, ווען עס איז חרוב געוואָרען דער נאַציאָנאַלער צענטער אין ארץ־ישראל. און כאָטש, ווי מיר האָבען אין פריהערדיגען קאַפּיטעל אָנגעוויזען, עס זענען געמאַכט געוואָרען בעמיהונגען ווייטער אָנצוגעהן און אָנשטאָט דעם אַפּיציעלען נשיא האָט מען געשאַפען דעם אַמט פון ראש הפרק, אָבער דער גלאַנץ און די אָנציהונגס־קראַפט פון דעם נשיאות, אַלס אַ פערבליבענער שיין פון דער אַמאָליגער נאַציאָנאַלער גלאָריע, איז שוין נישט געווען. און די רדיפות אין ארץ־ישראל האָבען זיך פערשטאַרקט, די ביצאַנטינישע גלחים האָבען געטריבען די מזרח־רוימישע קייזערס צו אַ פּאָליטיק פון אויסראָטען דאָס יודענטום בכלל און פון היילינען לאַנד בפרט, און עס איז געווען נאָר נאַטירליך, אַז דער רעזולטאַט פון דעם איז געווען, אַ נאָך פערשטאַרקטערע עמיגראַציע פון ארץ־ישראל פון איין זייט, און אַ פולשטענדיגע צוברעקלונג פון דער דיאַספּאַראַ פון דער אַנדערער זייט.

אין יענער צייט, ווען דאָס נשיאות האָט דערגרייכט צו זיין שעהנסטען גלאַנץ, אין דער צייט פון רבי. האָבען עקזיסטירט יודישע קיבוצים אין פיר ערטער, אָבער צו אַ בעזונדער היסטאָרישער בעדייטונג האָט דערגרייכט נאָר איינער פון זיי, דאָס איז דער קיבוץ אין בבל. דערצו האָבען גורם געווען צוויי סיבות, איינע אַ אויסערליכע און איינע אַנ׳אינערליכע: דער קיבוץ אין בבל, און די ישובים, וואָס זענען מיט איהם געווען פערבונדן, זענען געלעגען אויסער דער מאַכט פון רוים און עס איז געווען נאָר נאַטירליך, אַז אַהין האָט זיך הויפּטזעכליך געצויגען די עמיגראַציע פון ארץ־ישראל, פון די יודען, וואָס האָבען געקרעכצט אונטער׳ן רוימישען יאָך און האָבען זיך געוואָלט פון איהם בעפרייען. די אינערליכע: דער קיבוץ אין בבל איז קולטורעל געווען אַמנאָהענטסטען צו ארץ־ישראל. נישט נאָר וואָס שפּראַכליך איז צווישען זיי קיין מחיצה נישט געווען, נאָר אויך אידעאָלאָגיש האָט דאָס בבל׳ישע יודענטום געפּאָלגט אין די פוסטריט פון ארץ־ישראל, די זעלבע לעהרען און די זעלבע אידעאַלען פון אַ יודענטום, וואָס טראָגט זיין ווערט אין זיך אַליין און נויטיגט זיך נישט אין דער הילף פון פרעמדע לעהרען און אידעאַלען, אָדער פאַר וועלכע עס דאַרף זיך גערעכט־פערטייגען.

מחמת די זעלבע צוויי סיבות נאָר אין אַ פערקעהרטער ריכטונג, האָבען נישט בוו זען צוויי אַנדערע גרויסע קיבוצים פון דער דעמאָלסדיגער דיאַספּאָראַ צו ווערען פּאָזיטיווע פאַקטאָרען אין דער געשטאַלטונג פון דער יודישער נאַציע, איך מיין: דעם קיבוץ אין אַלעקסאַנדריע של מצרים און דעם קיבוץ אין דער הויפּט־שטאָט רוים. זייענדיג אין רשות פון רוים און אונטער׳ן פון דער זעלבער פיינדליכער בעהאַנדלונג אין אַמאָל נאָך מעהר, ווי די יודען אין ארץ־ישראל, האָבען זיי נישט געקאָנט ווערען גרויסע צוציהונגס־פּונקטען פאַר דער יודישער עמיגראַציע פון ארץ־ישראל, און זיי זענען ביסלעכווייז אונטערגעגאַנגען. אַלעקסאַנדריע האָט נאָך אַ צייט לאַנג אָנגעהאַלטען מיט איהר אויטאָנאָמיע און פאַר איהר געקעמפט. אָבער זי האָט פאָרט נישט געקאָנט בייסטעהן די פיינדליכע כוחות וואָס האָבען זיך אויף איהר אָנגעזעצט. מיר וועלען ווייטער זעהן, אַז עס האָט אויך געפעהלט גייסטיגע כוחות. כדי צו קאָנען אויסהאַלטען דעם פערניכטונגס־קאַמף, וואָס איז געגען איהר פערפיהרט געוואָרען דורך די ביצאַנטינישע גלחים. און נאָך אַ רייה פון בלוט - באָדען און רעכטס - בערויבונגען איז די קהלה איינגאַנצען חרוב געוואָרען און כמעט קיין שפּור נישט געלאָזען אין אונזער געשיכטע. דאָס זעלבע קאָן מעהר־ווייניגער געזאָגט ווערען אויך וועגען דער יודישער קהלה אין רוים, אין תלמוד און אויך אין נישט־יודישע קוועלען געפינען מיר אָנווייזונגען, אַז דאָרט האָט עקזיסטירט אַ היבשע יודישע קהלה און צו געוויסע צייטען האָט זי אפילו פערנומען אַ אָנגעזעהענעם אָרט אין דער הויפּט־שטאָט, על כל פּנים, האָבען זיך פון איהר אַרויסגעוויזען איינצעלנע ווichtיגע פערזענליכקייטען. אָבער קיין דעצידירענדע ראָלע אין אונזער געשיכטע האָט זי קיינמאָל נישט געשפּילט און נאָך אַ פּאָר הונדערט יאָהר איז זי געזונקען צו דער מדרגה פון אַ קליינעם אומבעדייטענדיגען יודישען קיבוץ.

אַ גאַנץ בעדייטענדער גורם איז דערצו געווען דער קולטורעלער כאַראַקטער פון די צוויי קיבוצים. שוין פון לאַנגע יאָהרען פריהער האָט דאָס אַלעקסאַנדריער יודענטום זיך געשטעלט אויף דעם וועג, וואָס מיר רופען היינט „אַסימילאַציע". נישט נאָר אַז עס געוואָרען שפּראַכליך גריכיש, און העברעאיש איינגאַנצען פערגעסען, נאָר עס האָט איינגאַנצען אַדאָפּטירט די גריכישע קולטור און עס איז געוואָרען, אַזוי צו זאָגען: גריכען פון משה רבנו׳ס גלויבען. געוויס האָט זיך עס געהאַלטען ביים יודאַאיזם, און אפילו דערפאַר געליטען. אָבער דער יודאַאיזם זייערער איז געווען אַנ׳אַסימילירטער. אַ גריכישער, אַנ׳אָפּגעריסענער פון דער נאַציאָנאַלער קולטור. די תורה האָבען זיי געהאַט אין אַ גריכישער איבערזעצונג, די ליטעראַטור, וואָס זיי האָבען געשאַפען אין גריכיש איז געווען אַנ׳אַפּאָלאָגעטישע, מען האָט געהאַלטען אין איין פערענטפערן זיך הלמאי מען איז יודען, אָדער אין בעסטען פאַל אַ פּאָלעמישע, אַקעגען די אָנפאַלע פון די שונאים. יעדענפאַלס האָט זייער יודאַאיזם נישט געהאַט קיין אייגענעם ווערט פאַר זיך אַליין. ער איז געווען בערעכטיגט נאָר אַזוי פיל ווי ער שטימט איין מיט די פּרינציפּען פון דער גריכישער פילאָזאָפיע, און מען האָט אַוועקגעלעגט כחות אַרויסצוגעפינען אין דער תורה די לעהרען פון דער פילאָזאָפיע. פון אַנ׳אינטענסיווער פאָרשונג אין דער תורה אַליין, פון ישיבות, וואָס בעשעפטיגען זיך מיט דער יודישער תורה פאַר זיך, פון אַ בעטייליגונג אין דער שעפערישער אַרבייט פון די חכמים אין ארץ־ישראל צו ענטוויקלען די הלכה און אַנדערע

(ווייטער זעה 20. זייט)

דאס ווארט

ליטעראַרישע עסיי

פון י. י. סיגאַ

האַנד אין האַנד, טריט אין טריט, גייט די קונסט מיטן לעבן, לאָזען זיך נישט אָפּ איינס דאָס אַנדערע, פּערפּערטיגען, פּערפּאַלקאָמענען זיך איינער אויפן צווייטענס חשבון. לערנען איי־נער ביים צווייטען און בעפּרוכפּערען זיך. ווער זענען זיי אָט - די וואָס האָבען זיך דאָס רעכט גענומען צו פּערצייכענען און „פּערנאַטירען״ וואָס עס טוט זיך אויף דער ערד און אויף דער וועלט? עס איז דאָך זיכער דאָ „אַ צוועק און אַ ציל״ פון דעם מענשליכען אויפהאַלטען זיך, קו־מען, זיין און אוועקגיין פון דער ערד. ווי אַזוי האָט זיך די ערשטע מענשליכע האַנד געכאַפּט צו אויסהאַקען אין שטיין דעם ערשטען סימ־באַל און צייכען וואָס האָט זיך אין זיין מוח אָפּגעפּרעסט. און דורך דעם דאַזיגען סימבאַל איז אריינגעקריצט געוואָרען אין דער וואַהר פון אייביגע צייטען דער ערשטער בונד וואָס האָט געפיהרט צום מענשליכען העכערען צו־זאַמענלעבען, דער סימבאַל איז געוועזען דער ער־שטער אָפּדרוק, דער ערשטער אָפּקלאַנג פונם מענשענס אינערליכען רוף פון זיך ארויס צום מיט-מענשען: מענש געשטאַלטיגטער, ווי איך, זיי מיין ברודער. נעהנטער זיך צו מיר, מיר האָבען ביידע די זעלביגע חושים. לאָמיר קומען צו זעלבסט - דערקענטעניש: קוק מיר אריין אין מיינע אויגען, וואָס זעהסטו דאָרטען? ע־פּעס רייסט זיך פון מיין אינערליכקייט און איך פיהל עס אָנקומען אין בליק: מיר זענען איין לייב פון איין ערד, מיר זעהען און בעוואונדע־רען איין הימעל איבער אונזערע קעפּ און אַזוי־פיל גרויסקייט רינגעלט אונז ארום און מאַכט גרויס און קליין, אַזויפיל ליכט פאַלט און פלייצט איבער אונז, אַז מיר פערלירען זיך ווי קליינע טונקעלע פינטעלעך. וואָס ווילען זיך אָנצינדען, אויפגעליכטען ווערען אויף איינמאָל, כאָטש זיך ארויסרייסען פון אונזער בעשרענקט קייט און פערענגטען איך, שטורם און אומרוה האָט אָנגעפולט דעם מענשען ביז עס איז גע־בוירען געוואָרען דער ערשטער סימבאַל, דאָס ערשטע פלאַסטישע פּאַסיקעל, דאָס ערשטע אות

אינם מענשען איז געבוירען געוואָרען דער אַלף בית, קיינער האָט איהם נישט געגעבען. ער איז ארויסגעוואַקסען פון זיין ביין און פלייש, פון זיין בלוט און מאַרך און איז געוואַקסען מיט איהם ווי זיינע אייגענע אברים. פון די אותיות איז צוזאַמענגעהעפט געוואָרען דאָס וואָרט, ווי פונם איינציגען קערן איז ארויסגעוואַקסען דער זאַנג, דאָס זאַנגענפעלד. אינם גאַנצען וואָרט האָט דער מענש זיך דערזעהען און זיך דער־קענט, ווייל דאָס וואָרט איז געקומען פון זיין לייב און נשמה. דאָס וואָרט האָט אין זיך געטראָגען אַלץ, וואָס האָט געקאָנט אין איהם אויסגע־טראָגען ווערען און ענטשטיין. דאָס וואָרט האָט פון איהם אַרונטערגענומען דעם שווערען פּינ־סטערען שיפּט פון שטומקייט און ער איז זיך אַליין קלאָרער און פערשטענדליכער געוואָרען, אַפשר איז אויך דאָס געוועזען נישט מעהר ווי אַ בלענד - ערשיינונג, אַנ׳אילוזיע וואָס האָט איהם אויף דערווייל אַ שפּיגעל געטון אין פּנים און ער האָט זיך דערזעהען, איז דאָס אויך איינע פון די גרעסטע נסים, אויב נישט דער גרעסטער אינם מענשליכען זין, וואָס עס האָט איהם געקאָנט געשעהען.

דאָס וואָרט איז געוואָרען דער אוניווערסאַ־לער זכרון, וואָס לאָזט נישט פערגעסען ווערען דאָס, וואָס מיר פערצייכענען מיטן נאָמען: נעכ־טען איז פערגאַנגען. דורכן וואָרט האָט יעדע זאַך אין דער וועלט זיך אָנגעהויבען רופען ביים נאָמען און געוואָרען פאַר זיך אליין אַ בעזונ־דערער אָפּקלאַנג פון דער וועלט. „אין אָנהויב איז געוועזען דאָס וואָרט״ און דורכן וואָרט איז דערזעהען געוואָרען אַלץ וואָס איז דאָ אויף דער ערד. פון אַלץ וואָס איז אוועקגעגאַנגען איז געבליבען נאָכזינגען און נאָכזאָגען און צו דער־ציילען אַ וואָרט: „אַ מענש איז געוועזען אין לאַנד עוץ און איוב איז געוועזען זיין נאָמען״. איז איוב די וועלט, די וועלט אין איהר טראַגיש געבראָכענער אָפּשטראַהלונג, עפּעס איז אונז אויפגעדעקט געוואָרען אַזוינס וואָס איז געלע־גען אין די טיפסטע אָפּגרונטען פון דער מענש־ליך - געטליכער סטיכישקייט און פּסיכיק, דאָס וואָס איז מיט איוב׳ן געשעהען איז שוין גע־שעהען מיט אונז אַלעמען, אַלע שטעלען מיר זיך אין אונזער אומבעהאָלפענקייט אַנטקעגען גאָט אין הימעל, אַלע רייסען מיר זיך פון אונ־זערע וואונדען מיטן פויסט פון כעס און צאָרן און פאָדערען און מאָהנען און שרייען און רע־דען שטיל און פליסטערען זיך אין די ליפּען אַ־ריין ווערטער. ווערטער — דאָס וואָרט וואָס איז אַליין פאַר אונז דערלייזונג און בעפרייאונג, אליין די רגע׳דיגע אויפלויכ־טונג איידער נאָך עס הויבט זיך אויף צום הימעל אליין דער שליח און אליין דער האַר צו וועמען עס ווערט געשיקט, ווייל אויך גאָט האָט זיך צו אונז געווענדעט דורכן וואָרט און ער האָט זיך צו אונז ענטפּלעקט אינם וואָרט און איז אונז געוואָרען מענשליך דורכן וואָרט. נישט נאָר נעהנטער איז אונז געוואָרען די האַרטע וואָהר דורכן סימבאַל מיט אותיות נאָר אונזערע חושים זענען דורך איהם געשאַרפט און געשלי־פען געוואָרען. ער איז געוואָרען דער פליגעל וואָס האָט אונז אויפגעהויבען פון דער ערד און אויך דער אנקער וואָס האָט אונז פעראַנקערט אין איהרע גרונטפעסטען. דאָס וואָרט איז גע־וואָרען דאָס אייביגע וואַכענדיגע אויג-און-אוי־ער וואָס דרינגט דורך די צייטען און גענעראַ־ציעס, קלינגט אריין פון איין דור אין צווייטען און האַלט אייביגע וואַך איבער מענש און וועלט.

דער דיכטער, דער מייסטער פון סימבאַלען, פאַר איהם איז דאָס וואָרט די לעבעדיגע געשיכ־טע פון דעם איינציגען און פונם פאָלק. אינם וואָרט ליגט בעהאַלטען יענער סוד וואָס קולטור און ציוויליזאַציע האָבען געקאָנט אויפעפענען און נאָר דער קינסטלער האָט געהאַט דעם נוי־טיגען שליסעל צו איהם. שטאַם און וואָרצעל, אור-כוח פון דער שטומער נאַטור, שבט און פאָלק, פאַנאַנדערגעוואָרפענע אויסגעוואַקסענע מענשען מאַכטען איבער ערד, ים און מדבר, ווירטשאַפטען, געטער און אָפּגאָטען, דורך אַלץ און אין אַלץ אין וואָס דאָס מענשליכע אויג האָט זיך אריינגעשניטען און דורכגעריסען דורך אַלע חומרות, אין אַלץ וואָס די האַנד פון מענשען האָט זיך אָנגעריהרט, אָנגענומען, בייגעקומען, דערהויבען צו זיך און אריבערגעהויבען איבער זיך. אַלץ האָט זיך אריינגעגאָסען אין דער פאָרם פון וואָרט, און עס האָט בעקומען אָפּט די אי־בערוואָג איבער די מעשים, מענשליכע טואונ־גען ארבייט מיט אַפּרוה נאָך דעם האָדעווען— און אַלץ האָט געמוזט דורכדרינגען די פרייד, די טרויעריגע פרייד און דער פריידיגער טר[...] ער, וואָס איז דאָ אינם מענשען.

* * *

די ליטעראַטור לעבט איצט איבער אַנ[...] בערגאַנגס - פּעריאָד, איבערהויפּט איז יעד[...] שיינקייט איצט אין לעבען אָפּגערוקט געוואָ[...] אָן אַ זייט. דערווייל, אפשר איז דאָס אַזאַ [...] מגושמ׳דיג צו-זיך קומען נאָך דער מלחמה, ני[...] מעהר וואָס, ווי עס דאַכט זיך אויס, אידעאַ[...] האָבען אָפּגענאַרט דעם מענשען, נאָר דער מע[...] האָט דערפיהלט ווי ער האָט זיך אַליין אָפּ[...] האַקט די פליגעל און זיי אַוועקגעוואָרפען. [...] ווייל זיך פערגעסען אפילו אַז עס זענען גע[...] צייטען ווען ער האָט זיך „אויפגעהויבען [...] דער ערד״ און זיך דערפיהלט אין אַ גרינגער[...] לופט. אפילו דער דיכטער, דער אמתער [...] עהרליכער, טוט אַמאָל אַ ציטערשען שמיי[...] איבער זיך, זיין בערוף, איבער דער וועלט [...] איהר אומבערוף און וויל זיך בעהאַלטען [...] ווייטאָג און בושה אין קוסטען פון פלאַנ[...] דיגע ווערטער און בעגריפען. זיינע שורה [...] ציהען אונטער וואַלקען, כאָטש ער רייסט [...] אָפּט ארויס פון דאָרט און רעדט וואונדערל[...] פשוטע ווערטער, אין אַ צייט ווען דאָס מגוש[...] דיגע בויט איהר שטיינערנעם פּאַלאַץ אויף [...] שפּיצען פון באַרג, בעווייזט זיך אין די נ[...] רונגען פון טאָל דער נביא: עמוס גייט פון [...] שטילען דאָרף קיין ירושלים, וואָס איז צולאַ[...] געוואָרען און האָט זיך פערטרונקען אין [...] און אומגערעכטיגקייט און לעבט אויפן [...] פון איהרע אָרימעלייט און עלענדע. און עיפּ[...] פון איבערפלוס און זנות.

דורך איהר איבערגאַנג מערקט זיך שוי[...] בער אין דער ליטעראַטור פון דער וועלט [...] סימן פון ארויסרייסען זיך פון דער לאַגע [...] וועלכער זי געפינט זיך. אָנזאָגען פון אַ נ[...] גרויסער פשטות, פון אַ מאָדערנער עפּיק, אַ[...] אויפוואַכונג, אַ נאָהענט-קומען צום מענשען, דער וועלט און צו דער ערד.

מיר שטייען אין דער ליטעראַטור פאַר [...] שוועל פון אַ נייעם רענעסאַנס, אַ פריש און[...] וואָרט הויבט זיך אָן ארויסהערען פון דער נ[...]

(ווייטער זעה 19־טע זייט)

די פרוי וואס האט געוואלט בלייבן לעב[ען]

(דערצעהלונג) ●●● פון נ. דרויצען

ווען איך דערצעהל פאַר מענער פאַר וואָס איך בין אַוועק פון מיין פרוי און פאַרוואָס איך טראַכט וועגען אָפּ׳גט׳ן זי, לאַכען זיי פון מיר און זאָגען, אַז איך בין משוגע אויף טויט. דערצעהל איך די זעלבע געשיכטע פאַר פרויען, לאַכען זיי אויך, אָבער זיי סימפּאַטיזירען מיט מ׳ר. וועגען מיין פרוי דריקען זיי זיך אויס זעהר נישט שעהן און די מעהרסטע פון זיי זאָגען, אַז איך האָב גאַנץ גוט געטון, וואָס איך בין אַוועק פון איהר.

אין מיין דערצעהלען בעשולדיג איך מיין פרוי, אַז זי איז געוועזען אומטריי צו מיר. דער אמת איז, אַז איך קען נישט אָנווייזען אויף אַ צווייטען מאַן, צו וועמען מיין פרוי האָט אפילו אַ שמייכעל געטון. איך בעשולדיג אָבער מיין פרוי, אַז זי איז געוועזען אין נאָהענטע בעציהונגען מיט אַ פרעמדען מאַן, כאָטש דער „פרעמדער״ מאַן איז געוועזען נישט קיין אַנדערער ווי איך אַליין. איז ווען איך דערצעהל פאַר מענער, וואָס ס׳איז פאָרגעקומען צווישען מיר און מיין פרוי, טוט זיי שטאַרק הנאה, זיי קלאַפּען מיר גוטברודערלעך איבער די פלייצעס און זיי גיבען מיר קאָמפּלימענטען:

— אַי, האָט איהר אָפּגעטון אייער פרוי אַ פיינעם שפּיצעל.

— ס׳איז געוועזען אַזאַ קלוגער איינפאַל.

אָבער ווען איך דערצעהל, אַז איך בין אַוועק פון מיין פרוי, אַז איך וויל זיך מיט איהר געזעצליך שיידען, דענקען זיי, אַז דאָס איז שוין אַביסעל צו־פיל, אַז דאָס איז שוין אמת׳ע משוגעת. פרויען, אָבער, נעמען מיך פיל ערנסטער, ווען פרויען הערען מיך אויס, שטיקען זיי זיך פאַר געלעכטער, נאָר ווען זיי זעטיגען זיך אָן מיט זייער לאַכען, פערטראַכטען זיי זיך און די מעהרסטע פון זיי גיבען ארויס אַנ׳ערנסטען אורטייל:

— איהר האָט רעכט געהאַט, וואָס איהר זענט אַוועק פון איהר.

— זי האָט זיך גדאַרפט פערטיידיגען.

— כאָטש אַביסעל קעמפען.

— כאָטש פרובען אַ געוואַלד צו מאַכען.

מיין פרוי איז יונג און שעהן, איך האָב זי משוגע ליב געהאַט און איך האָב קיינמאָל נישט געהאַט די קלענסטע אַ רואַ׳ צו זיי אַ[...] איהר איפּערזיכטיג. זי האָט אָבער געהאַט אַ פּאָר נאַ־רישע געוואוינהייטען, פון וועלכע איך האָב זי פאַר קיין פאַל נישט געקענט אָ[...]געוואוינען. איינע פון איהרע געוואוינהייטען איז ג[...]וען, וואָס זי פלעגט אין שטוב ארומגעהן אַ האַלב נאַקעטע. אין דער פריה, ווען זי איז אויפגעשטאַנען פון בעט, האָט זי אויף דער פּידזשאַמע ארויפגעכאַפּט אַ שטי־קעל פאַרטוכל, און אַזוי איז זי שוין פערבליבען אַ גאַנצענעם טאָג ביז זי איז פערטיג געוואָרען מיט דער הויז־אַרבייט און גענומען זיך אָנטון אין גאַס ארויסצוגעהן. אַנ׳אַנדערטמאָל פלעגט זי אפילו קיין פאַרטוכל אויף זיך נישט אַרויפכאַפּען, פלעג איך צו איהר רעדען, פשוט בעטען זיך ביי איהר:

— סוזאַנעלע, טייערע, ווי געהט מען דאָס ארום אַ גאַנצענעם טאָג אין הויז אַ האַלב־נאַקעטע ווי שעהמסטו זיך נישט?

— פאַר וועמען זאָל איך זיך שעמען, פאַר דיר?

—פלעגט זי מיך אָנקוקען אַזוי גנבה׳איש, אַז איך פלעג זי כאַפּען קושען.

— אָבער, סוזאַנעלע, פלעג איך מיט איהר ווייטער אַריינ׳טענה׳ען — סוזאַנעלע, נישט אַלע־מאָל בין איך דאָך אינדערהיים. ווען דו ביזט אַליין אין שטוב, איז דאָך אויך אַזוי, נעהסטו דאָך אויך אַרום אַ האַלב־נאַקעטע.

— אַז איך בין אַליין, מאַכט דאָך געוויס נישט אויס — פלעגט דאָס ביי איהר זיין אַ געלעכטער.

— ס׳איז אַ הויז מיט פענסטער, סוזאַנעלע, פון אַנטקעגען זעהט מען אַלץ, איך האָב אַליין געזעהן, מענער קוקען אַריין.

— זאָלען זיי קוקען; איך האָב זיי אין דר ערד — האָט זיך מיין סוזאַנעלע ווייניג צום האַרצען גענומען.

אַ צווייטע געוואוינהייט האָט מיין סוזאַנעלע: ווער ס׳קלאַפּט נאָר אָן אין טיר, שרייט זי „אַריין״. די טיר איז קיינמאָל נישט פערשפּאַרט.

— פאַרוואָס האַלסטו נישט די טיר פערהאַקט?

— נו, וואָס איז, וואָס בין איך אין אַ וואַלד?

— ס׳קומען דאַ אַריין ווילד־פרעמדע מענשען, מענער.

— נו, וואָס וועלען זיי מיר טון — לאַכט זי.

— אַנ׳אַנדערשמאָל קען מען זיין אַ גנב, אַ רויבער, גלאַט אַ משוגענער, ווער ווייסט וואָס פאַר אַנ׳אומגליק ס׳קען געשעהען, האָסטו גאָר נישט מורא?

— אַה — מאַכט מיין סוזאַנעלע מיט די הענד אַוועק — איך בין נישט פון די פרויען, וועלכע שרעקען זיך.

— אַזאַ שטאָט — פרוביר איך אויף גיין סוזאַנעלען אַ שרעק אָנצואַרפען — ס׳שלעפּען זיך דאָך אַרום משוגעים, מענער, וועלכע זענען גע־שלעכטליך ־קראַנקע, דעגענעראַטען פערש־דענע, ווען אַזאַ איינער כאַפּט זיך אַריין און דערזעהט דיך אַ האַלב־נאַקעטע, קען געשעהען דאָס גרעסטע אומ־גליק. דו האַלסט דאָך די טיר קיינמאָל נישט פער־שלאָסען, און האַלסט אין איין שרייען „אַריין״. געדענק, סוזאַן, וועסט אַמאָל האָבען אַ מיאוס׳ן אָפּשניט. ס׳וועט זיך אַמאָל אַריינכאַפּען אַ מאַן, אַ בעסטיע, מען וועט דיך אָנגרייפען...

— אָהָ, שוויג שטיל — האָט מיר סוזאַנע איבערגעשלאָגען

איך האָב זי ווייטער געשראָקען:

— און מען וועט דיך געפינען אַ דערשטיק־טער אַדער אַ דערשטאָכענע פון דעם דעגענעראַט׳ס מעסער.

האָט שוין מיין סוזאַנעלע אויפגעשוידערט און געפרעגט:

— צו וואָס באָך דערשטיקען אָדער דערשטעכן?

— ווייל אַ פרוי אין אַזאַ פאַל פרובירט דאָך קעמפען, פרובירט אַ געוואַלד מאַכען, נו, דער־שטיקט מען אָדער מען שנײדט איבער דעם האַלז, פערשטעהסט?

דערהערט אַזעלכע ווערטער, האָט שוין מיין סוזאַנעלע אויפגעציטערט, געבליבען אויף אַ ווייל לע אַ פערטראַכטע און געזאָגט:

— האָסט רעכט, בען, איך בין טאַקע נישט פאָרזיכטיג.

און מיין סוזאַנעלע האָט זיך פערשוואוירען, אַז פון היינט אָן און ווייטער וועט זי האַלטען די טיר פערריגעלט און פערשלאָסען און וועט איבער־הויפּט נישט אַריינלאָזען אין שטוב אימיצען, וואָס זי קען נישט.

געה איך אַוועק צו מיין טעגליכער בעשעפטיגונג און פאַרנאַכט, ווען איך קום אַהיים, פרוביר איך עפענען די טיר, די טיר איז נישט פעריגעלט, קלאַפּ איך אָן.

— אַריין — דערהער איך מיין סוזאַנעלע.

איך קום אַריין. האָט זי צו מיר נאָך טענות.

— וואָס קלאַפּסטו, די טיר איז דאָך אָפען און סיי-ווי האָסטו דאָך אַ שליסעל, וואָס־זשע איז דיך בעפאַלן אַ קלאַפּעניש?..

— האָסטו דאָך צוגעזאָגט האַלטען די טיר פערהאַקט?

— אַה, דול מיר נישט קיין קאָפּ — ווערט שוין מיין סוזאַנעלע אַ פערברוגז׳טע — הער נאָר אָנ׳עסק מיט דער טיר, יאָ פערמאַכט, נישט פער־מאַכט, ציטער נישט, מען וועט מיך נישט אויסכאַפּען.

איז מיר אַריין אַ געדאַנק אין קאָפּ, אַז מען דאַרף מיין סוזאַנעלע׳ן אָפּלערנען און מען דאַרף זי אַמאָל אַזוי איבערשרעקען, אַז זי זאָל האָ־בען צו געדענקען. האָב איך אויף דעם אָפּגעלייגט אַ טאָג. ווי איהר קוקט מיך אָן, איז כאָטש איך בין נאָך אַ יונגערמאַן, בין איך שוין אָהן האָהר, האָב איך איינגעהאַנדעלט אַ פּערוק און ווען איך האָב איהם אָנגעטון אויפ׳ן קאָפּ, האָב איך אויסגעקוקט ווי אַנ׳אמת׳ע וואוילער יונג. איך האָב זיך אויך צוגעקלעבט אַ פּאָר געדיכטע וואָנצען און איבער־געטון האָב איך זיך אַזוי, אַז מיין אייגענע מאַמע וואָלט מיך נישט דערקאָנט, און ווען איך האָב זיך בעטראַכט אין אַ שפּיגעל, האָב איך זיך אַליין דערשראָקען, אַ גזלן!

אָט בין איך שוין ביי מיין טיר. איך הער זיך צו, הער איך ווי מיין סוזאַנע איז פערנומען אין הויז־אַרבייט און ברומט אונטער אַ ניגנ׳דל.

ביי דער טיר האָב איך אָנגעטון אַ מאַסקע, [...] האָט צוגעדעקט די אויבערשטע העלפט פון [...] געזיכט און איך קלאַפּ אָן אין טיר.

— אַריין — הער איך סוזאַנען און לויט [...] אויסשרייען האָב איך פערשטאַנען, אַז זי [...] זיך אין אונזער שלאָף־צימער, קום איך [...] אַריין, פערהאַק הינטער זיך די טיר און אַוו[...] דער מאַסקע אויפ׳ן געזיכט, קריך איך אַריין [...] אין שלאָף־צימער. זי האָט געהאַלטען אין [...] בעטען די בעטען. זי האָט זיך אַ קעהר געט[...] דערזעהן מיך און איז זעהר בלאַס געוואָרען. [...] האָט מיך אָנגעקוקט מיט ברייט - אויפגעעפ[...] אויגען; איהר מויל האָט זיך אויסגעקרימט, [...] ווי זי וואָלט געוואָלט אויסשרייען. איך האָב [...] געגעבען אַ צייכען, אַז זי זאָל שווייגען. איך [...] געזעהן, אַז זי דערקאָנט מיך נישט, זי האָט [...] מאַכט אַ בעוועגונג, אַרויסצולויפען פון צימ[...] האָב איך איהר דעם וועג פערשטעלט.

זי האָט געציטערט מיט איהר גאַנצען קערפּ[...] מיין האַרץ האָט פערדריקט פאַר ליבע און [...] מוות צו איהר. איך האָב שוין געוואָלט אַ[...] טערגעהמען די מאַסקע, דעם פאַרוק, און כאַ[...] זי קושען, האָב איך זיך אָבער אָנגענומען מיט [...] כדי צו דערשפּילען מיין ראָל ביז׳ן סוף. איך [...] צו איהר צוגעקומען נעהענטער. ז[...] איז געשט[...] ווי אַ פּאַראַליזירטע. איך האָב זי אָנגעקוקט, [...] האָט מיך געפרעגט אַ פערשטיקטע פאַר שר[...]

— וואָס ווילט איהר?

איך האָב נישט געענטפערט. איך האָב געשר[...] אַז זי וועט מיין שטימע דערקענען, האָב איך [...] שוויגען. איך האָב זי שטאַרק און פרעך אַרו[...] גומען, זי האָט זיך נישט געווערט, נאָר זי [...] נישט אויפגעהערט צו ציטערען. איך האָב זי ש[...] און פרעך געקושט. ווען איך האָב זי אויף אַ [...] מעגט אָפּגעלאָזען, האָט זי גענומען בעטען [...] ביי מיר, אַז איך זאָל זי נאָר נישט טויטען, אַז [...] זאָל האַנדלען מיט גוטען, נאָר מיט גוטען.

איך האָב געהאַנדעלט „מיט גוטען״ און [...] האָב ביי איהר אַלץ, אַלץ אויסגעפיהרט. זי [...] געציטערט, אָבער זיך נישט געווערט...

ווען איך האָב זיך געלאָזט דערקענען, [...] זי ווילד אויפגעשפּרונגען און פון איהר האַ[...] אַרויסגעריסען אַזאַ מאָדנער ווילדער אויסג[...] זי איז געוואָרען היסטעריש... זי האָט מיך [...] שלאָגען... ווי אַ משוגענע איז זי געווען...

ווען איך דערצעהל מיין איבערלעבונג [...] מענער, האָבען זיי שטאַרק הנאה פון מיין „[...] פאַל״. אָבער ווען איך דערצעהל זיי, אַז איך [...] אַוועק פון מיין פרוי, און אַז איך וויל זי אָפּ[...] לאַכען זיי פון מיר. פרויען נעמען מיך פיל [...] סטער. פרויען דריקען זיך אויס, אַז איך [...] רעכט געטון, וואָס איך בין אַוועק פון איה[ר].

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאָג: זאָגט מיר, פאניע שבת הגדול, וואָס טוט זיך דאָרט, אין דעם שפאניען?

שבת הגדול: כ׳וואָלט אזוי וויסען פון בייז. פון איין זייט שטעהט בערלין און רוים, פון דער צווייטער זייט — פאריז און מאָסקווא און וואו זענען די שפאניער?

קורצער פרייטאָג: נו יאָ, און וואו זענען די שפאניער? יאָ, און וואָס הערט זיך עפּעס מיט היטלערן, וואָס מאכט ער?

שבת הגדול: מיט היטלערן זעהט איהר, איז עס אזוי: ער האָט זיך צעטיילט: מיטן קאָפּ זיצט ער אין רוים, מיט די פיס איז ער אין וויען, א האנד האָט ער אין שפאניען. אניאוויג האָט ער אויף דאנציג.

קורצער פרייטאָג: און וואָס איז מיט דעם קאָנפליקט מכוחן קאָרידאָר

שבת הגדול: ער פיהלט זיך זעהר בעק־וועם...

פאַר דעם האָט ער מורא אין אדוואָקאַטען צימער

— קאָלעגא, וואָס זענט איהר היינט אזוי אויפגערעגט?

— מיינער א קליענט האָט מיך אָנגערופען „אָשיאָל".

— נו, פארוואָס פערקלאָגט איהר איהם נישט?

— איך וואָלט דאָס געטון, איך האָב נאָר מורא, ער זאָל נישט צושטעלען צום געריכט א „דאָוואָד פּראווודי".

היינטיגע דינסטען.

בעל־הביתטע (צו דער ניי־צוגענומענער דינסט): מאניא, מיר אָרדנען היינט איין אן׳עלעגאנטע פּשי־יענטשע מיט טענץ, זעה דו זאָלסט מיך נישט פערשעהמען.

— די מאַדאַם קאָן זיין רוהיג, איך טאנץ אלע נייעסטע טענץ.

איך מיר א געשעפט!

אין גאס טרעפען זיך צוויי אלטע חברים. פרעגט איינער:

נו, ווי געהט עס דיר?

— זעהר גוט. כ׳האָב א שיין געשעפט ס׳גייט מיר נישט שלעכט — און דיר?

— מיר איז נישט אזוי יפוינעשדיע. מיינע קליענטען פיהרען זיך אזוי: זענען זיי צופרידען קומען זיי נישט צו מיר. זענען זיי נישט צופרידען קומען זיי ערשט אויפסניי נישט.

— וואָס פאר א געשעפט איז דאָס?

— איך בין א שדכן!

אין דער „אובעזפּיעטשאלניע"

דאָקטאָר (צום קראנקען): וואו האָט איהר צום ערשטען מאָל געפיהלט ד יוויטאָג?

קראנקער: אויף דער שרודמיעיסקא גאס.

פערשפּאַרט דעם רעדאקטאָר ארבייט.

אין דער רעדאקציע קומט אריין א „יונגער" דיכטער, פרעגט ער די רווימערקע:

— איז דאָ דער רעדאקטאָר?

— ניין.

— אויב אזוי, אָט ווארפט איהר דאָס ליד אין קאָרב אריין.

פערשטענדליך.

אָנגעשטעלטער (צום שעף): פאניע שעפיע, איך שווער איך, אז אָהן איהר טאָכטער קאָן איך נישט לעבען.

שעף: נו, יאָ. פאר 100 זלאָטעס א חודש ווילט איהר קענען לעבען?...

אַנ׳עצה פאר שוויגערס.

רייכע שוויגער: וואָס זאָל איך טון, אז מיין איידעם זאָל מיך נישט פיינד האָבען?

— צוויי זאכען.

— דהיינו?

— צומאכען ס׳מויל און עפענען דעם ביטעל.

אין א היגען רעסטאָראַן.

גאסט: דער שניצעל שמעקט מיר נישט. כ׳האָב שוין געגעסען בעסערע.

קעלנער: ביי אונז? נישט מעגליך.

צווישען היינטיגע פאָרפעלקער.

פרוי (צום מאַן): פּישעל, גיב אכטונג אויפן קינד. איך געה אוועק.

מאַן: ווען וועסטו אהיים קומען?

פרוי: ווען ס׳וועט זיך מיר גלוסטען.

מאַן: אָבער נישט שפּעטער!

אין קאָלומנע.

ער: ווי האָבען זי זיך נעכטען געפאַרוויילט אויפן דאנסינג?

זי: איך בין נישט געווען. דער קאָפּ האָט מיר וויי־געטון, בין איך 8 אוועגד געגאנגען אין בעט אריין.

ער (אבּיסעל טויבליך): א סך מענטשען זענען דאָרט געווען?

א צוקונפטס - פּיעסע

צום דירעקטאָר צעלמי־כמער קומט אריין א יונגער דראמאטורג מיט א פיעסע.

— פאניע דירעקטאָזשע. מיין פּיעסע וועט גע־שפּילט ווערען דאן ווען מ׳וועט שוין נישט געדענקען שלום אש׳ן, פרץ׳ן און שלום עליכם׳ען.

— אָבער נישט פריהער — האָט דיר. צעלמייסטער געענטפערט.

וואָס איז ער?

צוויי ברידערלעך קריגען זיך.

— דו אָקס!

— דו פערד!

— דו אייזעל!

— שאַט! שאַט! פערגעסט נישט, אז איך בין אויך דאָ — האָט דער פאָטער געשריגען.

פּיטעל און טרייטעל

פּייטעל: וואָס איז עס מיט דיר, טרייטעל? דאכט זיך מיר, אז דו לאָמסט אויף א פיס?

טרייטעל: יאָ. איך בין געווען אויף דער אָלימפּיאָדע אין בערלין.

פּייטעל: אלס זאַוואָדניק?

טרייטעל: ניין, אלס יוד!

ס׳לעגט זיך איהם נישט אויפן שכל

איינִיקעל: זאָג מיר זיידעשי, ווי אזוי האָט דער זיידעשי געקענט חתונה האָבען מיט דער אלטער באָבעשי?

ווי אזוי?

קינד: מאמעשי, אין וועלכער שטאָט איז דער טאַטעשי געבוירען געוואָרען?

מוטער: אין ווילנע.

קינד: און די מאמעשי?

מוטער: אין לעמבערג.

קינד: און איך?

מוטער: אין לאָדז.

קינד: טא ווי אזוי האָבען מיר זיך אלע דריי צוזאמענגעטראָפען?

ער האָט עובר געווען אויף די דעוויזען בעגרענצונג.

— כ׳האָב מורא אז דו וועסט נאָך געהען זיצען אין חד גדיא.

— פארוואָס?

— ווייל דו האָסט אוועקגעשיקט דיין גאָלד קיין אויסלאנד.

— איך? ווי פאלסט אויס?

— כ׳האָב דאָך אליין געהערט, ווי דו האָסט דיין ווייב גערופען: „מיין גאָלד מיין אוצר" און איצט דאָסטו זי ארויסגעשיקט קיין קארלסבאד.

א ווייבעריש שמועסעל.

— כ׳זאָג איהן, גילדענע, מיין מאַן איז א מענש מיט א עטלדענער נשמה. ער האָט א ווייך הארץ. קיין פליג אויף דער וואנד קען ער נישט קשיוודזשען.

— מיט וואָס בעשעפט׳גט זיך איהנ׳ס מאַן?

— ער מאכט פליגען פאפּיר.

אין די „יארסקע" רעסטאָראנען.

גאסט: פאניע קעלנער, פארוואָס רעכענט איהר געקאָכטע אייער טייערער ווי א יאיעטשניצע?

קעלנער: ווייל געקאָכטע אייער קאָן מען ציילען.

ביי אזאַ „זי" איז דער „ער" גאָרנישט

מאַן (צו דער פרוי): רוזשוכנא, דאכט זיך מיר, אז מיר האָבען היינט אונטער געזאָלט געהען אין טעאטער אריין?

פרוי: יאָ, נאָר די לעצטע מינוט האָב איך געענדערט אונזער פּלאַן.

דער קונדס

הומאָר ● סאטירע ●

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 189

פרייטאג, דעם 14 אויגוסט 1936

נאר אויף דעם אופן

ווועלען די יודישע וועהלער געהען באכקאנטראלירען צי זיי זענען אריינגעטראגען אין די וועהלער־רשימות

נראָף קאָלי.

אוי די „הישפּאַנקע״!...

בענשען מיר ר׳ חודש אלול,
בלאָזט אַ ווינטעלע א קיהלער,
אויף די דאַטשעס און די וועלדער,
ווערט אלץ שטילער.. ווערט אַלץ
שטילער...

ס׳טריפט א רעגענדעל אלץ עפטער,
קורצער ווערען שוין די טעג...
און די „אָפּגעברענטע״ ווייבער,
גרייטען זיך שוין אין דעם וועג..

ס׳איז געווען א שעהנער זומער,
ס׳האָט די זון געקאַרגט קיין שטראַלען,
גאַנצע אוצרות ליכט פון הימעל
זענען אונז אַראָפּגעפאַלען...

נאָר די מענשען, אוי די מענשען,
קענען נישט נאַטור געניסען,
ליבען בעסער זיך צומאָרדען,
איינס דעם צווייטען אויסצושיסען...

שטאָט צו ליגען אויף דער פּליאַזשע,
אונטער שטראַלען גאַנצע סנאָפּעס,
איז זיי בעסער — די נאַראָנים,
נאָר צו ליגען אין אָקאָפּעס...

שטאָט צו זינגען סערענאַדעס,
ביי דער שיין פון דער לבנה,
קעמפען זיי מיט אייגענע ברידער
ביי מאַדריד און באַרצעלאָנע.. .

און די שעהנע דאָנא - קלאַראַ׳ס
אָט די רייצענדע, בעגעהרטע,
איז מען גרייט שוין צו פערראַטען
מיט דער בלאָנדער גראָבער „בערטע״.

* * *

גאַנצע פעלקער און מלוכות.
ליגען נעבעך איצטער קראַנקע
ווידער אויף דער קרענק דער אַלטער
וואָס מען רופט זי אָן „הישפּאַנקע״.

א פראַנצויזישער פּראָפעסאָר,
וויל די „קרענק״ לאָקאַליזירען,
נאָר, רבותי. ווער קען וויסען,
צו וועט צו עפּעס פיהרען...

נאָר אין פוילען אויף „הישפּאַנקע״
איז נישטאָ אַצינד קיין בעלן,
ס׳איז נישטאָ קיין צייט צו קרענקען
ווייל עס געהט אַצינד צו וואהלען...

יעדער חלשט אַ מאַנדאַטעל,
ביי דער פעטער קהלשער שיסעל,
ווען נישטאָ איז קיין פּרנסה,
זאָל כאָטש כבוד זיין אביסעל...

דער שלום-קאמיטעט אין לאדז

דער ,קונדס- שטעלט צונויף דעם קאָמיטעט

אין דער פּרעסע האָט זיך בעוויזען א ידיעה, אז
לויטן מוסטער פון אנדערע שטעט, וועלען אויך אין
לאָדז געוועהלט ווערען דעלעגאַטען צום שלום - קאָנ-
גרעס.

דער „קונדס״ לעגט פאָר פאָלגענדע קאַנדידאַטען
צום שלום - קאָמיטעט :

דעפּ. לייבעל מינצבערג,
דאָזאָר מ. ח. רומקאָווסקי,
אדוו. יוסף ווייצמאַן,
דר. קרויש,
פּיאָטר כאַרי,
לייביש ראָזענבערג
קאָמענדאַנט צבי מייזלער,
אדוו. מענקעס.

ביי דעם „צוזאמענשטעל״ איז דער שלום נעוי-
כערט...

בייַנאַכט אין געבעלס קאַבינעט

געבעלס ליידט לעצטענס אויף שלאָפלאָזיגקייט.
די טעג האָט ער זיך אויפגעכאַפּט, ס׳האָט זיך איהם
געדאַכט אז באַנדיטען האָבען זיך צו איהם אריינגע-
כאַפּט, רופט ער דעם לאָקיי :

— מיכעל, באַנדיטען זענען אין קאַבינעט?

נאָך דעם ווי מ׳האָט אַרומגעזוכט אין אלע צימע-
רען, האָט דער לאָקיי געמעלדעט :

— העֶר מיניסטער, איך האָב אומעטום געזוכט.
א חוץ אייך איז דאָ קיינער נישטאָ.

א לאָדזער „פּרימיסט״

אינפאָרמאַציע וועגען א היגען סוחר.

אין שוחרים פעראיין פרעגט איינער דעם אנדער און סאָליד, חאָם אידעלקייט אליין. נאָך אזא עה-
רען אנ׳אויסקונפט וועגען דער קרעדיט פעהיגקייט רענ־מאַן וועט איהר אין לאָדז נישט געפינען.
פון א סוחר :

— וואָס זאָגט איהר צו וועקסעלשטאָפען?

— וועקסעלשטאָף? פרימא-שבפרימא. עהרליך

— קאָן מען איהם קרעדיטירען טויזענד זל.?

— הם... קרעדיטירען?.. איך ווייס? היינטיגע
צייטען דאַרף מען זיין פאָרזיכטיג

די נייעסטע מעניו

צום מיטאָג אין זשענעווע

1. היטלער-זופּ,
2. פיש אַלאַ מוסאָליני.
3. שושניג־בעפשטיק.
4. קאָקורידזע אויף אונגאַריש.

אויף דעסער :

זויערע טשעכשיע פּאָווידלע,
קרוכע טשאָסטעס געבאַקען אין דער בע...
דער קליינער קאָאַליציע.
קאָמפּאָט פון זשענעווע.

פאַר די הונגעריגע שפּאַניער.

צוליב די קאַמפען אין שפּאַניען איז די בעפעלקע
רונג שטאַרק אויסגעהונגערט. צוליב דעם האָט דער
„פּוילישער רויטער קרייץ״ אַרויסגעשיקט קיין שפּאַ־
ניען א וואַגאָן שפּאַנישע פּאָמעראַנצען.

דער קליינער און א סוחר

ער פערשטעהט אַן־עסק.

די פרוי פּאָקעראַוואַ האָט זיך צעקריגט מיטן מאַן
און איז אוועקגעפאַלען אין חלשות. דער מאַן האָט
זי גענומען מינטערען :

— רוזשאַ, רוזשעלע, קום צו דיר כ׳וועל דיר קוי-
פען א פיקס-קראַגען.

זי ענטפערט נישט. זי חלשט.

אין מיטען דרינען לויפט דער קליינער יאָסעקל
צו צום טאַטער און שרייט :

— טאַטעשי, דערלייג עפּעס. איין אויג האָט די
מאַמעשי שוין געעפענט.

די נייע ספּולקע

„דוד אייערקיכעל און פאָטער״

פאָטער (צום זוהן) : לאָמיר מאַכען בשותפות
א געשעפט, איך וועל אריינלייגען ס׳גאַנצע געלד
און דו וועסט זיין א שותף.

זוהן : כ׳האָב גאָרנישט דאַגעגען.

פאָטער : ווי זאָל געהן די פירמע אז איך הייס
משה און דו יאָסעל.

זוהן : מיר וועלען די ספּולקע א נאָמען געבען
„דוד אייערקיכעל און פאָטער״.

א וועק-בעטער.

אין דעם בעקאַנטען קאָמיסיאָן געשעפט וו—ט,
קומט אריין א יונגערמאַן, ווענדעט זיך צום בעל־
הבית :

— פּאַניע... כ׳האָב אייך געוואָלט דאַנקען. א
דאַנק אייך פערשטעהט איך מיך נישט און געשלאָפען
אריין.

— איהר האָט אוודאי ביי מיר געקויפט א וועק-
זייגער?

— ניין, א בעט!...

ביים פאָטאָגראַפיסט .

אין דער בעקאַנטער פאָטאָגראַפיע אנשטאַלט „...-
לאָניא״ קומט אריין א יונגערמאַן פאָטאָגראַפירע,
פרעגט איהם דער אינהאַבער ה׳ גוטערמאַן:

— פּאַניע, ווי אַזוי ווילט איהר זיך פאָטאָגראַ-
פירען?

— כ׳וואָלט געוואָלט אין קאַפּעלוש.

— פאַרוואָס אין קאַפּעלוש?

— כדי די כלה זאָל נישט זעהען די ליסינע

פּיניעלע מזיק

גיט לשון

יאַטן, צאָץ גיהעיעט סאָרינע מיפּולע שעפּסל
אַט גיגאַט אין בלין? גלייבץ מיער אז צ׳ווייסץ
גוערניש? העיעץ וואָעס סי גיוועין. אָף דעיר
לאָמפּיאַדע אין בלין אָבן די היצלעריסטן גיצויגן
מיט די סקיניעס : א יודע... א יודע... זאָגע עיעם
גימאַכט עפּיס א קינץ. וואָעס וויעס איעך אַליינט
ניש. אָט זעך שעפּסל אָבראַזשעט אין אָט אָעס-
גידרייט די הוידיקע צריכ קאָ וואַרשע.

ני. בין איעך גיוועין גיראַכט? כאָב באַליט
גיזוגט : שעפּסעל לויף ניש קאָ בלין, צי די
כאָלעריטשנע דאַטשן! זאָלען זיי אַלע אוענ-
לויפן ווי א באַריג. די זיץ אין דעיר היים. וואָז
ניש דאָנע גוויירים, דעסט דעך לאָדן אַנ׳אוולע.
אָט עיער מיעך ניש גיפּאָליגט אין גילאָפן. יעץ
אָט עיער פאָלע פיש גינעסן אין פין דעיר שטועט
אַראָעסגיטריבן. גאַנץ ניט אַזוי, נאָך אַמוועל
זאָל עיער פאָלגן וואָעס פיניעלע זוגט.

יעץ עב איעך ענק זוגן נאָך עפּיס :

— צ׳ווייסץ כאָדזשביג, אז די ווילקער גרייטן
זעך שוין צי די וואָלן צין שטועט-נאַר? אין
ווילקע מאַכט מע שוין גאַנצע קאָמפּינאַציעס.
די פּיטייען שאַכערן שוין צישע זיעך. איינער
געט דעם צפּייטן אַזויפיל, אין דעיער צפּייטעד
וויל מעיער. וויל יענער ניש געיבן, וועירט מע
ברוגיז. אין ס׳וועיערט ניש פין מאָסמאָטן —
פינקט אזוי ווי באָ אינץ אָפן שאַכער-מאַריק.
אין ווילקע קאָכט עך שוין מיט די וואָלן צין
שטועט-נאַר אין באָ אינץ אין באַליט ליגט מע
נאָך אַנגילייגט.

אָקלאָל, איעך פּיניעלע, הייב אוען באָ אינץ
אין באַליט די נאָקציע. אָף דעיעם שפּייסצי-
גאַכץ ריף איעך ציניזאָמעט א זיצינץ אין באָ-
ליטער בעשמעדריש, אַלע יאָטן פין גאַנץ באַליט
אין פין שמולן געסל מיזן קימע. מעט וועילן א
קוימינטעט, מעט אָעסאַרביטן א פּלאַצפאָרמע.
וואָעס אינץ באַליטער, ווילן מער. איעך אליינט
עב האַלטן א ריידע מיטן קנאַק. אין טאָמיר עט
זעך אָף אינדזער זיצעכץ וועלן אַראַנכאַפּן א
ווילקער שמאַלץ - באָעך, עט מע עיעם אינטער-
האָקן א זאָט אין אַראָעסטראָסקן ווי א פאָפּאָל-
מין עפּל — בין איעך גיראַכט?

אָקלאָל, אלע יאָטן פין באַליט אין פין שמולן
געסל קימע דעים שפּייסצינאַכץ אין באַליטער
בעשמעדריש צי דעיר זיצעכץ. דעוואָל אָצץ
פיער א גיטן שאָבים אין זאָצץ מיער גיזינט.

„געניע״ ידיעות פון שפּאַניען

צוגעשיקט ספּעציעל צום ,קונדס״

ב ע ר ל י ן . די אויפשטענדיגע פיהרער אין
נצחון נאָכן אַנדערען, היינט, מאָרגען, וועט מאַדריד
איינגענומען ווערען פון די אויפשטענדיגע.

* * *

פּ א ר י ז . פון מאַדריד טיילט מען מיט וועגען
גרויסע נצחונות פון רעגירונגס מיליטער. די אויפ־
שטענדיגע האָבען געליטען גרויסע מפּלות.

* * *

ר ו י ם. אַנ׳עסקאַדרע אעראָפּלאַנען פון די אויפ-
שטענדיגע, האָט באָמבאַרדירט באַרצעלאָנאַ. ביי א
שלאַכט האָבען די אויפשטענדיגע פערניכטעט 10 טוי-
זענד זעלנער. די איבעריגע זענען גענומען געוואָ-
רען אין געפאַנגענשאַפט.

* * *

מ אָ ס ק ו ו ע. די שיפען פון רעגירונגס - מיליי-
טער האָבען באָמבאַרדירט די פּאָזיציעס פון די אויפ-
שטענדיגע און אָנגעטאָן גרויסע פערוויסטונגען אין די
רייהען פון די אויפשטענדיגע 20 טויזענד אויפשטענ-
דיגע זענען אומגעקומען. די רעשט איז גענומען גע-
וואָרען אין געפאַנגענשאַפט.

איגנאַש אונטערן בעט

געהערט האָט ער...

איגנאַש פּאָמידאָר איז א צעט־אָגעגער אַנימעל-
טען כאַפּט זיך די פרוי פּאָמידאָראָוואַ אויף ביינאַכט
זעהט זי דעם מאַן שלאָפען אויף דער פּאָדלאָגע.

— איגנאַש — וועקט זי דעם מאַן — נעכטען
ביינאַכט האָסטו זיך געלעגט שלאָפען אין בעט, טאָ
ווי אַזוי קומסטו אונטערן בעט, האָסט נישט גע-
שפּירט אז דו פאַלסט?

איגנאַש רייבט זיך די אויגען און ענטפערט :

— כ׳האָב טאַקע געהערט ווי ס׳פאַלט עפּעס, נאָר
כ׳איז מיר נישט איינגעפאַלען אז דאָס בין איך.

שוויענטאַ-פּליטינו

א יוד האָט געהאַלטען ביי א פּריץ א פּאַכט אין
אַרענדע געווען איז דער פּריץ א גרויסער שגעון, פאַר
יעדער קלייניגקייט האָט ער געהייסען שמייסען. ווער
רעדט נאָך, אז מ׳האָט איהם די ראַטע נישט געצאָהלט
צו דער מינוט איז מען שוין נישט זיכער געווען מיט
דער אַרענדע און מען האָט נאָך אויך געשפּילט מיטן
לעבען. דער פּאַכטער האָט מיט די לעצטע כוחות גע־
הטאַרעט זיך אָפּצוזאַמלען צאָהלען די ראַטע צו דער
צייט כדי ער זאָל חלילה נישט פערלירען די אַרענדע.

מאַכט זיך אָבער איינמאָל אז דער פּאַכטער האָט
בשום אופן נישט געקאָנט צאָהלען, ער האָט געהאַט א
טאָכטער א כּלה, וואָס מ׳האָט איהר שוין לאַנג
געדאַרפט פיהרען צו דער חופּה. עס האָט זיך אָבער
אלץ נישט געמאַכט דער ריכטיגער זיווג. איז אָבער
גאָט א פּאָטער, קומט אַמאָל א שדכן און שלאָגט פאָר
א שידוך — ממש א גליק. וואָלט געווען גוט, איז אָבער
די צרה, וואָס דער קרעטשמער האָט געמוזט באַלד
סילוק׳ן דעם נדן, און דאָס האָט בעטראָפען א העלפט
פון דער ראַטע, וואָס ער האָט געדאַרפט טראָגען צום
פּריץ.

וואָס טוט מען? שלעכט! ער איז חאָ בין המצרים.
בלייבט ביי דעם יוד א פּלאַן, אַזויווי עס איז דעמאָלט
פּראָד געווען ימים נוראים וועט ער פאָהרענדיג אין
שטעטעל דאַוונען, ביסלעכווייז אריבערפּעקלען זיין
באַלעבאַטישקייט.

ווען דער יוד האָט זיך געפּאַקט אויף ראש השנה
אין שטאָט אריין, איז אָנגעקומען דער פּריץ.

— וואוהין פאָהרסטו, בערקאַ? — פרעגט ער.

— אויף ראש־השנ׳קע אין שטאָט אריין, פּריצ׳ל
— ענטפערט דער יוד.

עס איז געקומען ערב יום-כפור, דער יוד האָט
זיך ווידער געפּאַקט אין שטאָט אריין, קומט ווידער
אָן דער פּריץ און פרעגט איהם:

— וואוהין פאָהרסטו בערקאַ?

— אויף „סאָנדני דזיען״ אין שטאָט אריין —
ענטפערט דער יוד.

גלייך נאָך די ימים-נוראים האָט דער קרעטשמער
צוזאַמענגענומען זיינע לעצטע ביסעל טלומקעס, האָט
אויסגעקליבען א טאָג ווען דער פּריץ איז אין דער
היים נישט געווען, און לאָזט זיך אין שטאָט אריין.

אויפן וועג בעגעגענט ער אָבער דעם פּריץ, וואָס
פאָהרט שוין צוריק פון שטאָט.

— א גריע יעדזיעש בערקאַ? — פרעגט איהם דער
פּריץ, שטאַרק פערוואונדערט.

— אַ, פּאַדאַם דאָ נוג, פּאַניע לאַסקאַווי, (איך פאַל
פאַר דיינע פיס, דערבאַרעמדיגער פּריץ), אין שטאָט
אויף יום טוב פאָהר איך — ענטפערט דער קרעטשמער
א דערשראָקענער אויף טויט.

דער פּריץ קוקט פערוואונדערט, ער האָט גאָרנישט
געוואוסט, אז מאָרגען איז א יודישער יום-טוב, ער
נעהמט אַרויס א גאָטיץ-ביכעלע, וואו עס זענען פער
שריבען אַלע יודישע ימים-טובים און קאָן נישט געפי-
נען, אז מאָרגען איז א יום-טוב.

— וואָס פאַר א יום-טוב איז דאָס? און ווי
הייסט דער יום-טוב וואָס איז ביי מיר אינגאַנצען
נישט פערשריבען אין מיין ביכעל? — פרעגט דער
פּריץ און וואונדערט זיך.

— דאָס איז א נייער יום טוב, פּריץ לעבען —
ענטפערט דער יוד — דו וועסט איהם ערשט פערשריי-
בען : ער הייסט „שוויענטאַ פּליטינו״.

און דער פּריץ נעהמט און פערשרייבט אין ביכעל
דעם נייעם יום טוב „שוויענטאַ פּליטינו״.

קהליך צו זיין ווייב

שמועס אין פּענסיאָנאַט „דער פּרעסער״

אין פּענסיאָנאַט „דער פּרעסער״ אין סאָלומניע
זאָגט איין גאַסט צום צווייטען :

— איהר זענט זעהר קהליך צו מיינעם א נאָ-
רישנטען.

— צו וועמען?

— צו מיין ווייב, דאָס אייגענע פּנים, די אייגע-
נע אויגען, די אייגענע פיגור, אַנ׳אויסנאַהם זענען
נאָר די וואָנסעס.

— וואָס הייסט, איך האָב חאָך נישט קיין וואָנ-
סעס!

— נו, יאָ, איהר נישט. כ׳מיין מיין ווייבס וואָנ-
סעס.

די יאָהרען זאָלען איהר בענייט ווערען.

שמועס אין סטאַשיץ פּאַרק

ער : ווי אַלט זענען זי פּאַניענקע?

זי: איך בין געבוירען געוואָרען א...
דער קריג...

ער: פאַר דער טערקישער? ...

מגייר געווען צוליב א מאן

זי איז געווען אַ קריסטליך מיידעל, א זשאַנדאַר'ס טאָכטער. האָט זי זיך צוליב איהם מגייר געווען. — זיין ווייב האט איהם איבערגעלאָזט מיט אַ קליין קינד און איז אַוועק מיט אַ קאַטי-וואַיאַזשאַר פון זינגערס מאַשינען.—מיט דער גירה האט ער געהאַט א קינד. — מיט יאהרען שפּעטער טרעפט ער זיין ערשטן ווייב —די גירה איז צו איהר גוט, ווי צו אַן אייגענער שוועסטער. — זי אנטלויפט מיט איהר מאן און געמט נסמה.

שטויבענדע געשיכטעס פון אמת'ן לעבען

פון ה. אהערמאן

עס איז א האַרצרייסענדע געשיכטע וועגען א היי-ליגען מענשען, וועמען דאס לעבען האט פערשפּאַט און פערשפּיטען.

יאָ, מיר רופען די פרוי „הייליגע" און איהר, וואס ליידט די געשיכטע, וועט צוגעבען, אז זי האט זיך דעם נאָמען כשר פערדינט.

און אט איז די געשיכטע:

א קליין שטעטעלע אָבער א בעריהמטס

עטליכע און צוואנציג וויאָרסט ליגען דער שטאָט ווילקאָמיר, אין דער ליטע, ליגט א קליין שטעטעל, וואס הייסט מיראָסלאַוו און איז בעריהמט געווען איר-בער דער גאנצער ליטע דערמיט, וואס כמעט דאס גאנצע שטעטעלע איז געווען אַזוי טרויס, אז מען איז אהין אריינגעפאָהרען מיט א פערד און וואָגען איז ווען די הינטערשטע רעדער פונם וואָגען זענען געווען אין שטעטעל איז שוין דער דישעל געווען העט ארויס פון שטאָט. און דאָרט זענען געווען, רחמנא לצלן, א משומדת און צוויי משומדים.

מען קאָן זיך פאָרשטעלען, אז קיין גרויסען כבוד דעם שטעטעל האט די משומדת מיט די משומדים נישט פערשאַפט. זיי זענען געווען געבוירענע מי-ראָסלאַווער, יודישע קינדער, און ווען זיי זענען אריבער פון גלייכען וועג, זענען זיי, ווי אויף צו להכעיס ווייטער געבליבען וואוינען אין שטעטעל און האָט זייערע משפחות פערשאַפט גרויס בושה, און די איבעריגע יודען פונם שטעטעל האָבען דערפון אויך געהאַט ווייניג נחת. דערפאַר, ווען די געשיכ-טע, וואס מיר געהען הא דערציילען, האט זיך אין יענעם שטעטעלע פערלאָפען, האָבען זיך האָרטען אַלע יודען געפרעהט און דאס גאנצע שטעטעל האט זיך געוויגט פון דער נייעס, אז דעם מיראָסלאַווער זשאַנ-דאַר'ס טאָכטער, קאַלינע, האָט זיך מגייר געווען צו-ליב דעם, אז זי זאָל קאָנען חתונה האָבען מיט זלמן ישעיה דעם בעקער.

דער זשאַנדאַר, וועמענס נאָמען איז געווען וואַ-ניאַ טאַראַסטשוק איז געווען א גרויסער שונא ישראל און ער האָט די מיראָסלאַווער יודען אָנגעטאָן גרויסע צרות ווען ער איז אהין אָנגעקומען אין שטעטעל. נאָט האָט אָבער דערנאָך די מיראָסלאַווער יודען גע-האָלפען מיט צוויי זאַכען:

דער זשאַנדאַר טאַראַסטשוק איז וואָס אַמאָל גע-וואָרען א גרעסערער כאַבאַרניק און ער פלעגט גע-מען אין דער יד אריין, און דערצו האט ער אָנגע-הויבען זעהר צו שיכור'ן און ער פלעגט גאַנצע טעג און וואָכען נישט ווייזען זיך אויף דער גאַס, ווייל ער פלעגט זיין אַזוי שכור, אז ער האָט זיך אויף די פיס נישט געקאָנט שטעלען.

זיין ווייב פערלאָזט איהם און ער בלייבט מיט א קינד

לעבען טאַראַסטשוק דעם זשאַנדאַר'ס הויז האָט

אין שכנות געוואוינט אַן אָרימער יוד, א בעקער, וואס האט געבאַקען בייגעל און איז געלעגען טיף אין דער ערד סיי אין ענין פרנסה און סיי אין ענין פון פאַמיליען-לעבען.

דער בעקער וועמענס נאָמען איז געווען זלמן-ישעיה האָט געהאַט א ווייב מיט א קינד, און אויף אַזאַ ווייב זאָגט מען, אז ס'איז בעסער ווען מ'האָט זי נישט, אַזאַ אריחה. זי איז געווען א קרעמערס א טאָכטער און ער א בעקערס א זוהן, אָבער דערפאַר איז זי איהם דערגאַנגען די יאָהרען, און ווי אויף צו להכעיס האָט זלמן ישעיה זעהר ליב געהאַט זיין ווייב און ער האָט פון איהר געליטען אַלע עינויים קשים; געליטען און געשוויגען.

זלמן ישעיה'ס ווייב האָט איהם געבוירען א טעכטערל, איז זי געווען געראָטען אין דער מוטער. זי האָט געהאַט שוואַרצע האָר און בלויע אויגען, און דאָס קינד האָט זלמן-ישעיה'ן פערזיסט זיין ביטער לעבען, ווס ער האָט געהאַט אויסצושטעהן פון זיין ווייב; די ווייב זיינע האָט זיך נישט אויפגעפיהרט ווי אַן אָרענטליכע יודישע פרוי דאַרף זיך פיהרען. זי האָט זיך געפּאַרבט און געפודערט און פלעגט זיך אין וואָכעדיגע טעג אויספוצען אין עסיג און האָניג אַז דאָס גאַנצע שטעטעל פלעגט גאַפען.

ויהי היום, און עס איז געקומען א פינסטערער טאָג אויף זלמן-ישעיה'ן: זיין ווייב (טעמע האָט זי געהייסען), האָט איהם איבערגעלאָזט באַקען בייגעל און זי איז אַנטלאָפען מיט א קאַמי-וואַיאַזשאַר פון זינגערס מאַשינען און האָט איהם אויך איבערגעלאָזט דאָס קינד, וואָס האָט נאָך דעמאָלט נישט געקאָנט גוט רעדען, אָבער שרייען און מאַכען געוואָלדען נאָך דער מאַמען, האָט דאָס שוין געקאָנט.

און זלמן-ישעיה מיט זיין צוויי-יאָהריג טעכ-טערל איז געבליבען זי אויפ'ן וואַסער. ער האָט נישט געהאַט ווער עס זאָל אַכטונג געבען אויפ'ן קינד און האָט אויך נישט געהאַט ווער עס זאָל פאַר איהם אָפּ-קאָכען א לעפעל געקעכטס.

זלמן ישעיה פלעגט אמאל באַקען גוט'ע אייער-

ביגעל, און זייט א ביגעל פלעגט זיך צוגעהן אין

ישרען אבר, אַזאַ טעם האָט עס געהאַט, אָבער זינט זיין ווייב האָט איהם איבערגעלאָזט און איז אַנטלאָפען, האָבען די בייגעל שוין מעהר נישט גע-האַט אַזאַ טעם, זיי זענען שוין געווען געזאַלצען פון זלמן-ישעיה'ס טרערען, וואָס ער פלעגט פערגיסען ביים באַקען די בייגעל.

ווען זיין ווייב האט איהם פערלאָזט, איז אַ שעהן מיידעל געקומען איהם טרייסטען...

אין מענש איז געווען אינם שטעטעל מיראָס-לאַוו, וואָס האָט פערלינדערט זלמן ישעיה'ס צרות, און ווער מיינט איהר איז דאָס געווען? אפשר זלמן ישעיה'ס א נאָהענטע קרובה? א שוועסטער? א מוהמע? אָדער איז דאָס אפשר געווען א גוט־האַרצי-גער מענש פון טעמע'ס משפחה? אָ, ניין! זיי האָ-בען בײדע אין מיראָסלאַוו נישט געהאַט קיין משפחה זיי האָבען דאָרט קיינעם נישט געהאַט.

דער גוטער און גאָבעלער מענש, וואָס האָט זלמן-ישעיה'ן געדינט אין א צרה, איז געווען דעם זשאַנדאַר טאַראַסטשוק'ס שיקסעל קאַלינע, וואָס איז דאַן אַלט געווען 20 יאָהר.

קאַלינע איז געווען אין איהר כאַראַקטער גאָר נישט געראָטען אין איהר פאָטער. איהר פאָטער איז געווען א קנאַפער ליבהאָבער פון יודען, אָבער קאַ-לינע האָט זיך גאָר נע'חבר'ט מיט יודישע קינדער. שפּעטעריג פלעגט זי איבערליטען אין די הייזער פון איהרע יודישע חבר'טעס און זי האָט שוין אפילו געקאָנט גוט רעדען יודיש; און ווי מען האָט צווישען יודען פיינד געהאַט דעם זשאַנדאַר, אַזוי האָט מען ליב געהאַט זיין טאָכטער. מען האָט געוואוסט, אז קאַ-לינע איז א „יודישע פּרה" — —דאָס הייסט, זי רעדט יודיש און האָט נישט פיינד קיין יודען...

קאַלינע איז געווען א זעהר גוטע און צונעלאָ-זשנע און א ליבע, אַיין איינע, ווען עס האָט געטראָ-פען מיט זלמן-ישעיה'ן דיזצרה און ער איז איבערגע-בליבען אַנ'עלענדער מיט א קליין קינד, האָט קאַלי-נע פאַר איהם געטון אַזעלכעס, וואָס אפילו קיין אייגע-נע שוועסטער וואָלט דאָס נישט געטון.

זי פלעגט צו איהם קומען אין הויז אריין צוויי מאָל א טאָג און אָפּקאָכען, אָנבייסען און וועשערען; זי פלעגט אויפראַמען דאָס הויז און אַכטונג געבען אויפ'ן קינד פון אינדערפריה ביז נאַכט. קאַלינע פלעגט אויך וואַשען זלמן-ישעיה'ס וועש פאַר איהם און פאַרן קינד.

זלמן-ישעיה האָט געטוג רייד נישט געהאַט אויס-צודריקען קאַלינע'ן זיין דאַנקבאַרקייט צו איהר פאַר טון איהם אַזוי פיל גוטס. אז ער פלעגט איהר וועלען דאַנקען, פלעגען איהם טרערען א שלאָג טון אין די אויגען אריין און ער פלעגט זיך צווייינען און די שוועסטער זיינע פלעגטען איהם בלייבען שטעהן אין האַלז.

נאָר אין אָנהויב האָט זלמן ישעיה געפּרובט קאַ-לינע'ן געבען געלד פאַר דער אַרבייט, וואָס זי פלעגט טון ביי איהם אין הויז. האָט ער איינמאָל אַרויס-גענומען פיגף קערבלעך און האָט איהר געוואָלט גע-בען, אָבער קאַלינע האָט זיך בעליידיגט און האָט ביי איהם דאָס געלד נישט געוואָלט נעמען.

נאָר שפּעטער פלעגט קאַלינע אהיימגעהן צו איה-רע עלטערן. אַזוי פלעגט זי פּמעט די גאַנצע טעג אָפּ זיין ביי זלמן שערמאַן אין הויז און פלעגט אַכטונג געבען אויף דער באַלעבאַטישקייט.

זלמן-ישעיה'ס קליין טעכטערל, וואָס איז איבער-געבליבען א לעבעדיגע יתומה, האָט אַזוי לאַנג גע-וויינט און געבענקט נאָך איהר מאַמע'ן, ביז זי'איז געוואוינט מיט קאַלינע'ן גאַנצענע טעג, האָט זי קאַלינע'ן אָנגע-הויבען צו רופען מאַמע.

און ווער ס'זאָל נישט געווען וויסען און זאָל געווען זעהן קאַלינע'ן מיט הייקעלע'ן (אַזוי האָט גע-הייסען זלמן-ישעיה'ס מיידעלע), וואָלט נישט גע-ווען געזאָגט, אז דאָס איז נישט א מוטער מיט איהר קינד.

איך וועל הא קיין סך נישט מאַריך זיין די גע-שיכטע: קאַלינע איז אַזוי לאַנג געווען אַנ'אַריינ-געהערין צו זלמן-ישעיה'ן אין הויז אריין, אז מען האָט זיך שוין אפילו אין שטעטעל אָנגעהויבען צו שושקען, אז בײדע (זלמן-ישעיה מיט קאַלינע'ן פיהרען א שטילע ליבע...

אז פון דעם סוד'ען זיך און שושקען זיך וועט נאָקס אמאָל אַרויסקומען אַנ'אמת'ע זאַך, דאָס האָט קיינעם נישט געקאָנט איינפאַלען.

ערשטענס איז קאַלינע געווען יונגער פון זלמן-ישעיה'ן מיט א צוועלף-דרייצעהן יאָהר. צווייטענס, איז דאָך קאַלינע געווען א קריסטליך מיידעל און זלמן-ישעיה א יוד, וואָס פלעגט נישט פערפעהלען צו דאַווענען דריי מאָל א טאָג. און א חוץ דעם אַלע-מען, וואָס פאַר א משוגענעם וואָלט גאָר געווען איינ-געפאַלען אַזאַ זאַך ווי צוזאַמפּאָרען זלמן-ישעיה'ן מיט דעם זשאַנדאַר'ס טעכטערל.

(סוף — זונטאָג).

געשיכטע פון שפּאַנישע יודען

פון ד"ר ב. ווישניצער

דער קאַטוילישער גייסטליכער פּאַלאַציאַ האָט אין יולי 1492 געמאַכט פאָלגענדע נאָטיצען אין צוזאַמענהאַנג מיטן פערטרייבען די יודען פון שפּאַניען (גירוש שפאניע).

„גרויסע מענשען - רייהען האָבען זיך לאַנג-זאַם גערוקט פאָראויס. זיי האָבען געשפּרייזט אין דער ריכטונג פון ים, צו באַרצעלאָנאַ, סעווי-ליאַ און מאַלאַגאַ. די אָפענע פעלדער האָבען זיי געדינט אַלס אַפּרות-פּלעצער. זיי זענען אַוועק-געפאַלען פון מידקייט, אָדער ווייל זיי זענען קראַנק געוואָרען. מאַנכע זענען געשטאָרבען אין פעלד און אַנדערע זענען געקומען אויף דער וועלט, ווען זייערע מוטערס זענען געלעגען על פרשת הדרכים. יעדער קריסט, וואָס האָט זיך צוגעקוקט צו דעם עלענד איז געוואָרען דורכגע-נומען מיט רחמנות. מענשען פון פאָלק האָבען זיך געזאַמעלט צווישען זיי און געבעטען אז זיי זאָלען זיך אָפּשמד'ען. דער רב פון דער עדה האָט אָבער נישט פערלוירען דעם מוט און ער האָט געמונטערט און געטרייסט די מידע און די פערצווייפעלטע. ווען דער צוג האָט געריהרט פון אָרט, האָבען די פרויען אָנגעהויבען זינגען און די קינדער האָבען געקלאַפּט אין די פּייק-לעך און געבלאָזען אויף די טרומפּייטען. ווען זיי זענען אָבער צוגעקומען צום ים האָבען די מענער און פרויען אָנגעהויבען צו וויינען. זיי האָבען זיך געריסען די האָר און גערופען צו גאָט ער זאָל בעווייזען זיין חסד און זיינע מופתים. שעה'ן לאַנג זענען זיי געשטאַנען און געגאַפט אויפ'ן ים"

דער עדיקט, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָ-רען דורך קעניגין איזאַבעלאַ און קעניג פערדי-נאַנד דעם 31 מערץ, אז די יודען מוזען פער-לאָזען דאָס לאַנד, איז אריין אין קראַפט און 3 מאָנאַטען אַרום. די יודען זענען פערטריבען גע-וואָרען פונם לאַנד, וואו זיי האָבען געוואוינט אַן אַנדערהאַלבען טויזענד יאָהר. דערמיט האָט זיך דאַן געענדיגט א קאַפּיטעל געשיכטע, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען אינם גרויען אַלטערטום.

ווען זענען יודען געקומען צום ערשטען מאָל אין שפּאַניען? קיין גענויע דאָקומענטען זענען וועגען דער פראַגע נישט פאַראַן. מען מוז זיך שטיצען נאָר אויף געוויסע לעגענדעס. איין לע-גענדע דערצעהלט אַז נאָכן חורבן בית-ראשון זענען געקומען יודען קיין תרשיש, אַלס בעטוי-ליגטע אין א פעניציאַנישער האַנדעלס - עקס-פּעדיציע. די משנה און דער תלמוד רעדען אָפט מאָל וועגען „אספמיה", גרעץ זאָגט, אָבער, אז דאָס איז געווען סירישע אַפּאַמעאַ. דער אַפּאָ-סטאָל פּאַולוס האָט בעזוכט שפּאַניע אויף זיי-

נע מיסיאָנס נסיעות. אין אַנ'אַלטען מדרש ווערט ווידער דערמאָהנט אז קיין ירושלים זענען גע-קומען מיט קרבנות עולי רגל פון שפּאַניען. דאָס קען אַלזאָ דינען אַלס בעווייז, אז זיי האָבען שוין דאָרט געלעבט פאַרן חורבן בית-שני. נאָכן חור-בן זענען א סך יודישע קריגס- געפאַנגענע אַוועק געפיהרט געוואָרען קיין שפּאַניען און דאָרט זע-נען זיי אויסגעקויפט געוואָרען דורך זייערע ברידער.

אין דער צייט ווען דאָס לאַנד איז בעפאַלען געוואָרען דורך די גערמאַנישע שבטים, די אַ-לאַנען, וואַנדאַלען און סועווען זענען שוין אין שפּאַניען געווען אַלטע יודישע קהילות. די יו-דען האָבען דאַן געפּאַכט און בעזיצען אויך איי-גענעם באָדען. זיי האָבען געפיהרט פערצווייג-טען ים-מסחרים אויסגעפירט די פונקציעס אַלס רעגירונגס - בעאַמטע און האָבען געלעבט אין גאָר פרידליכע בעציהונגען מיט די אַלט - איינ-געזעסענע קעלטען. די וועסטגאָטישע מלוכה, וואָס איז ענטשטאַנען אין יאָהר 484, האָט אָנגע-האַלטען זעהר גוטע בעציהונגען מיט די אָרטי-גע יודען. די וועסטגאָטען זענען געווען אַריאַנער. יודען פון דער ביזאַנץ- מאָנאַרכיע און פון צפון-אַפריקע וועלכע זענען דעמאָלט געטרודפט גע-וואָרען דורך די קאַטאָליקען צוליב רעליגיעזע סיבות האָבען דעמאָלט מאַסענווייז פערלאָזען יענע לענדער און אַנטלאָפען קיין שפּאַניען.

אין יאָהר 589 האָט דער וועסטגאָטען קעניג רעקאַרער אונטערן דרוק פון קאַטוילישען קלער אָנגענומען דעם קאַטוילישען גלויבען און גע-שטעלט זיך פאַר א ציל צו שאַפען א קאַטויליש שפּאַניען. דאָס איז, פערשטייט זיך, געווען פער בונדען מיט רדיפות געגען די אַנדערש-גלויבי-גע. די קירכען קאָנציליעס האָבען דאַן אָנגענו-מען בעשלוסען וועגען יודען - רדיפות און ווע-גען פערשמעלערען זייערע בירגער - רעכט אויף אַלע געביטען. ס'האָבען זיך אפילו אָנגע-הויבען טיילווייז גירושים. פיל יודען האָבען זיך דאַן געראַטעוועט דורכן איבערגיין צום קאַטאָ-לישען גלויבען, פיל זענען אָבער אַנטלאָפען קיין צפון - אַפריקע. די יודען אַלס גאַנצעס האָ-בען אויפגענומען א קאַמף פאַר זייערע רעכט, בעווייזען אז די פּאַרוואָרפען וואָס ווערען זיי געמאַכט האָבען נישט קיין יסוד — דער דרוק מצד דער קירכע איז, אָבער, געוואָרען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער.

אַזאַ לאַגע האָט אָנגעהאַלטען ביזן יאָהר 711, ווען שפּאַניען איז ערָאָבערט געוואָרען דורך די אַראַבער.

דאָ הויבט זיך אָן א נייער רוהמפולער קאַ-פּיטעל אין דער געשיכטע פון די שפּאַנישע יו-דען, צווישען דעם אַראַבישען מיליטער, וואָס האָט ערָאָבערט שפּאַניען, האָבען זיך אויך גע-פונען פיל יודען, וועלכע האָבען שוין דאָס לאַנד מעהר נישט פערלאָזען, נאָר בעשלאָסען דאָ אויס צובויען זייער היים. דאַן האָבען אָנגעהויבען אָנקומען טויזענדער יודען פון די אַראַבישע לענ-דער, פון צפון - אַפריקע און פון מזרח - אַזיע, ס'זענען געקומען יודישע דאָקטוירים, מאַטעמאַ-טיקער, פילאָזאָפען און סתם מענשען פון בבל, און פון קאַאיר. מיט דער צייט איז דער גייס-טיגער צענטער פון יודענטום איבערגעגאַנגען פון בבל און פון קאַאירָא. מיט דער צייט איז דער גייסטיגער צענטער פון יודענטום איבער-געגאַנגען פון בבל אַהער. אין קאָרדאָווע איז געגרינדעט געוואָרען א תלמוד - אַקאַדעמיע, די וויסענשאַפט האָט געבליהט, יודען זענען געווען פריי ווי אַלע פרייע בירגער פון לאַנד, און זיי האָבען מעהר נישט געפיהלט דעם שטענדיג-לאַסטענדען דרוק אויפן פּאָליטישען און ווירט-שאַפטליכען געביט, יודען האָבען זיך צוריקגע-קעהרט צו לאַנד-ווירטשאַפט, צוריק אויפגע-שטעלט דעם ים - האַנדעל, געניסענדיג פון מלו-כה-שוץ אויף די וואַסערען און טעריטאָריעס פון מיטעללענדישען ים. יודען האָבען צוגעשטעלט די נויטיגע אַרטיקלען פאַר די הויפען פון די קאַ-ליפען און פאַר דער אַרמעי.

חסדאי אבן - שפרוט (970—905), ראש-הקהל פון קאָרדאָווע, איז געווען דער לייב-דאָקטאָר און דער פּרעמיער - מיניסטער פון קאַליף אַב-דור-אַהמאַן דער דריטער. ער האָט עס געפירט אונטערהאַנדלונגען מיטן קעניג אָטטאָ דעם ער-שטען און מיט די קריסטליכע קעניגען פון צפון שפּאַניען. אבן-שפרוט האָט רעפּרעזענטירט יע-נעם נייעם טיפּ יודען, וואָס האָט דעמאָלט אויף א גלענצענדען אופן פעראייניגט די יודישע חכמה מיט וועלטליכער בילדונג און שטאַטמע-נישע מנהגים. ער האָט אויך אָנגעקניפּט בעצי-הונגען מיט דעם קעניג פון די כוזרים יוסף און אַוועקגעשיקט דעם דייטשען יוד יצחק בן אל-עזר מיט א דיפּלאָמאַטישע מיסיע אין דער רעזי-דענץ פון אָט דער יודישע מלוכה. צווישען

חסדאי אבן-שפרוט און קעניג יוסף האָט זיך ענט וויקעלט א בריף-אויסטויש, וואָס האָט געהאַט א היסטאָרישע בעדייטונג.

אָט איז אַנ'אויסצוג פון א בריף, וואָס חסדאי האָט געשיקט צו יוסף'ן.

„אונזער לאַנד איז פרוכטבאַר, און רייך אין טייכען, קוואַלען און אין אָזערעס, דאָס איז א לאַנד פון תבואה, פון וויין און פון בוימאייל. עס איז אויך רייך פון פרוכטען, גרינסען און אין געמיזע, אויף זיין באָדען וואַקסען אַלערליי בוי-מער. סוחרים און הענדלער שטראָמען צו אונז מאַסענווייז פון די ווייטסטע אינזלען, פון עגיפּ-טען און פון אַנדערע מלוכות, זיי ברענגען מיט זיך בשמים און טייערע שטיינער. אונזער קע-ניג האָט אוצרות פון גאָלד, זילבער און אַלערליי קאָסטבאַרקייטען. זיין אַרמעי איז גרעסער ווי יעדע אַנדערע אַרמעי פון די קעניגען פון אונ-זער צייט. זיין יעהרליכע הכנסה, וואָס גייט דורך מיין האַנד מאַכט אוים הונדערט טויזענד גאָלד-דוקאַטען. אָט אַזאַ סומע טראָגען נאָר אריין די אויסלענדישע סוחרים, וועמענס ענינים ווערען ערלעדיגט אין מיין פערוואַלטונגס - אַפּאַראַט. אַלע הערשער פון דער וועלט, צו וועמען עס דערגרייכט די ידיעה וועגען דער גרויסקייט פון אונזער הער, שיקען איהם מתנות, כדי זיך צו זיכערען זיין חסד, אַזוי האָבען געטון די קעני-גען פון אשכנזי (דייטשלאַנד), פון נעבאַלים (סלאַווען), דער קעניג פון דעם דונאַי-געביט (באַלקאַנען). דער קעניג פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל און פיל אַנדערע.

צוזאַמען מיט די ווייטערדיגע עראָבערונגען אויפן פירענעאישען האַלבּ - אינזעל איז אויך אָנגעגאַנגען די עקספּאַנסיע פון די יודישע קהי-לות. אין די ניי-עראָבערטע שטחים אין צפון פון לאַנד האָבען זך באַלד בעוויזען יודען. אפילו ווען די עקספּאַנסיע פון די אַראַבער האָט זיך אין צוועלפטען יאָהרהונדערט אָפּגעשטעלט, האָ-בען זיך נאָך די ידישע קהילות אין לאַנד גע-מעהרט און פערגרעסערט. אַזוי אַרום האָבען אין הונדערט יאָהר אַרום די קריסטליכע מלו-כות פון קאַסטיליען און אַראַגאָניע געצעהלט 234.000 יודען. אין קאַסטיליע אַליין זענען נאָך ביים סוף פון פירצענטען יאָהרהונדערט געווען 120 יודישע קהילות און אין די איבעריגע פּראָ-ווינצען זענען אין די קליינע און מיטעלע שטעט געווען יודישע קהילות, וואָס האָבען אויסגע-מאַכט פון א דריטעל ביז א פינפטעל פון דער אַלגעמיינער בעפעלקערונג פון די שטעט.

ניי׳ער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבן

ניי׳ער פאָלקסבלאַט

פרייטאָג, 14 אויגוסט, כ״ו מנחם אב תרצו

זון־אונטערגאַנג 6.58
זון־אויפגאַנג 4.35
ליכט־צינדען: 6.48

אין טויטען סעזאָן

פון אדוו. ע. שעסקין

איך וועל זיך ווייטער בעמיהען אין אלגעמיינע שטריכען מיטצוטיילען דאָס וואָס דער „טויטער סעזאָן" האָט געבראַכט אין דער שטייער־געזעצ־געבונג.

אויפן געביט פון הכנסה־שטייער האָט דער העכסטער אדמיניסטראַטיווער טריבונאַל אַרויסגעגע־בען פאָלגענדע אורטיילען:

די פּראָצענטער פון א חוב, וואָס לאַסטעט אויף א הויז, ווערטעגט הכנסה איז פריי פון הכנסה־שטייער אונטערליגען נישט דער אָפּרעכענונג פון דער הכנסה פון דעם הויז־בעזיצער, וואָס ער האָט דערהאַלטען פון אַנדערע קוועלען. ס׳האָט זיך דאָ געהאַנדעלט וועגען א פאַל. ווען דער היפּאָטעק־חוב האָט געלאַסטעט אויף א ווילע, וואָס איז פריי פון שטייער אלס נייער בנין. דער שטייער־אַמט האָט נישט אָפּגערעכענט די פּראָצענטער, וואָס זיינען גע־צאָהלט געוואָרען פאַר דעם דאָזיגען חוב פון דער אלגעמיינער הכנסה פון צאָהלער און דער העכסטער טריבונאַל האָט אַנערקענט, אז דער שטייער־אַמט האָט געהאַט רעכט.

זעהר וויכטיג איז דער אורטייל פון טריבונאַל, אז ירושה־שטייער ווערט נישט אָפּגערעכענט פון דער הכנסה, ביז איצט זיינען אין דעם ענין געווען חלוקי דעות צוליב דעם, וואָס דאָס געזעץ איז אין דעם פונקט נישט קלאָהר.

אין א וויכטיגער דעציזיע האָט דער טריבונאַל אַנערקענט, אז די בעגרינדונג פון אָפּשרייבען אויף די הזיקות פאַר נישט איינקאַסירטע פּראָצענטען, וואָס איז אַרויסגעפיהרט געוואָרען אין ריכטיגע האַנדעלס־ביכער, דאַרף באַגרינדעט ווערען אין בעצוג צו די בעדינגונגען פון דער אָפּעראַציע־צייט, וועלכע איז נוגע דעם ענטשפּרעכענדען בילאַנס און אויך דער אומ־שטאַנד, אז דער חוב. וועלכער איז שוין גערעכט מיט וועקסלען צאָהלבאַרע שפּעטער און דער צווייטער בילאַנס־צייט שליסט נישט אוים דאָס אָפּשרייבען דעם דאָזיגען חוב אלס אוועלכען. וועלכען מ׳קען נישט איינקאַסירען.

ווייטער האָט דער טריבונאַל אַרויסגעטראָגען א דעציזיע, אז א נייער בנין, וועלכער טראָגט נישט דעם כאַראַקטער פון א וואוין־הויז, גענוסט נישט פון די הנחות און הכנסה־שטייער אפילו נישט צו דעם טייל, וועלכער איז בעשטימט אויף וואוינונגס־צוועקען. דאָ דעצידירט דער כאַראַקטער פונם בנין — צי איז ער

אזוי געבויט, אז זיין בעשטימונג איז וואוינונגס־צוועקען אָדער נישט. דער אומשטאַנד, אז דאָס הויז איז צייטווייליג פערדונגען געוואָרען נישט אויף קיין וואוינונגס־צוועקען נאָר אויף געשעפטען למשל, האָט נישט קיין ווערענטליכע בעדייטונג, ווייל דער כאַ־ראַקטער פון הויז אלס וואוין־הויז איז דורך דעם נישט געענדערט געוואָרען.

אין בעצוג צום אומזאַץ־שטייער האָבען זיך אויך בעוויזען אין „טויטען סעזאָן" א ריי דעציזיעס פון העכסטען אדמיניסטראַטיווען טריבונאַל. קודם כל איז פראַי צו דערמאָנען די דעציזיע, וועלכע בערעכ־טיגט די שטייער־מאַכט צו בעריקזיכטיגען ביים אָפּ־שאַצען די ריכטיגקייט פון די האַנדעלס־ביכער, אויך די הילפס־ביכער, ביז איצט איז די אויספאָרשונגס־מאַכט אין פיל פאַלען אריבערגעגאַנגען צו דער טאָג־אָרדנונג איבער די הילפס־ביכער, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס זיי האָבען דערגענצט די הויפּט־ביכער.

וויכטיג איז די דעציזיע פון טריבונאַל וואָס איז נוגע דעם בעגריף „א פאַרטיע סחורה", דער דאָזי־גער בעגריף האָט א בעדייטונג פאַרן קוואַליפיצירען די אונטערנעהמונג צו דער ערשטער האַנדעלס־קאַטע־גאָריע פון הורט־האַנדעל. דער טריבונאַל האָט דע־צידירט, אז דאָס פעסטשטעלען צי מ׳האָט דאָ צו טון מיט א „פאַרטיע" אָדער „מיט סחורות אין א גרע־סערער צאָהל" איז אָפּהענגיג פון דעם מנהג. ביז איצט איז דער דאָזיגער ענין רעגולירט געוואָרען אין די געריכטען ביים משפט׳ן סכסוכים וועגען פאַטענ־טען מיט דער הילף פון עקספּערטען.

זעהר וויכטיג איז די דעציזיע, וואָס איז נוגע דער אויסערגעוועהנליכער פערמעגענס־דאַנינע.

דער טריבונאַל האָט פעסטגעשטעלט. אז דער אָביעקט פון דער דאַנינע זיינען פערמאָגען. אונטער־נעהמער, און נישט די אינטערנעהמונג אליין אין צוליב דעם האָט די פליכט צו צאָהלען דאַנינע די פערזאָן, וועלכע האָט דערגרייכט אַן׳אומזאַץ אין יאָהר. וואָס איז פריהער מיט צוויי יאָהר ווי דער לויפענדער שטייער־יאָהר פון דער פערמעגנס־דאַנינע, אין קאָנקרעטען פאַל האָט זיך געהאַנדעלט וועגען א לעדער־געשעפט אין פויזען דער צאָהלער האָט פאַר־

געהאַנדעלט, אז אלס יסוד צו בערעכענען די דאַני־ אויפ׳ן יאָהר 1933 האָט מען אָנגענומען דעם אומ־ זאַץ פון דער אונטערנעהמונג פאַרן יאָהר 1931, א יאָהר 1931 האָט אָבער די אונטערנעהמונג נישט ... הערט צו איהם, די שטייער־מאַכט האָט זיך געשטיצט דערויף, אז דאָס איז א סטאַביל געשעפט (אין ... זעלבען לאָקאַל, די זעלבע פּראָדוקטען). דער טרי־ נאַל האָט אָבער דעצידירט, אז דאָ איי פּעראַנטוואָרט־ ליך נישט די אונטערנעהמונג, נאָר די פערזאָן א צוליב דעם האָט דער טריבונאַל בעפרייט דעם פ... טענט פון דער פליכט צו צאָהלען דאַנינע.

די דאָזיגע דעציזיע וועט געבען א מעגליכ־ ... צו רעווידירען א גאַנצע רייה אויסשטעלונגען ... דער אויסערגעוועהנליכער פערמעגענס־דאַנינע פאַר ... פריהערדיגע יאָהרען.

וויכטיג איז די דעציזיע, וועלכע שטעלט פעסט, ... דאָס בלויזע פעסטשטעלען ביים סוחר די אומריכ־ ... קייט פון די ביכער, בעגרינדיגט נאָך נישט דאָס אָפּ־... טיהרען די אויסמעסטונג, אויסמיידענדיג די דאַטען וואָס דערינען אַרויס פון די דאָזיגע ביכער. דאָס ... נאָר פּאַרקומען ווען די ביכער ווערען אַנערקענט פ... נישט עהרליכע.

אינטערעסאַנט איז די דעציזיע פון טריבונאַל וועלכע שטעלט פעסט, אז פון דער הכנסה, וועל... איז פעסטגעשטעלט געוואָרע, ביים אָגוועגדען די ... מעט פון דורכשניטליכער הכנסה ווערען אַריינגע־ ... בענט די אויסגאַבען אויף בעצאָהלען פּראָצענטער ... שטייערן, ווייל זיי זענען נישט בעריקזיכטיגט ... פעסטשטעלען די דאָזיגע נאָרמען פון דורכשניט... כער הכנסה.

ווי מ׳קען דערפון זעהן. איז דער אזוי גערופ... נער „טויטער סעזאָן" אינגאַנצען נישט געווען ... אויפ׳ן געביט פון דער שטייער־געזעצגעבונג און ... כייע אינטערעסאַנטע דעציזיעס זענען איינגעפיהרט ... וואָרען אין לעבען דורך דעם העכסטען אדמי... טראַטיווען טריבונאַל טאַקע אין דעם אזוי גערופ... „טויטען סעזאָן". איצט האָט זיך אויפ׳ן טאָג... וואַהל־פּראָגע אָנגעהויבען א בעוועגונג. ווייל מ׳... געלאָזען אין בעוועגונג דעם אויסמעסטונגסדראַ... הכנסה־שטייער. דאָס דאָזיגע ראַד וועט נישט אי... דערהריקען אויב ער וועט נישט זיין בעצייטענס... וועגען צו פערטיידיגען זיין רעכט.

קייז ארץ־ישראל
גרופּענוויז און אינדיווידועל.
ביליגע פּרייזען. גוטע בעדינגונגען.
פּינקטליכע בעהאַנדלונג.

אויספלוג קייז
יוגאָסלאַוויען און אונגארן

אויסלענדישע הנחה־ און קורצייט־פּעסער.
פאַרשטעהערשאַפט פון „אינטוריסט"
אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאַנד.
ברענגען קרובים פון רוסלאַנד קיין פּוילען
אינפאָרמאַציעס ערטיילט
דאָס יודישע רייזע־ביוראָ
Union Lloyd
Piotrkowska 42, tel. 107-87.
פאַרשטעהערשאַפט פון „אינטוריסט"
נעמט אָן דאָס איבערשיקען
געלדער קיין ז. ס. ר. ר.

קאָנפיסקאַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

דער נעכטיגער נומער פון „נייעם פאָלקסבלאַט" איז קאָנפיסקירט געוואָרען דורך דער שטאָטישער סטאַראָסטווע פאַר אַן׳אַרטיקעל „מאָ־טיוועו".

א קאָנפערענץ אין דער פער־זיכערונגס־אַנשטאַלט

(א) אין דער לאָדזער אַנשטאַלט פאַר סאָציאַלער פערזיכערונג איז נעכטען פאָרגעקומען א קאָנ־פערענץ צווישען פאָרשטעהער פון די פּראָפעסיאָ־נעלע פעראיינען, דער דירעקציע און דעם הויפּט־דאָקטאָר.

עס זענען בעריהרט געוואָרען פראַגען וועגען גאָרמירען די לוין־בעדינגונגען פון די פיזישע אַרבייטער פון דער „אוּבעזפּיעטשאַלניע". ווי אויפ־רוימערינס, וואַזשנים א. א. די פעראיינען פאָדערן צו העכערן פאַר די דאָזיגע אַרבייטער די לוינען ביז 140 זל. חודש׳ליך, א חוץ די צוגאָבען פאַר די פאַמיליע־מיטגלידער.

קומענדיגע וואָך וועט דער פראַגע געוויד־מעט ווערען א נייע קאָנפערענץ.

פערבאָט פון אַלקאָהאָל־פערקויף

פון פרייטאָג 6 אָווענד ביז שבת 6 אָווענד

דער שטאָטישער סטאַראָסטאָ ד״ר ווראָנאַ האָט פאָראָרדענט, אז פון פרייטאָג דעם 14־טען 6 א זייגער אין אָווענד ביז שבת 6 א זייגער אין אָווענד איז פערווערט דער פערקויף און דאָס דערלאַנגען אין לאָקאַל אַלקאָהאָל־געטראַנקען, וועלכע ענטהאַלטען מעהר ווי 4 און האַלב פּראָ־צענט אַלקאָהאָל אין אָפענע כלים און אויך אין פערמאַכטע פלעשער.

ווער ס׳וועט עובר זיין אויף דער דאָזיגער פעראָרדנונג וועט בעשטראָפט ווערען מיט 300 זל. שטראָף אָדער 2 וואָכען אַרעסט. די געלד־שטראָף און אַרעסט קענען פאַרבונדען ווערען צוזאַמען.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט ־ דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ס. קאָן (פּלאַץ פאַשטשעלני 8), א. כאַרטמאַן (פּאָמאָרסקאַ 12), וו. וואַגנער (פּעטריקאַווער 67), י. זאַיאָנטשקיעוויטש (זשעראָמסקיעגאָ 37), ז. גאַרטשעצקי (פּושעטשאַד 59), מ. עפּשטיין (פּעטריקאַווער 225), ז. שימאַנ־סקי (פּושענדזאַלגיאַנאַ 75).

Dr. Zalcwasser
כירורג
CEGIELNIANA 19, tel. 125-27
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 1—2 מיטאָג און פון 4—6.30 אָוונט

פערשטאַרקטע וואַהל־קאַמפּאַניע צום לאָדזער שטאָט־ראַט

פעראייניגטער ציוניסטישער בלאָק געשאַפען א יוגענד וואַהל־קאָמיטעט

אונטערן פאָרזיץ פון אינזש. חייקין איז פאָר־געקומען א בעראַטונג פון פאָרשטעהער פון 14 יוגענד אָרגאַניזאַציעס וועלכע דער מיטאַרבייט אין ציוניסטישען בלאָק. די עקזעקוטיוו מיטגלידער ה״ה אדוו. שטרויך און ג. ליכטענשטיין רעפערירען וועגען דעם אופן פון דער אַרבייט אין צוזאַמענ־האַנג מיט די בעפאָרשטעהענדע שטאָט־ראַט־וואַהלען. עס ענטוויקעלט זיך א דיסקוסיע אין וועלכען עס בעטייליגט זיך די ה״ה א. שאַפּירא, מאַג. קרוין, גאָלדבערג, פּראַשקער א. א.

עס ווערט בעשלאָסען איינאָרדנען אין די אַלע אָרגאַניזאַציעס, פערזאַמלונגען, מאָבליזירען די מיטגלידער פון די יוגענד־אָרגאַניזאַציעס צו דער טעכנישער אַרבייט פאַר די שטאָט־וואַהלען. צו דעם צוועק ווערט אָרגאַניזירט א אַקטיווע יוגענד־גרופּע פון 1000 פּערזאָן. אין דער עקזעקוטיווע זענען געוועהלט געוואָרען: אינזש. חייקין, אליהו ליפּעל, ווידאַווסקי, קאַלמאַנאָוויטש, סאַראַנטשיק, בורשטין, קאַלבע, גאָלדבערג און מגר קראַ.

קאָנטראָלירט אייער וואַהל־רעכט

אין די וואַהל־קרייזען, וואו מ׳קאָנטראָלירט איצט צי מען איז אריינגעטראָגען אין די וואַהל־רשימות אין די בעוועגונג נעכטען שוין געווען א גאַנץ שטאַרקע. וואָס אַמאָל קומט אַלץ מעהר וועהלער נאָכקאָנטראָלירען צי זיי געפינען זיך די וואַהל־רשימות. ס׳קומען נישט נאָר די וועה... נאָר אויך פאָרשטעהער פון די פערשידענע וואַ... קאָמיטעטען און קאָנטראָלירען צי זייערע אָנהענ... געפינען זיך אין די ליסטעס. אין אַלגעמיין איז ... צאָהל רעקלאַמאַציעס נישט קיין גרויסע.

פון יודען זעהט מען אין די וואַהל־ביו... זעהר ווייניג מענשען, וואָס קאָנטראָלירען ... וואַהל־רעכט.

די איניציאַטיוו פון ציוניסטען־רעוויזיאָניסטען

דער וואַהל־קאָמיטעט פון די ציוניסט... רעוויזיאָניסטען האָט אין היכם מיט׳ן אָנגענומע... בעשלוס זיך געווענדעט צו אַלע היגע יודיש... ליטישע בירגערליכע גרופּירונגען און די ווי... שאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס וועגען שאַפען אַנ׳אַ... הייטליכען יודישען בלאָק צו די שטאָט־ראַט־וואַ...

דער קאָמיטעט האָט נאָך ביז איצט פון ... גייץ נישט בעקומען קיין ענטפער.

* * *

7 ליסטעס צו די קהלה־וואַהלען אין אַלעקסאַנדער

צו די וואַהלען צו דער יודישער קהלה ... אַלעקסאַנדער, זענען אין דעם וואַהל־קאָמי... אַריינגעטראָגען געוואָרען 7 ליסטעס.

ליסטע נומער 1 איז א פּריוואַט־ליסטע ... איינעם זשאַרנאָווסקי.

ליסטע נומער 2 בונד מיט לינקע פּועלי־...
ליסטע נומער 3 ראַדאָמסקער חסידים
ליסטע 4 פעראייניגטער נאַציאָנאַלער ... ציוניסטען. רעכטע פּועלי־ציון, האַנדווערקער ... בעלי־בתים).
ליסטע 5 - „אגודה".
ליסטע 6 - אַלעקסאַנדערער חסידים.
ליסטע 7 - מזרחי און רעוויזיאָניסטען.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 38-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנק...
בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
נעמט אָן פון 8—11 פרימאָרגען און 4—9 אָוו...

טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" דיר. דוד צעלמייסטער
לעצטע גאַסטשפּילען פון
פּסח׳קע בורשטיין
מיט׳ן אנטייל פון באַדיאַ קאַרעני און יעקב פישער.
2־טע וואָך פון רעקאָרד־ערפאָלג! היינט, פרייטאָג, 9.15 אָווענד
מאַטינעע, שבת, 4.15 נאָכמ. צו רעדוצירטע פּרייזען און 9.15 אָווענד
דאָס יונגל פון בראָדוויי
THE BROADWAY BOY
עס בעטייליגען זיך די בעסטע אַרטיסטישע כוחות. דיר. דוד ביינעלמאַן
אכטונג: דאָס טעאַטער איז ספּעציעל ווענטילירט.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

נאָך די מיליטערישע איבונגען

מוז מען די רעזערוויסטען צוריקגעבען זייערע אַרבייטס־שטעלעס

(א) צוליב פערשידענע פאַלען פון נישט ווע־לען צוריקצונעמען צו דער אַרבייט די פערזאָנען, וועלכע האָבען דורכגעמאַכט די מיליטערישע אי־בונגען, האָבען די אַדמיניסטראַטיווע אָרגאַנען אין פערשטענדיגונג מיט׳ן אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט בע־שלאָסען דורכצופיהרען א קאָנטראָלע איבער אַלע אַרבייטס־וואַרשטאַטען.

די רעזערוויסטען וועלכע קעהרען זיך אום פון די איבונגען, מוזען דורך די אונטערנעמער באַלד צוריקגענומען צו דער אַרבייט, אַנ׳אויס־נאָהם קען נאָר זיין א 2—3 טאָג, ווען די אונטער־נעמונג איז נישט טעטיג פולע וואָכען, אַרבייטס־געבער, וועלכע וועלען די צוריקגעקומענע רעזער־וויסטען נישט צוריקנעמען צו זייערע בעשעפטי־גונגען, אָדער זיי צוטיילען צו ערגערע אַרבייטס־שטעלעס, וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראַנט־וואָרטליכקייט, וועגען דעם זענען צו די אונטער־נעמער אַרויסגעגעבען געוואָרען געהעריגע אינ־סטרוקציעס.

וואיעוואודזטווע איטערוועניערט
לטובת די לאדזער טראמוויי-אנגעשטעלטע

(א) זייט א געוויסער צייט האבען די טראמוואי־אנגעשטעלטע אי טערגעבומען אב'אקציע אין דער ריכטונג צו גאדמירען דעם ענין פון דעם טראמוואי־פערקעהר. אורלויבען און אנדערע פ־אגען. וועגען דעם האבען די טראמוואי־אנגעשטעלטע זיך בעמיהט. אז ס'זאל צושטאנד־קומען א קאנפערענץ פון ביידע צדדים.

אין שייכות דערמיט איז עהערנעכטען פארגעקומען א קאנפערענץ מיט'ן נאטשעלניק פון דער געזעלשאפטליך־פאליטישער אפטיילונג ביים וואיעוואדען־אמט, ה' קענדזשערסקי און דעם ארבייטס־אינספעקטאר. דאביי זענען אר'יסגערוקט געווארען די בעדינגונגען, וואס זענען פארגעזעהען אינ'ם קאלעקטיוון אפמאך, און וועלכע זענען ביז איצט נישט רעאליזירט געווארען.

דיות איצט איז גראד אורלויב־צייט און עס איז וועגען די ענינים נישט בעקאנט די דעציזיע פון דער טראמוואי־דירעקציע, האט דער נאטשעל־ניק קענדזשערסקי איבערגעוויזען אלע אקטען דעם וואיעוואדע, וועלכער וועט היינט אפהאלטען אן איי־זייטיגע קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון די טראמוואי־אנגעשטעלטע. באלדעם וועט דער וואיעוואדע וועגען די בעריהרטע פראגען אינטערוועני־רען אין דער טראמוואי־דירעקציע.

אונאפהענגיג דערפון זענען נעכטען אפגעהאל־טען געווארען קאנפערענצען: וויישען די טראמוואי־אנגעשטעלטע און דער דירעקציע פון די הינטער־שטאטישע טראמוואיען.

שטילשטאנד אויפ'ן מארק פון באנוועל סחורות
די סוחרים ערווארטען פאלען פון די פרייזען

(אג) אין די לעצטע טעג איז אויף דעם מארק פון פערטיגע באנוועל־סחורות נאטירט געווארען אן'אויסגעשפראכען אפווארטענדע טענדענץ. לויט דער מיינונג פון די פעראינטערעסירטע קרייזען איז די שוואכע פעראינטערעסירונג מיט באנוועל־סחורות סיי מצד די ארטיגע, ווי אויך פראוו'נציאנעלע סוח־רים, ווייל זיי ערווארטען, אז די פרייזען וועלען פא־לען. זיי גלויבען, אז צוליב'ן פאלען פון די פרייזען אויף גארן, וועלען אויך פאלען די פרייזען אויף סחורות. צי די דאזיגע האפנונגען וועלען זיך בעד־שטעטיגען, איז שווער פאראויסצוזעהען. יעדענפאלס דארף פעסטגעשטעלט ווערען, אז אין פערגלייך מיט'ן פערגאנגענעם יאהר, זענען די פרייזען נאר וועניג געשטיגען.

די לעצטע טעג זענען אין לאדז געווען א סך סוחרים פון לעמבערג. זיי האבען זיך אינפארמירט וועגען די פרייזען, קויפס־בעדינגונגען א.א.וו. זיי האבען אדורכגעקוקט די קאלעקציעס, אבער זיי האבען נישט געמאכט קיין שום בעשטעלונגען.

לויט דער מיינונג פון די פעראינ[טערעסירטע] קרייזען דארף מען ערווארטען אן'אויפקלעהרונג פון דער לאגע אין די נאהענטסטע טעג.

געשטיגען די קאנסומציע פון טעקסטיל סחורות

(אג) לעצטענס איז פערעפענטליכט געווארען א סטאטיסטיק וועגען דעם פערברויך פון א רייה טעקסטיל־ארטיקלען פרא קאפ אין לאנד.

עס ווייזט זיך ארויס, אז אין דער צייט, וואס איז אהן שום ספק די שווערסטע פאר דער טעקס־טיל־אינדוסטריע, ווען דער אפזאץ האט זיך גע־דארפט פערקלענערען, האט זיך גאר דער אינערלי־כער מארק ד.ה. דער אפזאץ פון טעקסטיל־ארטיק־לען צווישען דער קליענטעלע אין לאנד, פערגרעסערט.

אין יאהר 1932 האט אויף יעדען איי:וואוינער אויסגעמאכט 1744 גראם באנוועל־גארן, אין 1933 — 1904 גראם, אין יאהר 1934 — 2103 גראם און אין יאהר 193? — 2215 גראם.

די זעלבע טענדענץ בעמערקט זיך אויך אין דער אפטיילונג פון וואל־גארן.

יעדענפאלס דארף פעסטגעשטעלט ווערען, אז די פויליש[ע] טעקסטיל־אינדוסטריע האט אין זעקסטען יאהר פון קריזיס. אין דער צייט, ווען דער עקספארט האט זיך שטארק פערקלענערט, ארויסגערוקט אלס דעם הויפט־פאסטולאט דעם וואוקס פון דער קאנסומציע אין לאנד.

פארה העלענאוו | יעז. קולטור-ליגע זאכארניא 68 טעל. 191-15

שבת, דעם 22-טען אויגוסט, 8.30 אוועבד
צום ערשטען מאל אין דער וועלט אויף יודיש
9-טע סימפאניע פון בעטהאווען
דיריגענט: פראפ. ט. רידער
אויספיהרער: 1) פאלקס-כאר ביי דער געז. „קולטור-ליגע"
2) לאדזער פילהארמאניע-ארקעסטער
3) סאליסטען פון פאלקס-כאר
איינגאנג 2 א זייגער בייטאג, ביז 8 אוונד קאנצערט פון קולטור-ליגע-ארקעסטער
אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. זאקס.
בילעטען צו 1.09 (זיץ-פלעצער) און 80 גר. ביים איינגאנג. הנחה-בילעטען צו 54 גר.
נאר ביז שבת, דעם 22-טען שוין צו בעקומען אין „קולטור-ליגע" זאכאדניא 68

געשאסען א מענש
צוליב א בארנע

(א) אין דארף קלאנאווא האט דעם 27-יעה־ריגען עדווארד הירש זיך פערגלוסט ביינאכט צו גנב'ענען אויבס אין פיעקארסקי'ס סאד. פיעקארסקי אויפגעוואכט פונ'ם רויש אין גארטען, האט פון א ביקס אויסגעשאסען צו הירש'ן, וועלכער איז פער־וואונדעט געווארען אין דער פלייצע.

דער פערוואונדעטער איז אפגעפיהרט געווא־רען אין שפיטאל. פיעקארסקי איז ארעסטירט פאר א פרוב צו ערמארדען.

פערמשפט א „בריליאנטען"-סוחר

(א) אלבערט לערמאן האט אנגעמעלט אויף דער גאס „דערקנעסס" אנ'אדורכגעהערן, וועלכע ער האט בעשלאסען „צו בעארבייטען". געקלערט און געטאן. ער האט אפגעשטעלט פרוי אננא שעווטשיק (לאגיעווניקער 42) איהר געוויזען „גאל־דענע" און „זילבערנע" זאכען. וואס ער האט פער קויפט פאר 25 זל. פערשטעהט זיך, די פרוי איז געווארען אפעריר[ט] און אין א פאר טעג ארום האט זי איהם איבערגעגעבען אין די הענד פון דער פאליצי[י].

נעכטען איז דער „בריליאנטענער" סוחר פערמשפט געווארען אויף 8 חדשים תפיסה.

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 12-234
נעמט אן פון 8–11 נאכמ. און פון 6–8 אוונד

א חתונה-געהאטער קאוואליר
וועלכער האט גענומען נדנים

(א) דער 34-יעהריגער סאבאלא פון מיעל־טשארסקי-גאס 14 האט זיך אויסגעקליבען א פרנסה נישט האבענדיג קיין בעסערע געשעפטען. האט ער בעשלאסען זיך צושדכנען צו פערשידענע מיי־לעך און מעשה-חתן ביי יעדער פון זיי גענומען נדנים אין קאנטאס אויף נדנים.

פאר יעדער חתונה האט די כלה זיך דער־וואוסט, אז סאבאלא האט שוין א ווייב מיט 2 קינדער. די חתן-פראצעדור איז אזוילאנג אנגע־גאנגען, ביז מ'האט איהם נישט איבערגעגעבען דער פאליציי.

נעכטען איז סאבאלא פערמשפט געווארען אויף 8 חדשים תפיסה. די שטראף איז אפגעלעגט געווארען.

ליקווידירט א שטרייק

(א) נאך דער קאנפערענץ ביי'ם ארבייטס־אינספעקטאר איז נעכטען ליקווידירט געווארען דער שטרייק אין די גוראלסקי'ס פאבריק (פאמארסקא 38).

טעאטער „סקאלא" שרודמיעסקא 15 טעלעפאן 101-16
אידא קאמינסקי
מיט איהר אנסאמבל
היינט, פרייטאג, 9.15 אוונט
מיטערשאפט
מארגען שבת פרימארגען 12 פארמיטאג
פרייזען פון 40 גר. ביז 1.50
„מאדאם X"
שבת בייטאג 4.30 נאכמיטאג
צו בילליגע פרייזען
די שחיטה
פון י. גארדין
שבת, 9.15 אוונט
מיטערשאפט
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון שטאט-טעאטער

ה. אקערמאן
ער און זיינע פריינט
ראמאן פון יודישען לעבען

6

נתן איז געשטאנען א פערשטיינערטער, א צער־טומעלטער און עס האט זיך געקאנט אויסדוכטען, אז ער הויבט נישט אן צו הערען קיין ווארט, וואס זי רעדט צו איהם. אבער ער האט יא געהערט, גוט געהערט, און דאס אלץ איז פאר איהם געווען אזוי שרעקליך, אזוי ברוטאל, אזוי אומברחמנות'דיג, אז ער איז געבליבען שטעהן א פערטויבטער, ווי נאך א שרעקליכען איהר [ב]ליידיגען ווערטער...

און וויפיל סערקע האט איהם נישט געוואלט דערצעהלען דעם אמת, האט זי אבער נישט געהאט קיין מוט דאס ארויסצוזאגען...

אין איהרע אויערן האבען געקלונגען יאסעל'ס ווערטער:

— די שטערען אין הימעל מיט דער לבנה קען זיך אמאל אויסלעשען, אבער נישט מיין ליבע צו דיר...

ווי א צויבער־מעשה'לע, ווי א זיסער געזאנג וואס פערוויגט א צעווייטאגט הארץ, האבען די ווערטער אין איהרע אויערן געקלונגען, און זי האט נישט געוואוסט, צי מיט איהר אייגען קול, מיט איהר שטימע, צי מיט יאסעל'ס אטעם, ווען ער האט איהר פערוויגט אין זיינע ארעמס, האט זי אנגעהויבען נתנ'ען צו דערצעהלען:

— אמאל, האט זי איהם אנגעהויבען דערצעה־לען, האט אויף דער וועלט געלעבט א יתומה. זי האט זיך געפלאגט און געליטען גרויסע צרות און אויף דער וועלט איז קיינער נישט געווען וועד עס זאל איהר אפווישען איהרע טרערען פון די אויגען, און ווער עס זאל איהר אויסרעדען דאס הארץ — קיינעם האט זי נישט געהאט אויף דער וועלט — נאר איינעם, וועד עס פלעגט זי טרייסטען אין איהר צער און איהר אויסרעדען איהר שווער הארץ, דאס איז געווען איהר געליבטער, וועמען זי האט ליב געהאט מיט דעם פייער פון איהר נשמה, און ביידע וואלטען זיי געווען מקריב געווען זייערע לעבענס איינע פאר די אנדערע. מען האט זיי אבער געלייגט שטיינער אויף זייער וועג און מען האט זיי געשטערט זייער גליק...

ווען דער געליבטער פלעגט זיך טרעפען מיט איהר — מיט דער עלענדער יתומה, האט ער איהר געשוואוירען ביי די שטערען אין הימעל און ביי דער לבנה, אז ער וועט זי אייביג ליבען — ער פלעגט איהר זאגען, אז די שטערען פון הימעל מיט דער לבנה קענען זיך אמאל אויסלעשען, אבער נישט זיין ליבע צו איהר — און די עלענדע יתומה איז געווען גליקליך...

אבער איינמאל אין א שעהנעם טאג — פאר איהר איז דאס געווען דער פינסטערסטער טאג אין איהר לעבען — איז דער געליבטער פער־שוואונדען געווארען און ער האט זיך מיט זיין גע־ליבטער אפילו נישט געזעגענט.

האט די יתומה — די פערלאזטע געליבטע געקוקט אויפ'ן הימעל זעהן צי די שטערען מיט דער לבנה האבען זיך אויסגעלאשען. האט זי גע־זעהען, אז נישט — די שטערען האבען געפינקעלט און די לבנה האט געשיינט — נאר איהר געליבטער איז שוין געווען ווייט פון איהר...

איז זי געווען דערשלאגען ווי פון א דונער און זי האט נישט געפיהלט דאס לעבען — איז איינמאל, ווען זי איז אזוי געווען דערשלאגען ווי פון א דונער, האט איהר פאטער מיט דער שטיפמו־טער איהר פערקנס'ט צו איינעם — א וואוילען און א ליבען מענשען, נאר וועמען זי האט נישט געקענט און צו וועמען זי האט נישט געפיהלט קיין געפיהל פון ליבע...

ווען די ענטוישטע כלה איז דערנאך געבליבען אליי[ן] איהר חתן אין דער נאכט פון זייער חתונה — האט זי זיך דערמאנט אין איהר אמאליגען געליבטען און זי האט נישט געזעהען איהר חתן. ער האט צו איהר גערעדט, נאר זי האט געטראכט די גאנצע צייט פון איהר געליבטען. כאטש איהר געליבטער איז פון איהר ווייט געווען — צעשיידט מיט ימים — האט זי דאך געזעהען פאר איהרע אויגען זיין צורה און זי האט געהערט זיינע רייד אין איהרע אויערען...

— — — — — — — — —

נתן האט פערשטאנען, אז דאס איז נישט קיין מעשה'לע, נאר אז דאס האט טאקע מיט איהר פאסירט אויף דער וואהר.

און ס'איז איצטער געווען שווער צו זאגען, ווער פון זיי ביידע איז געווען מעהר צוברא[כ]ען — סערקע צי נתן!...

און קען זיין, אז קוקענדיג אויף נתן'ס פער־צערטע פנים, וואלט זיך [ג]עוואלט דאן נתנ'ען, אויס רחמנות, געווען איבערגעגעבען און וואלט זיך שוין קעגען איהם נישט געוועהרט, זענען שוין אבער ביידע געווען אזוי מיד און ערשעפט, אז דער שלאף האט זיך געקלעפט צו זייערע אוי־גען און ער האט זיי פערוויגט...

דער מארגענשטערן האט צו זיי אין צימער אריינגעשיינט און האט אויף זיי געווארפען א מאטען שיין...

פערטע קאפיטעל

אבער קיין שלום בית איז ביי נתנ'ען און סערקע'ן נישט געווען. ווען נתן האט זיך צו איהר צוגעריהרט האט זי זיך פון איהם אלץ געוועהרט... פונקט אזוי שטארק ווי נתן האט איהר באגערט, אזוי האט זי איהם נישט געקאנט פערטראגען... כאטש זי האט צו איהם געפיהלט א געפיהל פון רחמנות.

ווען נתן האט זיך צו איהר צוגעריהרט נאהענט פלעגט זי באלד יאסלען דערזעהן פאר איהרע אוי־גען און עס האט זיך איהר געדאכט, אז זי הערט זיין שטים:

„ביזט מיינע.. ביזט מיינע... ווען די שטערען אין הימעל"....

ביינאכט פלעגט סערקע צוזאמען מיט נתנ'ען נישט שלאפען, נאר זי פלעגט זיך א יבעטען אנ־דער געלעגער.

נתן פלעגט איהר אלעמאל רופען אין מיטען נאכט:

— סערקע..

— סערקעניו..

— קום צו מיר..

נאר איהרע אויערן זענען געבליבען שוין צו זיינע רייד און זי פלעגט צו איהם נישט קומען.

נתן האט געפיהלט אין די נעכט, אז דאס לעבען זיינס עקט זיך, אז זיין הארץ שטעלט זיך אפ פון וועהטאג...

— סערקעניו — האט ער איהר געהאלטען אין איין רופען — האסט נישט קיין מורא פאר גאט?

נתן פלעגט אזוי ליגען גאנצע נעכט און ער האט נישט געקאנט צושליסען זיינע אויגען. ער פלעגט בייסען דאס קישען... אלע נאכט פלעגט זיך ביי איהם די פאנטאזיע זיינע צוצינדען, און דאן פלעגט ער סערקע'ן פאר זיינע אויגען דער־זעהען א נאקעטע... איהר גאנצען קערפער... איה־רע אקסלען... איהרע בריסטלעך... איהר לייב..

ער פלעגט האלב זיין וואך און האלב דרימ[ע]לען.

ווען סערקע פלעגט אנטשלאפען ווערען, פלעגט ער זיך מיט אפענע אויערן צוהערען צו איהר אטעמען.

אזוי זענען אוועקגעגאנגען טעג און וואכען און פאר נתנ'ען זענען דאס געווען ליידען פון חיבוט הקבר. ער איז געווארען אויס מענש.

אין הויז ביי דעם שוחט און אויך צווישען בעקאנטע און פריינט האט מען אנגעהויבען צו בעמערקען, אז דאס לעבען ביי דעם יונגען פאר־פאלק איז נישט קיין גליקליכעס. וואס צווישען זיי קומט פאר האט קיינער נישט געוואוסט. נאר אט איז שוין באלד געקומען דערצו, אז סערקע'ס פאטער זאל זיך עס געווען דערוויסען.

דאס איז געווען איינמאל איז א ביינאכט אריים צוויי דעם זייגער. דאס גאנצע הויז איז געווען [...] שלאף און סערקע איז שוין אויך געשלאפען. געשלאפען איז זי ווי איהר שטייגער איז געווען: אויף א בעזונדער געלעגער.

(המשך קומט)

פארק העלענאוו
טעל. 209-32

מארגעז, שבת, דעם 15-טען און זונטאג, דעם 16-טען אויגוסט, 8.30 אווגט

2 גראנדיעזע פאלקס-קאנצערטען

דורכפאהרענדיג פוילען, נאכ'ן גרויסען סוקצעס אין פאריז, לאנדאן. ווילדי אויפטרעטען דער בעסטער זינגער אויף דער יודישער ביהנע

דוד זיידערמאן און די בעוואוסטע סובריטין חנה לערנער

ווי אויך דער איינציגער יודישער קאנפעראנסיער

וול. גאדיק

און דער ערשטער יודישער רעוועלערסען-כאר אין פוילען. —::— 25 שלאגערס: חסידיש, נגידיש, פמזריש. —::— איינגאנג אין גארטען פון 3 נאכמ. — פון 5 אזייגער: קאנצערט פון יודישע מוזיק אויסגעס. דורכ'ן סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. ס. פיעטרושקא

איינטריטס-בילעטען צו 80 גר. פערקויפט די קאסע פון העלענאוו. אולגאווע צו 54 גר. ביז 2 נאכמ.

מארגען אין טאג פוי קאנצערט אין פארפערקויף צו בעקומען אין קיסע פון פילהארמאניע אויך אין דער טערקישער קאנדיטאריי פיעטריקאווער 12.

שרפה אין דער פאבריק פון ראזען און ווישליצקי

נעכטען 6 אזייגער אין אוונד איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער פאבריק פון ראזען און ווישליצקי, די שרפה האט אויסגעבראכען אין דער רייסעריי, אויפן ארט איז ארויסגעפאהרען די צווייטע און פירטע אפטיילונגען פון די פייער-לעשער, וועלכע האבען די שרפה באלד איינגעאשען, די הזיקות זענען נישט קיין בעדייטענדע.

האוז-שלאג

(א) אויף לעגיאנוב 42 איז די דינסט פון מרדכי באראטש דורכגעהענדיג דעם הויף פלוצלינג געשטארבען פון א הארץ-שלאג, די פלוצלינג-געשטארבענע הייסט אוניעשקא וואיטשעכאווסקא.

פערזענליכעס

(א) נעכטען איז צוריקגעקומען פון אורלויב און איבערגענומען זיינע פונקציעס דער לייטער פון דער 5-טער בעזירקס-פאליציישער אפטיילונג ביים אויספארשונגס-אמט, אספיראנט ברילאק.

עס האט אנגעהויבען זיין אורלויב דער לייטער פון דער זייער אפטיילונג שיטקאווסקי.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט פרעמיערע!
גרויסער דאפעלטער פראגראם
— I —
„מענש—וואלף“
אין די הויפט-ראלען:
Henry Hull i Warner Oland
— II —
רייץ פון דער יוגענד
אין דער הויפטראלע Sylvá Sidney
אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

פון יודישען טעאטער

גאסטשפיל פון פסחיקע בורשטיין אין „דאס יונגעל פון בראדוויי“ אפערעטע אין 3 אקטען

„דאס יונגעל פון בראדוויי“, וואס פסח'קע בורשטיין האט איצט געשטעלט אלס פרעמיערע אין „ראזמאיטאשטשי“, איז אין לאדזער יודישען טעאטער נישט קיין נייעס. שוין געשפילט געווארען אונטער אנ'אנדערן נאמען. מיט די דאזיגע סארט טעאטער-שטיק, קומען אפט פאר אזעלכע גלגולים פון נעמען. עס איז רעכט יעדען טאג צו ענדערן דעם נאמען. דער נאמען איז מיט גארנישט מחויב פארן שטיק און דאס שטיק איז מיט גארנישט מחויב פארן נאמען. פונקט אזוי ווי די געזאנגען זיינען נישט איינגעלעבט אין דעם דאזיגען מין טעאטער-שטיק. מען קאן יעדעס לידעל ארויסשטעלען איבערשטעלען און ארויסשטעלען ווען מען וויל און וואוהין מען וויל.

עס איז נישט קיין אונטערשיד. דער עיקר איז דא דאס צוזאמענשטעלען לידער-טעקסטען, א ספור המעשה און מעלאדיעס און עס גייט א גאנג.

מיר זאגען דאס אין צוזאמענהאנג מיט דער אויפיהרונג פון „דאס יונגעל פון בראדוויי“. דאס שטיק גופא לוידט גארנישט פון דעם, וואס מען האט געענדערט דעם נאמען פון אנ'אלטע שוין געשפילטע אפערעטע. נישט מעהר וואס דאס שטיק ווערט איצט א סך לוטישער געשטעלט, אפילו נישט צום דערקענען. בורשטיין האט א גוטען חוש פאר אפערעטישער רעזשי. עס קומט ביי איהם ארויס אויסגעטאקט און אויסגעשליפען, ריין און אויסדריקלעך.

א חוץ דעם בעווייזט ער זיך ווידער אמאל אין זיינס א גלאנץ-ראל, אין וועלכע ער ברענגט ארויס אלע זיינע ארטיסטישע מעלות, אין וועלכע ער איז זעהר רייך.

בורשטיין איז פאר דער יודישער אפערעטע א גרויסער כח און עס איז א שאד, וואס דאס יודישע טעאטער אין פוילען בעווייזט נישט צו פערהאלטען ביי זיך אזא שטארקע קראפט ווי עס איז בורשטיין.

עס איז אויך פארצוווארפען, פארוואס בורשטיין האט נישט אין זיין אנסאמבל אקטיארען צוגעפאסט צו זיין ברייזענדען טאלענט. אפילו אין דער אפערעטע „דאס יונגעל פון בראדוויי“ זענען פארהאן גוטע ראלען פאר טאלאנטירטע אפערעטען - ארטיסטען. מען קאן זיך דאך נישט בעגנוגענען מיט'ן סטאר אליין. דער סטאר פילט דאך נישט אויס דאס גאנצע שטיק. ווי גאר דער סטאר געהט אראפ פון דער ביהנע, דארף מען דען אראפלאזען דעם פארהאנג?

אין „דאס יונגעל פון בראדוויי“ איז ווייניג גע-זארגט געווארען פארן ארטיסטישען שפילען, פארהאן דארט נאך געזאנג- און טאנץ-ראלען, וואס דארפען בע-זעצט ווערען מיט גוטע אקטיארען, וועלכע וואלטען אהן ספק, געשאפען א גרויסען ערפאלג פאר דער אפערעטע.

אין איצטיגען פאל אבער, זעהען זיך נאר בלויז אן פון אנסאמבל יעקב פישער און נאדיא קארעני.

יעקב פישער שאפט דא פון זיין „לעמעל“ א מין משאפלין-טיפ. פישער האט געוועגליך ליב אביסעל „איבערצווזאלצען“ זיינס א ראל, דא אבער איז ער איינגעהאלטענער, דעריבער איז דער איינדרוק א שטארקערער. ער דערפיהרט די ראל „לעמעל“ צו א טראגי-קאמישען כאראקטער און צווינגט דעם עולם צו אנ'אונאויפהערליכען הארציג לאכען. „לעמעל“ ווערט ביי פישער'ן אויסגעשפילט מיט א שטייגענדיגען ארטיסטישען טעמפעראמענט.

נאדיא קארעני שפילט, אדער בעסער געזאגט, זינגט אוים די ראל „פאניטשקע“ אויף איהר סובטעלען שטייגער. קארעני איז אנ'אפערעטען - ארטיסטין פון א רוהיגען כאראקטער. זי שטורמט נישט, זי איז איינגעצוימט אין טעמפעראמענט, וואס איז אייגענטליך א שטיקעל חסרון ביי א פרימאדאנע. זי איז אבער אידעלער און סובטעלער, איהר'ס א סאלא-לידעל ווירקט געמיטליך, דאס זעלבע איז אין איהר קליידונג, זי מיידט אוים דאס שרייערישע.

אויך פרוי ליטווינא (קיילע ביילע) און דוד האמבורגער (לייבעל) פערדינען דערמאנט צו ווערען.

גרויס לויב פערדינט דער קאמפאזיטאר און דיריגענט דוד בייגעלמאן. די צאהלרייכע שיינע געזאנגען בעקומען דעם אמת'ן תיקון אונטער בייגעלמאנ'ס מייסטער-האנד.

טעאטער מענש

PHILIPS 55A
na 15-to miesięczne spłaty
PHILIPS 947A miesięcznie 17.50
GRIMM i KAMIENSKI
Łódź, Piotrkowska 64, tel. 206-26

פארפאלען

(א) אויף זאגייניקאווא 29 האט דער 3-יעהריגער אויגעניוש באזשענצקי זיך אפגעקאכט מיט א טאפ הייס וואסער.

* * *

אויפ'ן זשגאוווער שאסע איז אראפגעפאלען פון זיין ראווער דער 27-יעהריגער אלפאנס הערוויג (פון מאריאנסקא 5) און זיך צובראכען די רעכטע האנד, עטליכע ריפען און געפעגט דעם קאפ.

* * *

אין מארישין זענען בעת א געשלעג אין מעסער'ס פערוואונדעט געווארען 3 פערזאן, צוויי פון זיי איז געלונגען לעבעדיגערהייט נאך אנטלויפען. צום 30-יעהריגען קאזשימיעזש יוכם וועמען מ'האט אויפגעשניטען דעם בויך, „פעפעצט“ מעסערס אין דער ברוסט, האט מען גערופען די גיכע הילף.

* * *

אויף לימאנאווסקי גאס איז דורך א וואגן איבערגעפאהרען געווארען דער 52-יעהריגער אהרן כינאוויטש (ליטאמירסקא 5), וועלכער האט בעקומען א רייהע וואונדען אויפ'ן גאנצען קערפער.

* * *

פונם פענסטער אויפ'ן ערשטען שטאק אין אלעקסאנדרא-גאס 37 איז ארויסגעפאלען דער 5-יעהריגער מיעטשיסלאוו רוטא, וועלכער איז בלוטיג צוקלעטשעט געווארען.

* * *

אויף קילינסקי 7 איז אראפגעפאלען פון רוסטאוואגען א געוויסער מאריאן פיענטשאק, אין וועמען עס איז אריין איינוועגס ארויפגעפאלען זאקען-מאשין, וואס האט איהם צוגעקוועטשט און גורם געווען שווערע וואונדען.

* * *

אין דארף סטארק איז געקומען צו א געשלעג אין שיסעריי. דערביי האבען עטליכע רעוואלווער קוילען געטראפען אין בויך און אין א פוס א געוויסן וולאדיסלאוו זאוואדזקי. די שיסער זענען ארעסטירט.

אין אלע פאלען האט די פאגאטאוויע געלייסטע אפגעפיהרט אין שפיטאל אריין.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28. טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער · שוועכע · בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא - אנאליז
נעמט אן פון 8—11 פון 5—9 אוונט.
זונטאג און חגאות פון 9—12.

דאן-דאמינגא

מ. לאוד

ראמאן

144

זי האט דעריבער אנשטאט צו צערטלען זשאזען, וואס עס איז איהם אזוי נויטיג געווען ווי די פערשריבענע רעצעפטען, איהם נאר פארגעווארפען: למאי ער געהמט נישט דאס און למאי ער היט נישט אפ, וואס דער דאקטאר הייסט און וואס די קראנקע שוועסטער וויל. זי איז געווען ברייטהארציג. האט געגעבען געלד פאר דעם שפיטאל מעהר ווי געוועהנליך. איבער געלאזט די בעדינעריןס מיט אנ'אפענער האנד און זשאזע האט עס אויסגעטייטשט ווי א בעלוינונג פון איהר זייט...

איינס האט ער זיך נישט געקענט דערבעטען: אז זי קומט צו איהם דווקא גאנץ אפט, אליין און אין דער געזעלשאפט פון די „דריי“, איז זי כמעט קיינמאל נישט געבליבען זיצען לעבען זיין שטוהל, ער זאל קענען גליטשען זיינע פינגער איבער איהר האנד, ארויפלעגען זיין קאפ אויף איהרע אקסלען און זי זאל מיט דעם כאמעט פון איהרע פינגער וויקלען זיינע אויגען, זי פערמאכען און קושען... ער געדענקט שוין פאלד נישט די צייט ווען זי זאל איהם א קוש טון. איהם האט דער דאקטאר דאס פערווערט. אנגעזאגט, אז אויב ער וועט עס פרובען טון, וועט ער אינגאנצען פערבאטען, מען זאל איהם בעזוכען. ער טאר נישט איבערטראגען זיינע מיקראבען אין איהר בלוט אריין...

ווען מען האט איהם דאס געזאגט, האט ער געשוויגען. א געפיינלטע שוויגען איז דאס געווען. ער האט אפילו געטראכט וועגען אויסטרינקען עפעס אזוינס וואס זאל שוין זיין איינעם אויגען אינגאנצען האלטען געשלאסען, אויף אייביג שוין אזוי. נאר וואס מעהר ער האט געטראכט דערפון אלץ ווייטער איז עס גוט גאנגען. איהם האט זיך גערעדט אז זיין גערעדטער דעריבער גייט הינטערווייליגע, צוריקשטעלונגס, אז ער זעהט זיין אייגענעם בעשלום עפעס ווי דורך א שפאקטיוו, ווייט און קליין, עפעס ווי אלע זיינע געדאנקען ציאען זיך אראפ אין א טאל ביים אויסלאזען פון עפעס...

ער האט דעם דאקטארס אנזאג אויפגענומען אין זיין הארץ מיט אזא זיכערקייט אז ער איז א מארטירער א קרבן. ער איז געוועזן זיכער, אז זי וועט דעם קרבן אויפנעהמען ווי א העלדישקייט פון זיין זייט און וועט עס אפשאצען; אז איינמאל אין א טאג וועט זי איהם פרעגען און פארוואורפען למאי ער קושט איהר נישט — און אז ער איז גאר געווארען אפגעלאזען און פערזעהן זי, וועט זי דאך וועלען א קיש. וועט ער איהר זאגען: — אנדזשע טייערע, ביסט נישט קיין קינד, נישט איצט, מען טאר נישט, עס וועט דיר פערשאטן, אז איך וועל געזונד ווערען... דעמאלט וועלען איהרע העלע ווייסלעך ווערען גלאנציג און טרעהרען וועלען זיך דורכשפארען דורך די ווייעס. זי פען אין זיך די טרעהר; זי וועט מיינען אז ער זעהט נישט, וועט זי לאכען ווי א זומערטאג. ווען עס רעגענט און די זון שיינט. וועט איהם גוט „אויסמוסרן“, איהם ארומנעהמען און איינאטעמען, איינזאפען, אויסקושען, און אייסזוויגען...

אבער עס איז גארנישט געווען און גארנישט האט פאסירט. אנדזשע האט עס אויפגענומען ווי א זעלבסט פערשטענדליכקייט, עס האט איהם אויסגעוויזען אז זי איז אזוי איבערגעזעטיגט מיט קושען און צערטליכקייט, אז ער ליגט איהר גארנישט אין זינען. ער האט פעסט פערפרעסט זיינע ליפען, בעת זי איז אריינגעקומען, גלייך ער וואלט מורא געהאט אז א טייל פון זיין פעסמ'טען אטעם וועט אויף איהר פנים פאלען און עס וועט זיך עפעס אויסברענגען דערויף א וואונד אזא. ער האט זיך געהיט אז זיין בעשלוס איהר נישט צו קושען זאל זיין אויסגעהאלטען ביזן סוף. אפילו ביז די אויגען זיינע וועלען זיך אויף תמיד פערמאכען.

ער האט געפארשט זיינע פריינד, געוואלט דערגיין זייער בעציהונג צו איהר און ווי אזוי זי פיהרט זיך בכלל אויף. ער האט עס אבער קיינמאל נישט געקענט וויסען. די „דריי“ האבען איהם תמיד געהאט צו דערציילען ווי אזוי זיי האבען פערוויילט אנדזשען. ווי אזוי זי האט קוים מיט צרות, מיט מאטערניש און בעטעניש איינגעוויליגט זי זאל מיט זיי גיין אויף א „קארסא דא פלאחאם“, זיי האבען זיך אומשולדיג געמאלט מיט זייערע פארוואורפען פאר זשאזען, און אליין האט ער איהר דערנאך געבעטען, זי זאל נישט זיין אזוי איינגעשפארט אין זיך נישט לייגען לעבער דיגערהייט אין קבר אריין און זעהן וואס אפשר איז וואס מעהרער צו פערברענגען.

און פונקט ווי ער האט אלץ געהאפט, אז זי וועט איהם פרעגען פארוואס ער קושט איהר נישט, אזוי האט ער געהאפט, אז זי וועט זיך אפזאגען פון זיין פארשלאג, אז זי וועט בשום אופן נישט מסכים זיין, אז זי זאל אליין אהן איהם פערברענגען. אבער אהן צערעמאניעס, גלייך עס וואלט איהם נישט געארט, צי עס וועט איהם יא ארען, אדער נישט ארען, האט זי געזאגט:

— איך פערברענג, איך פערברענג, מיינסט איך בין א קינד, מען זאל מיר איינריידען?

אנדזשע האט זיך טאקע נעהאט נישט אפגעווענדט פון דעם פערגעניגען, וואס איז איהר פארגעשטעלט בעת די „דריי“ האבען זי איינגעלאדען צו פאהרען קיין ריא דע זשאנייראָ און ביטוואויען דעם קארנאוואל. זי האט, ווי צו אנ'אומשולדיג נאטירליך זאך, איינגעשטימט, און כדי איהר צוריקקעהר נישט זיין פערבונדען מיט הארץ-קלאפעניש, פארען זיך און אויסרירעדעניש, האט זי צוגע„איבערגערעדט“ וועגען דעם מיט זשאזען. בעת ער איז געקומען איהם בעזוכען. זי האט אויף זיין פראגע פארוואס זי זעהט זיך נישט צו? פארוואס זי גייט זיך אזוי אלץ צום הארצען? און אז זי זאל א ביסל פרייליכער ווערען (ער האט דערוואָרט, אז זי וועט זאגען: — אז דו וועסט געזונט זיין, וועל איך פרייליכער אויך ווערען, און אי אהן דיר, וואס טויג מיר — מיט דער איינציגער פשוטקייט ווי תמיד איהם דערציילט, אז זי ווייסט, אַז זי זעהט אוים ביטער, אז מענשען רייסען איהר די אויגען אוים, האט זי בעשלאסען צו פאהרען אין ריא דע זשאנייראָ און פערברענגען דארטען ביי דעם קארנאוואל.

האט זשאזע נישט געוואלט זיין צו נאר און בעטען איהר צוריקהאלטען אדער אפווענדען, האט ער גאר פארגעפעלטיג איהר געווארענט, אז דאס איז די ערשטע מאל זינט זי פאהרט אין אזא טרויסער שטאט, דערצו איז קארנאוואל, דעריבער זאל זי זיין פארזיכטיג.

האט זי זיך צעלאכט, דאס לאכען האט זיך איהם אריינגעשניטען ווי טייענד בלעכערנע קלעסען קען וואלטען געוועזען צוהאנגען אונטער דער סטעלע. האט איהם די ערשטע מינוט אויסגעבראכט זיך עפעס א לאנגע רויטע, קופערנע צונג וויגט זיך אין-צוריק אין איהר מויל, וואס איז איצט אזוי ברייט אויפגעשפאלט ווי א ריזיג טויער, אויף די ווענט בען זיך צעפינקעלט טייזענדער אויגען, ווי בלעך אויף א וואסער בשעה א רעגען.

(פארטזעצונג קומט).

צוגע'גנב'עט א גאנצע אייז-קראם

נאך דעם 26. יולי ד. י. ווען עס איז געווען א גרויסע חמימה און דער 60-יעהריגער „סאכאר-מאראזשניק" לעאן זאבושיצקי איז מיד געווארען, האט ער געלאזט שטעהן זיין וואגען מיט לאדעס אויף ראג זשעראמסקי און 6. שערפינג, האט דער יצר-הרע דווקא דורך דעם ראג דורכגעפיהרט דעם געוועזענעם גנב צידעלסקי, וועלכער האט בעמערקט דעם וואגען מיט לאדעס שטעהן אן א שמירה, וואס ער האט נישט געקענט סובל-זיין און ער האט במחילה, פארגעטען מיט זיך די גאנצע אייז-קאלטע אונטערנעמונג אויף די 2 רעדלעך, די לאדעס האט ער באלד פערקויפט און צומארגענס שוין אליין געמאכט לאדעס און ארויסגעפאהרען מיט זיי אויפ'ן גע'גנב'עטען וועגעלע.

סוף-כל-סוף האט זיך די גנבה אפגעפינען און צידעלסקי איז דערפאר נעכטען פערמשפט געווארען אויף 1 יאהר תפיסה.

א געוועלב-גנב'טע

(א) אין ווארען-הויז וואל-ווארט אויף פיעט-ריקאווער 98 האט א פערקויפערן געכאפט אויף דער הייסער מינוט, ד. ה. ביים סמע גנב'ענען די 30-יעהריגע שאפענפעלערן טויבע בענטשינסקא.

דאס שטאט-געריכט האט זי פערמשפט אויף 10 חדשים תפיסה.

פון יודישע קאמבאטאנטען-פעראיין

די פערוואלטונג פון יודישען קאמבאטאנטען פעראיין פאדערט אויף אלע מיטגלידער זיך צו שטעלען שבת דעם 15 ד. ח. 8 א זייגער פריה אין אייגענעם לאקאל גדאנסקא 91 אנטייל צו נעמען אין די פייערליכקייטען, וועלכע קומען פאר אין צוזאמענהאנג מיט דעם זיג פון דער פוילישער ארמעע ביי דער ווייסעל.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג, דעם 14-טען אויגוסט

6 מארגען-ליד, 6.03 פליטען, 6.33 גימנאסטיק, 6.50 מיליטערישער קאנצערט, 7.20 מארגען-צייטונג, 11 מי-טאג-קאנצערט, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 פליטען, 12.13 מיטאג-צייטונג, 12.23 שפאנישע מאטיוועך אין דער פראג צוזישער מוזיק, 3.27 לאדוער בערזע, 4 שמועס מיט קראנקע, 4.15 דער קליינער ראדיא-ארקעסטער, 5 פאר-לעזונג פאר מאטוזשיסטען, 5.15 געזאנגען פון פוילישען ריטערטום, 5.50 ספארט-ראטגעבער, 6 פארלעזונג „לאדז אין אויגוסט", 6.15 ראפסאדיען (פליטן), 6.30 רעקלאמע קאנצערט, 6.50 שמועס מיט ראדיא-הערער, 7 מוזיקא-לישע מאזאיק, 8.10 אוונד-צייטונג, 8.25 „די נירענ-בערגער זינגער" — דער דריטער אקט פון וואגנער'ס אפערע, 10.25 הארפע-שאפונגען.

שבת, דעם 15-טען אויגוסט

8 צייט-סיגנאל, 8.03 פוילישע טענץ, 8.45 מארגען-צייטונג, 9 מארגען-קאנצערט, 11.45 א שמועס א. נ. „דער קליינער פערברעכער", 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 מיטאג קאנצערט, 3 פרייליכע מוזיק (פליטען), 3.15 רעקלאמע-קאנצערט, 3.30 מוזיקאלישע אודיציע פאר קינדער (קראקא), 3.45 מארשען פון ים-פולקען, 4.15 „דאס יאהר 1920", פראגמענט ון מארשאל פילסודסקי'ס בוך, 4.30 לידער, 5.05 קאנצערט פון סימפאנישען ארקעסטער (פוי-זען), 5.05 א שמועס, 6 דאס לעבען פון לאדז, 6.15 פלי-טען, 6.45 די ווארשאווער מלחמה, פארלעזונג פון פולק. בארטקעוויטש, 7 קאנצערט פון קליינעם ראדיא-ארקעס-טער מיט געזאנג פון לודמילא שרעטער, 8.15 אודיציע פאר פאלאקען אין אויסלאנד, 8.45 אוונד-צייטונג, 8.55 אקטועלער שמועס, 9 פידעל-רעטשיטאל, 9.30 א סקעטש, 10.30 פליטען, 10.35 מאזורקעס געשפילט פון וול. שפיל-מאן, 11 טאנץ-מוזיק, 11.30 „קאנצערט זשיטשען".

פארלעזונג פון דר. ח. קנאפינג אין „אחדות ישראל"

מארגען שבת 8.30 אוונד קומט פאר א פארלעזונג פון ד"ר ח. קנאפינג אין „אחדות ישראל" זאוואדזקא 20 א. ד. ט. „די שטעלונג פון יודענטום אין דער וועלט-געשיכטע".

טעזען: בעגריף פון געשיכטע ביי אנדערע פעלקער און ביי יודען, דער קאמף פון מאנאטעאיזם מיט'ן פא-ליטעאיזם, די פערווירקליכונג פון דער וועלט-שטעלונג אין יודענטום, שטעלונג פונם מענשען אין דער וועלט, די טראגעדיע פון מענשענגעשלעכט, דאס צוזאמענלעבען פון די מענשען, שכל און געפיהל, וויסענשאפט עמיק און סאציאלע גערעכטיגקייט, יחיד און כלל, ביבעל און גביאות, די היסטארישע בעגרינדונג פון יודענטום און אלטערטום, מיטעלאלטער און נייציים. ארייגאנג פריי.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאמוניקאטען)

גרויסער ערפאלג פון „דאס יונגעל פון בראדוויי" מיט פסח'קע בורשטיין אין „ראזמאיטאשטשי"

אין יודישען טעאטער „ראזמאיטאשטשי" געהט ווייטער מיט גרויס ערפאלג די אפערעטע „דאס יונגעל פון בראדוויי" מיט'ן אמעריקאנער סטאר פסח'קע בור-שטיין אין דער הויפט-ראל.

היינט פרייטאג 9.15 אוונד, מארגען שבת 4.15 נאכמיטאג און 9.15 אוונד „דאס יונגעל פון בראדוויי".

פסח'קע בורשטיין פאר „נותן לחם" גרויסער קאנצערט אין ווישניאווא גורא

פסח'ע בורשטיין האט מספים געווען ארויסצוטרע-טען מיט א גרויסען קאנצערט אין ווישניאווא גורא לטובת דער הילפס-אינסטיטוציע „נותן לחם".

דער קאנצערט קומט פאר היינטיגען זונטאג 12 א זייגער בייטאג אין פארק „זדראוויע" אין ווישניאווע גורא.

ס'וועט זיין איבעריג צו זאגען, אז דער בעקאנטער שוישפילער, וועלכער האט אזא גרויסען ערפאלג אין לאדזער „ראזמאיטאשטשי", האט צוגעגרייט פאר דעם גראנדיעזען קאנצערט א רייכען רעפערטואר, וואס וועט איבערראשען דאס פובליקום. דאס וועט זיין דער לעצ-טער קאנצערט פון פסח'קע בורשטיין אין ווישניאווע גורא, וואו דער בעקאנטער שוישפילער, זינגער, טענצער און רעזשיסער וועט זיכער אויפגענומען ווערען אזוי ווי ער פערדינט דאס. נאכמעהר דערפאר, ווייל די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר דער הילפס-אינסטיטוציע „נותן לחם".

דאס נייע בוך

זי שפילט ווייטער

פיעסע אין 3 אקטען, 4 בילדער

— פון —

ח. י. בזשוסטאווסקי

צו בעקומען אין דער אדמיניסטר. פון „נייעם פאלקסבלאט", פיעטריקאווער 21.

דוד זיידערמאן, חנה לערנער, וול. גאדיק טרעטען אויף אויף צוויי גרויסע פאלקס-קאנ-צערטען אין העלענאוו

מארגען שבת און זונטאג קומען פאר אין הערלי-כען העלענאוו - פארק צוויי גרויסע פאלקס-קאנצערטען, אין וועלכע עס נעהמען אנטייל דער בעקאנטער שוישפי-לער און ערשטקלאסיגער זינגער דוד זיידערמאן, פרוי חנה לערנער און דער בעקאנטער קאנפעראנסיער און מא-גאלאגיסט וול. גאדיק.

דוד זיידערמאן און חנה לערנער ווילען אין לאדז, פערבייפאהרענדיג נאך זייער גרויסען טריאומף-טורנע אין פראנקרייך און ענגלאנד און דאס וועלען זיין די איינציגע קאנצערטען פארן לאדזער פובליקום, וועמענס ליבלינגען עס זענען דוד זיידערמאן און חנה לערנער. א חוץ די דריי בעקאנטע שוישפילער טרעט אויך ארויס אויפ'ן קאנצערט דער יודישער רעוועלערסען-כאר.

דאס פראגראם פון די קאנצערטען איז אנ'ערשטקלא-סיגער און נעמט ארום די לעצטע און גרעסטע שלאגערס.

צוויי אויפטריטען פון דער ווארשאווער פאלי-טישער שאפקע מיט ט. פאלישעווסקי אין פילהארמאניע

מארגען שבת און זונטאג 8.30 אוונד וועלען אין פילהארמאניע פארקומען 2 אויפטריטען פון דער בע-ריהמטער פאליטישער שאפקע מיט א הערליכען פראגראם א. נ. „חער סטאראסטע האט וויבאדניע". די אטראקציע פון סעזאן איז דער אויפטריט פון בעקאנטען ווארשא-ווער זינגער טאדעאוש פאלישעווסקי.

צום ערשטען מאל אין יודיש די 9-טע סימפאניע גרויסער קאנצערט פון פאלקס-כאר ביי דער געז. „קולטור-ליגע"

די געז. „קולטור-ליגע" וועלכע פיהרט א ברייטע קולטור-ארבייט אין אונזער שטאט, האט ספעציעלע פער-דינסטען ביים פערשפרייטען מוזיק-קולטור צווישען די ארבייטער-מאסען.

דער פאלקס-כאר איז געווארען די שענסטע מוזיק-אינסטיטוציע — אין אונזער שטאט. יעדער קאנצערט פון כאר ווערט דעריבער דערווארט מיט גרויס אינטערעס ביי דער יודישער ארבייטערשאפט און אין אלע מוזיק-קרייזען.

אבער נאך א דערפרייענדיגע סענסאציע האט ארויס גערופען די ידיעה, אז דער פאלקס-כאר גרייט זיך אויפ-צופיהרען — דעם 22-טען אויגוסט אין העלענאוו-פארק — און דאס צום ערשטען מאל אין דער וועלט אין דער יודישער שפראך — די ניינטע סימפאניע פון בעטהאווען.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

3-טע קלאס; 1-טער טאג

20,000 zł. — 67160.
10,000 zł. — 98055, 182765.
5,000 zł.—24786, 22995, 44404, 119101, 165576.
2,000 zł.—31641, 64281, 108769, 124026 178217, 187106.
1,000 zł. — 70488, 137720. 139697, 185890, 123577, 139362, 171409.
500 zł. — 1172, 3885, 20135. 21674, 36709, 42706, 45595, 50618, 65418, 113764, 141173, 145277, 148886, 148586. 182317, 187858.
400 zł. — 6701, 32636, 32242. 53772, 54144, 66263, 71204, 78121, 92533, 104089, 113483, 113797, 115877, 161725. 164496, 174181.
300 zł. — 10546, 14324, 24847. 29096, 51110, 62266, 67276, 71312, 78198, 116738, 132696, 140455, 141187, 155775. 163963, 155943, 171116, 188760, 190393. 192579.
250 zł.—1579, 13359, 14368, 19513 17001 18848, 20053, 22615, 23615, 29612. 34469 36841 41585, 55204, 63342, 70090. 73369, 74924, 77426, 78641, 86943, 90051. 96084, 96103, 100429, 100690, 102242. 104206, 107006, 108744, 113702, 114032. 115784, 117124, 124194, 124537, 126959. 137578, 138671, 143706, 147296, 153726. 155252, 155334, 157400, 164467 173513. 174023, 174626, 178265, 181210, 183234. 185016, 188057, 190742.

WYGRANE po zł. 50, z literą s po zł. 200.

168 393s 498s 605s 793 1044s 62s 763s 869s 929 2053 61 94s 96 102s 536 824 45 905s 62 77s 3019 57 73s 446 588s 603 885 4022 248s 413 516s 74 652s 98 834 47 5108s 216 642 72s 869s 6267s 311s 65s 441 61s 660 800 7282 340 551 679 807 8168s 96 517s 832s 81s 98 9125 395s 573 655s 722 927s.

10403 23s 78 733 43s 938 44s 48 93 11000s 105s 544 716 34 63 12004s 235 51s 373 92s 433 626s 715s 33s 13366 72 534s 648 817 926 84 14011 251 382s 770 15379s 731s 16166s 235 334s 86s 625s 742 964s 17206 384s 846 18043 848 935s 19066s 216 407s 45 71 82 580s.

20103 56s 467s 698 763s 90 97s 865 905s 98s 21109 30 57 304 9s 98 794s 986s 22264s 305 14s 546s 65s 893s 914s 84 23388s 452s 571s 846 918s 24082 330 513s 73s 732 928s 25410 525 799 26035 204 363s 621 82s 88s 773s 903s 4s 27092 125s 78s 327s 29 58 88s 438s 28086s 490 885 29612 751 958s.

30150 237s 306 876 932s 44 31592s 826s 32065 72s 470s 90s 517s 789s 33034 97s 222 394s 401s 58 77 798s 879s 34015s 70 134s 240s 524 649 948s 35018 72 183s 401 36120 210 539s 766 841s 37395s 474s 964s 38359 57 505 776s 39313s 440 849 84s.

40410s 34s 507 701s 803 971 41123s 27s 61 271s 87s 488 566 736s 844s 42266s 619 730 912 43086 148s 200s 33 505 44 777 935 44047 404 59 97s 522s 820 925s 45214s 80 372s 545s 700s 816 907s 46060 373 47065s 105 421 802s 48212s 590 671 715 852 49062 92s 320s 80s 87 603s 963s.

50122s 728 822 955 51006 91s 159 267 75s 558s 600 90 844 52160s 410 28s 603s 737 839 53221s 63 592 603 787 815s926s 54163 87s 219s 43s 86s 309 466 971 55001 204 694s 929s 560096s 115s 59s 722s 57148s 67s 220s 483s 508 505 862s 58027s 93 400s 550s 816s 961 59195 317 450 86 677 843s 74 987s 92

60135s 418s 691s 861s 88s 963 61512 91 764s 74 825 998s 62266 369s 790 862 63192s 254 350 94 418s 616s 763 882s 939 52s 64021 66 229 684s 754s 84s 806s 908 58s 65045 319 47 418 665s 66059s 70 138 44s 294 658 96 67276 459s 519s 68035s 339 609 63 69187s 211 40 86 329s 59 599s 809s

10012 498 624s 839s 71045s 115s 53 204 312 594s 794s 947 81 72225s 419s 544 71 98 688 716 73202s 504 6 98 678 88 775 875s 928s 35 81s 74002s 183 7s 212s 71 768s 924s 33 94s 75002 41s 47 489s 849s 76082s 378 687 77024s 388s 429 69s 500 2 602s 30 715s 951 78025s 138 320 741 89s 79115s 236 352 434 522s 7s 764 843 974s

80126s 200 13 303 532 963s 78 81185s 546 670 782s 943s 85s 82013 85s 300 768 836 997 83214 465 610 11 54 742s 858 84s 84020s 85s 123 85296s 352 658s 98s 845 980 86213s 391 653s 922 71 87121 230 56s 335 419 51 575 627 753s 69 88352 583s 97 89107s 10 556 632s 42s 723 941.

90032s 505 667 910 26 98 91026s 196s 381s 401 839s 64 92398 552 828s 41s 90s 901 93207s 502 884 931 94100s 326 406 97 530 709 95100 51s 74 218 371s 665s 97s 883 929s 96039 103s 46 574 725s 828 97235 330 70 446 720s 98026s 205s 300s 500s 751 813 99136 495 944s 91s

100051s 112s 28 356 412 584s 903 20s 95s 101078 110 30s 310 31 6s 663s 102059 242s 88s 327s 59 79 558 876s 103035 161 381s 558 104089 206s 70s 555 633s 833s 917 32s 105181s 236 483s 640 933 106006 144 6s 293 643 9 843 960s 107055 140s 231s 79 730s 926 63 108122 80 1 261s 75 701s 9 69 109308s 406 48s 75 553 931s

110051s 138 48 670s 876s 111752s 112064 240s 314s 558 91s 830s 992 113483 524 702s 963s 114033s 256s 89s 420s 692s 771 115101 325s 669 855s 945 91 116805 117220 442 5s 503s 54s 86s 885 118125s 222s 393s 119100 69 383s 510s 834

120009 181s 271s 541 616 793 836 980 121231 432 595s 677s 701s 45s 82 93 819 122005 83s 229 60 427s 623 704 28s 988 123006s 61 364s 693 124052 156s 67 365s 67 624 707 70s 868 125003 266s 518 674s 126056 526s 44 99 796s 918 56 127038 151 356s 65 448 531 740 84s 128022s 108 218s 308 555s 97 642s 739 918s 27s 129335s 483s 654s 897s 944 90

130071s 198 314s 649 715 910 131245s 75s 409 504 44s 764s 66s 848s 132493 707s 59 924s 70 133385 479 597s 451s 134129s 338 59s 467 512s 37 644 69s 706 870s 135060 101 309s 26 690s 895 986 136050s 99 420 95 704s 68s 810s 137016 36 105 283 397 490 1s 748 138535s 929s 139010 32s 208 12 676 788 800s 67

140139s 413s 591 603 897s 99 956 141053s 333 564 718 142075 401s 27 579 631 830 143088s 255s 498s 706 144008 49s 96 406 597s 727s 874s 994 145189s 274s 409s 67 608s 739 43 834 988s 146027 94 100s 223 455 95 525 31s 44s 816s 147165s 273s 420 837s 975 148149s 428s 80 635 77 753 830s 66s 930 149306 650 713 957.

150088s 140s95 562 151273s 96s 152140s 230 75 312 534 835s 153009s 359 531 726 866s 908s 154183 522s 34 694 709s 939 84 155005 252 322 775 973 156071 143s 219 518s 639 157376 473 97s 670 762s 836 158042s 574 90 159009 304 15 480 786s 938.

160247 475 882s 161594 607 865s 162039s 381s 524s 989 163184s 143 273 360 99 470s 83s 96 512 701 25 164017s 90s 625 811 920 47 165050s 158 490s 699s 943 166163s 318s 461s 74 811s 87 935 7s 167183s 302 83 516 652s 825s 983 16057s 155 634s 91s 734 9 902 169022s 212 595 774s

170111 45s 203 97 348 77 85s 171221s 39 67s 306 507s 664s 84 957 87 172069 498s 777s 910 173021s 324s 423 588 950s 174185 385s 446 54 626s 68s 790 175191 237s 397s 611s 72 889s 953 176001s 43s 203 341 497 526s 61 604 897s 177079s 99s 165 80 798s 896 941s 178115 490 640 910s 179269 360 518s 971

180040s 163 309 437 503 801 987 181240 521 2s 678 960 182156s 342s 453 560s 671 90s 183170s 72s 448s 935 184292 409s 55 584s 665s 93 858s 185014 95 227 31 55 407 50s 587 841 73s 186061s 485 512 78 891 961 187020 106 563 858 188032s 471 500 32s 691s 80s 189240 92s 466 90 568s 727s 954 71 4 89s

190258 399s 742s 191077 187 295 750s 871 192222s 193026 178 284s 410 866 194491 560s 609 74 759 878.

CIĄGNIENIE DRUGIE.

WYGRANE po zł. 50, z literą s po zł. 200.

7s 212 317s 618s 871 994 1702 2059s 507s 737s 3305 510s 4038 629 5206 6193 345s 578 971 7088, 8015s 91s 885 9098 150 219 36s 541s.

10000 237s 43s 502s 62 80 11081s 223s 471 593 12303s 488s 508 742s 13768s 14242 348 92 95 443 843 993s 15265 523 770s 862s 16604 17250s 18157 485 974 19657 70.

20179 703 52 21490s 22318 468s 590s 23162s 90s 835 25840 92s 902 26228s 27008s 294 379s 28207s 426 29425 666s 730 866s.

30020s 219s 479s 625 57 85 31044 265s 33172s 428s 611s 34533s 741s 35004s 524s 847 998 36436 37063s 440s 590 738s 847 958 38178s 39272 404s 699 706 30s 824

40479s 573s 680 914s 67s 41004s 39 98s 241 43 365 748 960 42416s 629 800s 43567 765s 44105s 75 96 385s 45000s 343 46039s 77 378s 48062s 49012 112 28 329s.

50582 942s 51615 754 976s 52276 398s 831s 949 53828 54092 214s 55231 381s 57049s 178 209s 75 580 930s 58339s 41 499 59089s 456 600s.

60161 398s 437 61074 103 300s 838 63225s 904 64101s 65196 66488s 530s 602 770 892 970 67095 113 946s 69075 167 347s 80 838.

70682s 71095s 72239s 73204s 603s 900s 58s 74105 61 64 86 389 75373s 650 956s 76217s 573s 881 931 77083 398 401 78177 388s 559 947.

80013 553s 81143s 477 598 82240 795 908s 83059 244 408s 42 96 84527 85788s 873s 86927 87030s 126 48s 292s 303 806 88213 386 89285 527s 792 884s.

90845s 909 63s 91815s 28s 908 60s 92303s 716s 93021s 228 472 664 736s 94515 95454s 63s 96077 377 642s 742 97067s 589 98060 299 398s 719s 32s 99020s 169 513s 69s 937s.

101273 401 103598s 104050 141s 295s 106176 95 268 894 107184s 236 302s 62s 666s 728 75 108786s 109240 869.

110288 334 404 917 111127s 252s 75s 416 735s 112182 445 95 504 15 38 113118s 598 114261 368s 115952 117033s 47 417 580 667s 895s 997 118042 226 648s 77 990 119790s 952s.

120022 190s 439 121166s 470s 644 724 122220s 599s 123284s 649 124025s 609s 125237s 925s 126508s 127317 479 796 128296 488s 129317 689s

130156s 231 867s 71s 131293 497s 615s 132136 293 494 705 876s 133104 532 134044 675 929s 80 135251s 332s 462 627 792 136507 137230s 532 635 748 138364 891s 965.

140258 343 746s 142375s 430s 683s 143257 717s 893 144081 922 145049s 512s 37s 146490s 574 753 147361s 687s 886 148725 923s 149449 715s 64.

150293s 624 151314s 20s 723 152035s 142s 587 723 888s 153994 154009 809 156349 531 904s 96 157125s 30 508s 968 158110s 224 316 638s 714s 159349s 465 863 160169s 295s 347s 441 591s 161480s 557s 632 162015 649 717s 163237 346s 444s 94s 923 164590s 830s 165078s 87s 849 166088 168055 233s 511s 708 169069s 83 371 608 170446 768s 977 171468 653s 173309 50 721s 174067s 304s 175068s 580s 707s 892 176031 948s 177696s 178052 438 582s 179562s 850 954 180025 582s 861 74 182235s 745 183407s 673s 92s 854 184388 607s 185042 196s 495 688s 186601s 187403 188047 452 552s 650s 189112 829s 32s 82

190953 191345s 613s 965s 192328 193285s 593 194069 87 309s

CIĄGNIENIE TRZECIE.

50.000 zł. — 105693 188063
25.000 zł. — 137686.
20.000 zł. — 146924
5.000 zł. — 97946 127829 172486
2.000 zł. — 6242 8889 23892 67307 139716.
1,000 zł. — 10446 16074 16306 4960 7637 33587 34938 85205 127441
500 zł. — 6971 7805 33362 34041 3586 65337 74389 105832 12973 130116 134394 142506 150245 174885
400 zł. 26254 56055 62690 74177 87277 89530 105539 113810 131898 140847 143627 179810 188018
300 zł. — 13869 21161 51466 58217 68553 76796 96740 97315 07886 119461 131026 133258 133464 136982 153108 159792 164702 184150 191762
250 zł. — 1859 2659 10252 24685 25784 27274 29730 31051 35247 40706 46361 46404 59600 66509 70105 81767 84272 84527 84603 113831 114725 114846 120822 124970 125592 127435 131205 133098 133078 133104 142399 150445 151526 158226 162612 167390 175578 180223 187205 188150 189398

WYGRANE po zł. 50, z literą s po zł. 200.

11 823 1042 412 69 647s 811 23 943s 2370 3246 492 649s 848s 4476 689s 5255 304s 633s 85s 772s 908s 6009 225 383s 495 966s 7085 376s 462s 82s 546 804 910 8013 190 438s 974 9527s.

10386s 412s 712 97s 11163 283 766s 12089 359 13243 332s 622s 14376s 817s 15167 398s 912 16155 704s 17081 464 963 18259s 19338s 564s 882

20167s 862 21259 829 22273 521 672s 23051 410s 771 24134 25113 758s 88 26756 27471 605 28295 572s 618 924s 29179s 284s 484.

30482s 31101 666 772 77 936s 32228s 932s 33141s 214 91 405 539s 623 84s 812 34289 347 592s 668 880s 36168 389s 450s 562s 674s 763s 917s 26 37015 240 657s 38109s 421s 39111s 264 73 93s 498 714.

40816 41136s 337s 57s 440 71s 539s 710s 29 42457s 43179s 502s 518s 44457 752s 45570 806 978 46019s 36s 209s 14s 53 579s 47634 45 941s 48173 433 76s 783s 49108 411s 727s 802 904s.

50313 662 861 51320s 896 923 52025 685s 53467 607s 941s 54031 928 55541s 56404 587s 57355s 61 828s 58252 378s 950s 59063 295s 390s 797s.

60105s 211 320 707s 24 64s 61015 901 3s 62120 76s 211 482s 612 736s 63218s 622s 64220 723s 65013s 46s 67s 223s 821s 66163s 617s 67474 907s 68328s 649 93 69193s 335s 408s 527 49 721s.

70245s 455s 71109s 17 293s 593 95 72072 118s 331 541s 705s 72251 619 810s 941 74199s 75599 76011s 77833 69s 76108 915s 79122s 457 899 906

80337s 555 89s 847 81082s 226s 310s 24 437s 717 82147 83416 609s 914s 84183 424s 532s 605 823 930 85461 761s 871s 997 86371 900 87357s 695 88053s 85s 96 337 849s 946s 52s 89001s 204 452s 523.

90692 795 995 91023 74 92294 372 609 93847s 934s 94297s 507 804 960 95120s 32 381 93s 836s 913 92s 96740 95 946 97545 660s 98555s 99280 352 470 582s.

100560s 719s 819 936 101359 469s 71 730 811s 103512 616s 762s 104262s 460s 105123 263 64s 675 715s 973 106352 58s 651 107189 259 388s 540 834s 978 80 108704 109197 582s 98 767.

110043 111 470 584 97s 604 765 111095s 402s 703 979s 112337 840 113099 563s 638 114172 221 325 878 941 115202 519 116151s 223s 70s 117171s 295 98 320 118332 840s 69s 119406s.

120995s 121219s 49 322 80 122044 123140s 89s 540s 124327 519s 734 125214s 39 64s 126207 567s 767s 69s 127435 553 607s 128914 129571s 959. —

130045s 199s 200s 246s 131143 59 318 537s 132322s 461 804s 11 133257 548 732 62 134091 419s 90s 529s 751 932s 135099s 502s 926 136133s 315 626s 49 712s 969s 137723 138239 324s 67s 86 504 731 139246 69 324.

140189 241 56s 665s 141317 417s 824s 966 142327 143401s 903 144617 795s 955 145035 733s 146145 799 147241s 649 148106s 496s 668 149266s.

150445s 151650 152815s 153419 632 719 35s 154022 507 692 730s 155011 25 114 622 777s 919s 156226s 301 17s 874 76 157098 243 538s 751 158068 408s 989 159299 316s 729.

160236 86 668 161601 162092s 120 280s 163612s 55s 914 84s 164012s 108s 74s 506 165911 166127 284 911s 14s 167034s 692 893 919s 168346 62 64 574 169157s 358s 92 476s 80s 999.

170394 654s 826s 99s 171272s 320s 606 51 95 172246s 82 561 173162 501 17 977s 174342s 59 414s 175045 304s 660s 721s 965 176129 563 832s 178351s 672s 715 62s 179757 987.

180454s 648 69 796 181160s 436s 578s 182150s 996 183037s 126s 665 185193s 444s 186173s 740 85 839s 84 187062s 136 246 312s 452s 561 673s 772 818s 188238 329 634 37s 189051 633s.

190297s 732s 966s 82 191298s 421s 678 778 192842 915 193197 498 693s.

זאל פילהארמאניע

טעל. 213-84.

מארגען שבת, דעם 15. און זונטאג, דעם 16. אויגוסט, 8.30 א זייגער אווענט

נאר 2 אויפטריטע

פון דער ווארשאווער פאליטישער שאפקע א. ז.

„PAN STAROSTA MA WYCHODNE"

Tadeusz FALISZEWSKI

Teksty Hofa, Krystjana i Jurandota — אין 2 טיילען.
ווי אויך אויפטריטען פון פאפולערע לידער-זינגער

בילעטען צום פרייז פון 75 גראשען ... בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון 8-טע זייט)

די יודישע סוחרים, להיפוך צו די קריסטליכע, וואס האבען זיך, על פי רוב, בעגרעניצט צו איין האנדעלס-צווייג, זענען געווען מעהר אלזייטיג און ריהרעוודיג. אזא זאלצמאן, למשל, איז געווען א גארן-לאגעריסט, א שניט-סחורה-סוחר, א לווינער, האט געהאלטען פערשידענע ארע דעס. אי געווען א משקאות-שענקער, האט געבויט הייזער, האט בעארבייט ערד און האט, א חוץ דעם, נאך געהאט בדעה צו גרינדען און צו פיהרען א האטעל. בעהם איז געווען א גארן-לאגעריסט, א סוחר פון טעקסטיל-אויסארבייטונגען, אן'אינדוסטריעלער, אן'אנטרעפער פון פערשידענע בנינים און א בוכהאלטער. לייזער בערגער איז געווען א סוחר פון גארן און פון טעקסטיל-אויסארבייטונגען, אן'ארענדאר פון א ציגעל-פאבריק, ארענדאר פון פערשידענע עפענטליכע הכנסות, אמיהל-אייגענטימער און אן'אינדוסטריעלער. ל. ווייכסעלפיש פערנעהמט זיך, א חוץ מיט סחורה-האנדעל און ארענדע פון פערשידענע הכ-נסות נאך אויך מיט א געלעגענהייטליכען איינקויף פון א גרויסער ביבליאטעק. אויך י. גוטשטאט, נעבען אנדערע פערשידענע האנדעלס-בעשעפטיגונ-גען, האלט אויס א לייען - שטוב און אן'אנטיקוואר-און פ. זיידלער ווידער, נעבען שענקעריי און סחורה-האנדעל, האנדעלט ער נאך מיט הייל-מיטלען. אויסער די אויסגערעכנטע, פערנעהמען זיך נאך א סך יודישע סוחרים מיט עטליכע האנדעלס-צווייגען גלייכצייטיג. אויף דער דאזיגער פילזייטיגקייט פון די יודישע סוחרים, אן'אייגענשאפט, וואס מען בעגעגענט ביז'ן היינטיגען טאג ביי יודען, בפרט אין מזרח-אייראפא, האבען שוין אויפמערקזאם גע-מאכט עטליכע פארשער, נישט אנגעבענדיג דערביי אבער קיין פאקטישען מאטעריאל.

די'אספארא און גלות

(ענדע פון 9-טע זייט)

צווייגען פון דער נאציאנאלער קולטור, הערט מען נישט. דער קיבוץ איז געווארען יודיש-גייסטיג ארימער און ארימער, און א גייסטיג-ארימער קיבוץ פארמאגט אויך נישט קיין כוח בייצושטעהן די נסיונות פון גלות. אגב: ביי די אלעקסאנדריער יו-דען האט די ערשטע קריסטליכע פראפאגאנדע גע-פונען פאר זיך דאס בעסטע פעלד...

עהנליך צו דעם איז אויך געווען דאס רוי-מישע יודענטום פון יענער צייט. מיר האבען ווע-גען זיי נישט אזוי פיל געניגע אינפארמאציעס ווי וועגען די אלעקסאנדריער. כל-זמן דאס בית-המקדש איז געשטאנען על מכוני זענען אויך די קיבוצים געווען צוגעבונדען צום מוטערלאנד. זיי האבען געשיקט זייער אפצאהל פאר'ן בית-המקדש, פון צייט צו צייט געקומען מקרב זיין א קרבן און האבען ווי נישט איז געצויגען א גייסטיגע חיונה פון ירושלים. אבער ווען דאס בית-המקדש איז חרוב געווארען, איז פערשטאפט געווארען דער קוואל פון דער דאזיגער חיונה און ווי אן'אפגעריסענער צווייג פון א בוים, האבען זיי אנגעהויבען אויס-טריקענען און פוילען...

באר בבל איז פערבליבען א זאפטיגער צווייג וואקסענדיג און בליהענדיג, בעהעפט צום שטאם בוים, זויגענדיג פון זיינע געזונדע ווארצלען און זעטיגענדיג זיך פון זיין רייכען באדען. דערפאר איז בבל געווארען דער אויפבויער פון דער דיאס-פארא און אין איהר זכות לעבען מיר נאך היינט.

(ווייטער — פרייטאג)

דאס ווארט

(ענדע פון 10-טע זייט)

ליטעראטור און מיר דאכט אז מיר זענען אויך ביים אנהויב פון א גרויסען סינטעז אין דער ליטעראטור : פאר א צוזאמענשמעלצען זיך פון דער פאעזיע מיט דער פראזע. פארן אויפגיין פון א נייעם ברייט - צוגיגען עפישען סטיל וואס וועט האבען פאר זיך א נייעם לייוועגט פארן בילד צו מאלען מיט פרישע לעבעדיגע פארבען.

נישט די אידעאליזירונג און פאנטאזירונג פון ווארט נאר זיין פערראיינפאכונג און פער-פשוט'ונג. אלע דימענזיעס וועלען זיך שפיג-לען איינע אין די אנדערע, אלע קלאנגען ווילען און וועלען הארמאניש זיך צונויפהעפטען און דאס אין וואס מיר האבען קאמפליצירט גע-בלאנדזשעט וועט אונז אנטקעגענקומען ווי פון אן'אפענעם שליאך. בראשית און — תהילים, וואס פאר א ווייטער דיסטאנץ זיי שטייען איי-נע פון די אנדערע, וואס פאר א צורוקטע שטחים צייט אין זייער אנטשטיין, און איין גייסט נעהמט זיי דורך. אין דער עפיק פון דער בראשית ציהט זיך דורך דאס לויטערע געזאנג פון תהילים ליריס. און אין די תהילים געזאנגען וועבט זיך אויך אזא גאנצקייט פון מעשה, אזא עפישער עפאס וואס נעהמט דורך די וועלט און די צייטען.

דער מענש בלייבט שטיין מיט אן'אפען פנים פאר דער וועלט, וואס מעהר ער דערקענט די טונקלענישען פון לעבען, וואס מעהר ער בע-פרייט פון זייער סוד. אלץ קלארער און אפענער און פשוט'ער ווערט ער זיך און צו זיך.

און אפענער און לויטערער און ברייטער ווערט דאס ווארט. און דורכן ווארט די וואונ-דערליכע קונסט וואס מיר רופען ליטעראטור.

ווארשאווער אפיציעלע בערזע

דעוויזען:

האלאנד — — — —	360.70
לאנדאן — — —	26.72
ניו-יארק (קאבעל) — — —	531,$^{5}/_{8}$
פאריז — — — —	35.00
פראג — — — —	21,96
ציריך — — —	173,28

אפיציעלע פראצענטיגע פאפירען

באנק פאלסקי — — —	97,00
3 פראצ. אינוועסטיציע I. פרעמירטע	94,50
3 „ „ II. —	93,00
4 „ דאלארובקע — — —	47,60
7- „ סטאביליזאציע — —	68,50
5- „ ווארשאווער — —	58,63
5- לאדזער — — —	58,00

פאפולערע צוגען!

קיין רומעניען

פון 15-טען ביז'ן 30-טען אויגוסט
פרייז פון 200 ביז 260 זל.

קיין גדיניע

מיט בעשייניגונגען
פון 13–17 אויגוסט פון 14.90 זל.
פון 14–17 אויגוסט פון 12.50 זל.

איינשרייבונגען נעמט אן
„אורביס" פיעטריק. 18,
טעל. 249-33.

וויכטיג פאר ברוך-קראנקע

(רופטורע) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס), פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפיס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.

פאר פערשידענע ארט רופטורע פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מ... טאדע היילן אוי בעזיטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע · זענקונג ספע-ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדא-זשען.

פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.

געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע אר-טאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.

געגען שמערצענדע פלאטפיס ספע-ציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מארעלען.

געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי-שטרימף לויט מאס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד

א. פעטריקעוויטש, לאדז

9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסק...)

אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

הייל-אנשטאלט פאר ברוכליידנ...

ראדיקאלע הילף פון לאנגיעהריגע פראקטיק דער אמנציגער ספעציאליסט צו פערניכ... געפעהרליכסטע און שווערסטע

ב ר ו כ ל ײ ד ע

מענער און פרויען, ווען איהר האט שוין באנדאזשען אויספרובירט און זאגאר ביי... לענדישע ספעציאליסטען און דאקטוירסקע... צעפטען און אפעראציעס האבען נישט געהו... זאלט איהר נישט פערלירען די האפנונג... האט ביי מיר א זיכערע היילונג דורך ... מענטירטע באנדאזשען 1209 און פריהע... 73096 פון פון געזונדהייטס-אמט 1205. פראספעקטען (בעשרייבונגען) ... פאדערונג אומזיסט.

Z. KOHN, Warszawa, Sosnowa 12

געדענקט דעם אדרעס.

Do pp. złodzieji!

We wtorek skradziono mi 320 zł. gotówkę oraz 2 protesty 1) Weksel na zł. 90 — wystawca Korngold, Gdynia, 2) Weksel na zł. 87.60 z wystawienia M. Wunsza płatny Zborów Galicja.

Weksle zostają unieważnione Zwrócić takowe za wynagrodzeniem do J. Lipszyca, Piepżowa 10. Dyskrecja zapewniona.

Administrator zdolny

...rgiczny przyjmie kilka domów w ...ąd, prowadzi samodzielnie wszelkie ...wy sądowe, skarbowe i t. p. za ...rancją. „Oferty za niskich cen".

בעם ש-באקטעריאלאנישע לאבאראטאריום

פ. שאץ, לאדז

37 פיעטריקאווער

וויכטיג פאר פאבריקאנטען

און האנדווערקער
שוויסונגען,
מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען.
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע
שלאסעריי

י. רעדער

ליפטמאנא 11/13
(רוג זאמארניא)

איבערציהונגען ארץ-ישראל

און עקספעדיציעס נאך

איז געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען

„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.

oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.

פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Założona w roku 1891.

Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07

ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6.

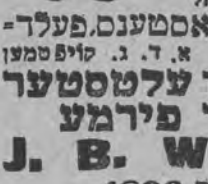

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.
בעמ.: ס'ווערען אויסגעבארגט בעטען אויף זומער-וואוינונגען

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא

„Siła i Swiatło"

פון וו. קרוקאווסקי.
פאלודניאווא 23, טעל. 139-32
נעמט אן אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט ווי אויך סיגנאליזאציעס. קויפט געניצטע מאטארען און פערקויפט אלע ארט מאטארען און דינאמא-מאשינען צו ביליגע פרייזען.

ספעציעלע ווערקשטעל פון מאטארען-רעפעראטור / שנעל, פינקטליך און רעעל.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH

R. Frydwald

Piłsudskiego 69, tel. 190-48

עמפפעהלט

סאדעוואסער און לעמאנאד

Żądajcie wyraźnie tylko
Primeros Gum..?
pięcioletnia trwałość

שטריקער, וואס ארבייטען

שעהנע וואלענע און האלב-וואלענע אר-טיקלען, קענען זיך מעלדען צו

F. TENENBAUM,

Piotrkowska 38.

איך זוך אויך צו קויפען אן'אבערהאק אין גוטען צושטאנד.

וויכטיג פאר אלע!

דרוקעריי

בראמבערג

8 — לאדז — 8
צעגעלניאנא

טעלעפאן 255-09.

טריקאטאזש-סוחרים טריקא-עטיקעטען

שטרימף-פאבריק. שטרימף-באנדעראלען

וואש-פאבריק. פעריש. עטיקעטען און מיטען

קאנפעקציאנערען טיטען-עטיקעטען

שניידער-מייסטער מאס-ביכער

בעקער-מייסטער ברויט-צעטלען

בריפבויגנס, קאנווערטען, רעכנונגען ווי אויך התונה-קארטען צו ביליגע פרייזען.

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA“

בעקאנטמאכונג.
ווערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער ג' קונדשאפט, אז פון 15 מאי ד.י. איז אונזער פירמע איבערגעזיצט אויף ...
און מיר עמפפעהלען זיך ווייטער אונזערע ג' קונדשאפט.
מיר בעזיצען אויף לאגער די נייעסט-מאדערנסטע מעבעל.
מיר מאכען אויפמערקזאם, אז אויסער די דערמאנטע צוויי אינהאבער פון דער פירמע האט מעהר קיינער קיין שום שייכות נישט צו אונזער געשעפט און איז נישט בעפולמעכטיגט אנצונעמען בעשטעלונגען אין אונזער נאמען.
קומט און איבערציינט אייך

מעבעל-געשעפט
מיט אכטונג
איבערגעטראגען געווארען פון פעטריקאווער 6 אויף
זשגאווסקא 2
טעל. 143-08
NASIELSKI i MARKOWICZ
בעמערקונג: וועהניגער מאדערנע מעבעל מיט 50 פראצענט ביליגער.

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

הייבט אויז פאלג. טעג!
„הירשט אויפ'ן שיידע-וועג“
הייבט אויז פאלג. טעג
גרויס מייסטערווערק אין די הויפט-ראלען:
Kay FRANCIS, Georg BRENT | 1.פל. 109 זל. 2.פל. 85 גר. באלקאן 54 גר.

דאקטוירים-אפטיילונג

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכ. און פון 6—9 אוו.

Dr. med.
A. Banasz
כירורג · אוראלאג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 121, tel. 139-88.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
אגדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

DR.
MICHAŁ URBACH
נערוועז און אינערליכע קראנקהייטן און פיזיקאלישע טעראפיע
נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5—8.30 אוו.
אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. J. PIK
נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועז ליידענדע
נעהמט אויס אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175 50.

Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ און ססלערא? קראנקהייטען
145 פיעטריקאווער
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אוו.

DR. MED.
L Pikielny
אוראלאג-כירורג
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

אויערן, נאז און האלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר־ רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענט
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאבינעט
פאר דורכליכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און חנאות פון 10—12 בייטאג.

לעטשניצע
פאר וועגעריש קראנקע פון דאקטוירים ספעציאליסטן
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-78
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוועכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע
פאר וועגעריש-קראנקע מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
פיעטריקאווער 45
טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרויען־דאקטער פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג ...

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו.

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער-כירורג=ספעציאליסט
D-ra Sterlinga 22
Nowa-Targowa) tel. 174-42.

Technik dent.
H. JANOWSKI
z ul. Zgierskiej 7
powrócił
i zamieszkuie obecnie
przy ul. ZGIERSKIEJ 84
Wykonuje najnowocześniejszą pracę techniczno-dentystyczną.

Ciechocinek
Dr. med. W. Łaski
אינערליכע- און קינדער- קראנקהייטען.

Dr. B. Windzberg
CHIRURG
przyjmuje od 1—3 p. p.
Piłsudskiego 15
tel. 206-75.

DR.
N. Zausmer
PIOTRKOWSKA 25,
tel. 109-07.
POWRÓCIŁ.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr. I. Silberstom
הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
KILINSKIEGO 127
נעהמט אן פון 3—9 אווענד.
פאר אונבעמיטעלטע- לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
H. DYNKIEWICZ
CHOROBY NERWOWE
Cegielniana 19, tel. 118-47
powrócił.

Dr. med.
S. Druebin
Przyjmuje porody i operacje ginekologiczne
w swej prywatnej klinice
„SANTE“
ul. 6-go Sierpnia 17, tel. 153-10.

Dr. med.
J. Szmerłowski
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
Piotrkowska 17, tel. 107-13.

Dr. Słobodski
OKULISTA
POWRÓCIŁ.
4 WÓLCZANSKA 4
tel. 241-27.

Dr. med.
B. Czaplicki
choroby uszu, nosa i gardła
powrócił
Piotrkowska 120, tel. 107-33.
12–1 i 5–7.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9 11 פארמ. און 5—7 אוו.

DR.
J. Neuman
CHIRURG
צוריקגעקעהרט
Zachodnia 57.

Dr. med. I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel 144-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אווענט

Dr. I. Piechowicz
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
שרודמיעסקא 18, טעל. 107-79
נעמט אן פון 8—10 פרי און פון 3—7 אוו

L. Suchowczycki
כירורג
GDANSKA 11, tel. 123-47
(רוג 11-טער ליסטאפאד)
צוריקגעקעהרט
און נעהמט אן פון 4-6 נאכמיטאג

ד"ר
מ. וואלפסאן
צוריקגעקעהרט
נארוטאוויטשא 2,
טעל. 128-83.

Dr. med
Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט

Starszy Felczer
B. JOSKOWICZ
פולנאצנא 4, טעל. 141-86
נעמט אן טעגליך פון 8—11 און 4—6 נ"מ
טעגליך פאקען-שטעלען מיט פרישע קראוויאנקע.

Lekarz-Dentysta
N. KACZANOWSKI
נעהמט אן אין אמבולאטאריום פו דער געז. „לינת המשמורים“
פילסודסקיעגא 21, טעל. 242-55
אין די שעה'ן פון 9-11 פריה און פון 5—9 אווענד.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ.
אין דער לעטשניצע „פאמאץ“ רוג זגערזשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29
און פון 4—10 אווענד אויף נארוטאוויטשא 13. —::— צוגענגליכע פרייזען פאר ארבייטסלאזע — הנחה.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיעז 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

PALACE

היינט אוזופאלגענדע טעג! — די בעסטע ווינער קאמעדיע, געערדט און געזונגען אויף דייטש

גאנץ פאריז זינגט

אין די הויפטראלען: Thekla Ahrens, Leo Slezak, Eichberger

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג
שבת און זונטאג 3 פריהמארגען-סעאנסען
פון 80 גר.

אייִנציגער קלאנג-קינא איז גארטען — **RAKIETA** — שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג אייִנציגער אויטענטישער באקסער-מעטש

MAX SCHMELLING – JOE LOUIS

„די ליבע אין טאנגא"

אויסערדעם די רייצענדע קאמעדיע

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

די ערוואַרטעטע דורך מיליאנען און די ביי אלעמען באליבטע **LILJANA HARVEY** אין איהר נייעסטן פילם - קרעאציע

זיי האבן זיך בעקענט אין מאנטע-קארלא

וואהנזין פון טאנץ. רייץ פון ליבע. — נעקסטער פראגראם: „לעצטע וואך"

אנהויב פון די סעאנסן 5 נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 2 בייטאג. אויף'ן ערשטן סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 ...

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

היינט פרעמיערע! — גרויסער דאפעלטער פראגראם!

1) „רוח פון בלוט"

2) „מענשען אין טונעל"

אין די הויפטראלען: Clark Gable, L. Young

אין די הויפטראלען: Mac Laglen, Edmund Love

אויסערן פראגראם: „KAROLEK JAKO TARZAN"

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2 — היינט פרעמיערע!

CORSO

אונזער מאנקורענצלאזער פראגראם! — עפאפיי פון ליבע, העלדענטאט און אפפערונג ...

„דאס ענטלויפענע"

אין די הויפטראלען: HANS ALBERS i KÄTHE DE NAGY

אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזע פון די פלעצער פון 50 גר. — דער זאל איז געקיהלט און ווענטילירט

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

אין דער שאכטעל-פאבריק פון ס. קאפלאוויטש ברויך מען צו האבן איין גוטע געזעלן צו דער ארבייט. קילינסקעגא 41.

רעפעזירקעס צו סוויטערס ווערען געזוכט, ווארשאווסקי. פאלנאצנא 12.

א גוטע קעכין קען זיך מעלדען זאפארט אין רעסטאראן, פילסודסקעגא 39 פראנט צווייטען שטאק טעל. 169-94.

עס ווערט געברויכט א לעהרען יונג פון אנשטענדיגע עלטערן ביים טאפעצירער מרוז, צעגעלניאנא 58.

עס ווערט געזוכט א פריילייין צו אבערוועש פון זאפארט לאגעווניצקא 46 ראפאפארט.

עס ווערט געזוכט א לערן-מיידעל אויף א קרענקא-מאשין פון געפוצטע וועש זאלצבערג פלורניאווא 22 פראנט.

קוואליפיצירטע זאקען-אזבייטער אויף 156-ער מאשינען דאפעל-זויל ווערען געזוכט. צו ערפאהרען לימאנאווסקי 28, נאוואק.

ס׳ווערט געזוכט קוואליפיצירטע שטריקער אויפן ארט ווי אויך ארויסצוגעבען, צו ערפאהרען ביי ליפשיץ פיל-סודסקיעגא 19 פראנט 1 שטאק.

איך זוך א יונגעל פון 15—17 יאהר מיט 7-ער בעהערשונג גרינדליך די פוילישע שפראך אלס ביורא-פראקטיקאנט. אפפערטען אין דער פוילישער שפראך אייגענהענדיג געשריבען אבצוגעבען אין אדמיג. אונטער „Biuro".

ס׳ווערט געזוכט א האנד-זאקען-מאכער, 11-טער ליסטאפאדא 6 וו. 21.

ס׳ווערט געברויכט א לערן-מיידעל צו רעפעזירען שטרימף צו ערפאהרען פולנאצנא 9 מ. נאלינסקי

ראקאלען

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר איינע אדער צוויי מיידלעך אדער יונגע-לייט ביי האלפערן 11-go Listopada 11 m. 20.

2 צימער און קוך מיט אלע בעקוועמ-ליכקייטען גלייך פון ווירט, איז פון זא-פארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען פראנ-צישקאנער 30 פעסטענבערג.

צו פערדינגען א צימער מיט א בע-זונדערן איינגאנג מיט אלע בעקוועמליכ-קייטען ווי אויך פאר יונגעלייט צו שלאפען. צו ערפאהרען זאוואדזקא 23, וו. 31.

א שעהן מעבלירט צימער פאר 1 אדער 2 יונגעלייט מיט א בעזונדערן איינגאנג אפצוגעבען מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען זאוואדזקא 7, פארטער, וואוינ. 6.

זאפארט צו פערמיטען 3 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען שרודמיעסקא 61 פראנט, III שטאק. צו ערפאהרען ביי רעגענסבערג, נאוואמיעסקא 18.

א צימער אפצוגעבען א יונג פארפאלק אלס סובלאקאטאר ביי ארענטליכע מענ-שען ווי אויך צו פערקויפען א 10/80 סוויטער-מאשין אין בעסטען צושטאנד, פאדזשעטשנא נומר 27, פראנט 2-טער שטאק, בוימגארטען.

אנ׳ארט צו שלאפען פאר א יונ-געמאן קילינסקיעגא 35 וו. 6, גורני.

1—2 צימער מיט בעקוועמליכקייטען צוגענגליך צו פערמיטען 11-טער ליסטאפאד 68, וואוינ. 14.

ס׳איז דא איבערצוגעבען 2 שעהנע ליכטיגע שטובען, פאר׳ן צוועק צו דאווענען אויף ראש השנה און יום-כפור. זאכאדניא 39/4 פארטער. 6158

פאבריקס-לאקאלען 3 זייטען ליכט, טראנסמיסיעס, עלעקטריש ליכט. צענטראל-בעהייצונג ביליג צו פערמיטען. טעלעפאן 193-74

א מעבלירט צימער צו פערמיטען פאר 1 אדער 2 פערזאן, אל. קאשטשושקי 41 וו. 18 הויף-פארטער.

צ צימער צו פערמיטען מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר 2 יונגעלייט אדער פאר א פארפאלק, צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 24, וו. 11.

פערשידענעס

די מעכאנישע לעמבערגער יודישע שלייפעריי נעמט אן צוישלייפען כירור-גישע, פריזיערסקע און דרוקערסקע און שניידער-שערען ווי אויך צו ניקלען זא-כארניא 14, פראנט-געוועלב ביי ב. שווארץ

קעטעל-מאשינען 16-ער פירמע קעלער צו פערקויפען ביליג צוליב ליקווידאציע ביי וויינריב, בזשעזשינער 11.

איך נעהם אן זייער צו טרייבען צו מעסיגע פרייזען, צו ערפאהרען זאוואד-קא 27. רעכטע אפיצינע, 1 שטאק. וו. 10 דאבושעלאק.

ס׳ווערט געזוכט א פערטרעטונג אהן אונטערשיד פון דער בראנזשע מיט א קויציע פון 1000 זל. אדער א שותף פון וועלכער ס׳איז פאבריקאציע. אפפער-טען אונטער „Interes" אין אדמינ.

א מאטאר׳ל זינגערס צו אנ׳אבער-לאק אדער אנדערע מאשינען צו פער-קויפען, פולנאצנא 21, ביי גרינבערג.

א גוט-איינגעפיהרטע קאלאניאל- און שפייז-געשעפט

אין בעסטען פונקט פון שטאט גרינער מארק 10 מיט א וואוינונג, צוליב אברייזע פון זאפארט איבערצוגעבען. — ערפאהרען ביי האלפערן, 6. שעראיען 36.

אכטונג, שטריקערס! עס ווערט געזוכט 6-ער גלאטע שליטען-מאשינען, ארויסצוגעבען אויף לוין, פולנאצנא 8, וו. 2, 1.

ס׳ווערט געזוכט א שדכן, געבען אפפערטען אין אדמינ. פאר ש. ב.

ראהמאשינען (Draperki) צו בע-קומען אין דער שלאסעריי E. Motyl, Łódź, Pomorska 37, tel. 248-06.

זאלען אלע סוחרים און מעקלערס וויסען, אז ווינטער-טריקאטאזשען שטאף אלע סארטען איז צו בעקומען 11 ליסטא-פאד 43 אין דער טריקאטאזש-פאבריק.

צו פערקויפען א שפול-מאשין 20 שפינדעל אין גוטען צושטאנד ווילטש-קאווסקי שוו. יאקובא 8.

צוליב אפרייזע איז איבערצוגעבען א בודקע, איינגעפיהרט שוין 18 יאהר, פולנאצנא 28 ביי מאנשיין.

א טיכטיגער ערליכער מענש פון דער האלץ-בראנזשע זוכט בעשעפטיגונג אדער אלעס שותף, ערקינדיגען זיך ביי מ. באקטשין פולנאצנא 11.

Zagubiłem weksel in blanco na zł. 500 na imię M. Hertz, Kilińskiego 46. i Kwit inkasowy z K. K. O. Łódź, Andrzeja 3 na zł. 1850. Powyższy weksel i kwit inkasowy unieważniam.

Rutynowany nauczyciel

...a w ciągu 3-ch miesięcy specjal... skróconą metodę mówić i pisać po ... dorosłych M. BRZEZIŃSKI ... 1-go Maja 77 od 2—5 p.p.

...a ograniczonej ilości inteligentnych ...cowitych panów i pań w wieku ... lat jest sposobność do teoretycz... i praktycznego poznania nowo... ...wadzonych działów popularnych ...pieczeń i odpowiedniego zarobko... ...a. Wybrani otrzymywać będą za ... przeszkolenia wynagrodzenie

Zgłoszenia osobiste poniedziałek ...torek w godzinach 9—14 Assicura... ...i Generali Narutowicza 6.

פערשידענארטיגע פייערלעש-אפ... נייע און געניצ... (Gaśnice płynowe) ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו ... טיפען אפאראטען צו מעסיגע פר... מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכט... 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. אין ... געניצטע פייערלעש-אפאראטן. טעל. ...27

דאס ביליגסטע יודישע אפטיק-געשעפט

„OPTICUM"

28 פיעטריקאווער 28

בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלן, אלערליי צילינדער-גלעזער, מאגנ... בינירטע גלעזער, טערמאמעטערן ... אלעס צו די ביליגסטע פרייזען

ס׳ווערן אויך אויסגעפיהרט זעמטל. רעצעפטן סינקטליך און רעעל. — געדענקט די א... עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטן פון די ה"ה דאקטוירים.

אנאנסען-פרייז:

טאג טעקסט — 18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 24 גר.
נאכן טעקסט — 12 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 18 גר.
פאר א מילימעטער-שורה אין דער ברייט 10 שפאלטען.

אין טעקסט — 40 ר. פרייטאג און ערב יו"ט — 60 גר. פאר א מילימעטער-שורה. אין דער ברייט 4 שפאלטען.
נעקראלאגען: 20 גראשען א מילימעטער שורה (אין דער ברייט 10 שפאלטען). קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל., יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גראשען. אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

אבאנאמענטס-פרייז:

אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 7 זלאטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאלאר א חודש.

פעהלערען וועלכע אנדערען נישט פרינציפיעל דעם אינ... האלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערהו... קען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנ... פאר׳ן אינהאלט און טערמין פון די אנאנסען איז די ... פערלאג ניש ט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטרא... ציע איז אפען בייטאג און ביינאכט אהן איבערר...

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.